

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

Oslo

BARNE- OG UNGDOMSKRIMINALITETEN I OSLO

Rapport basert på data fra 2018

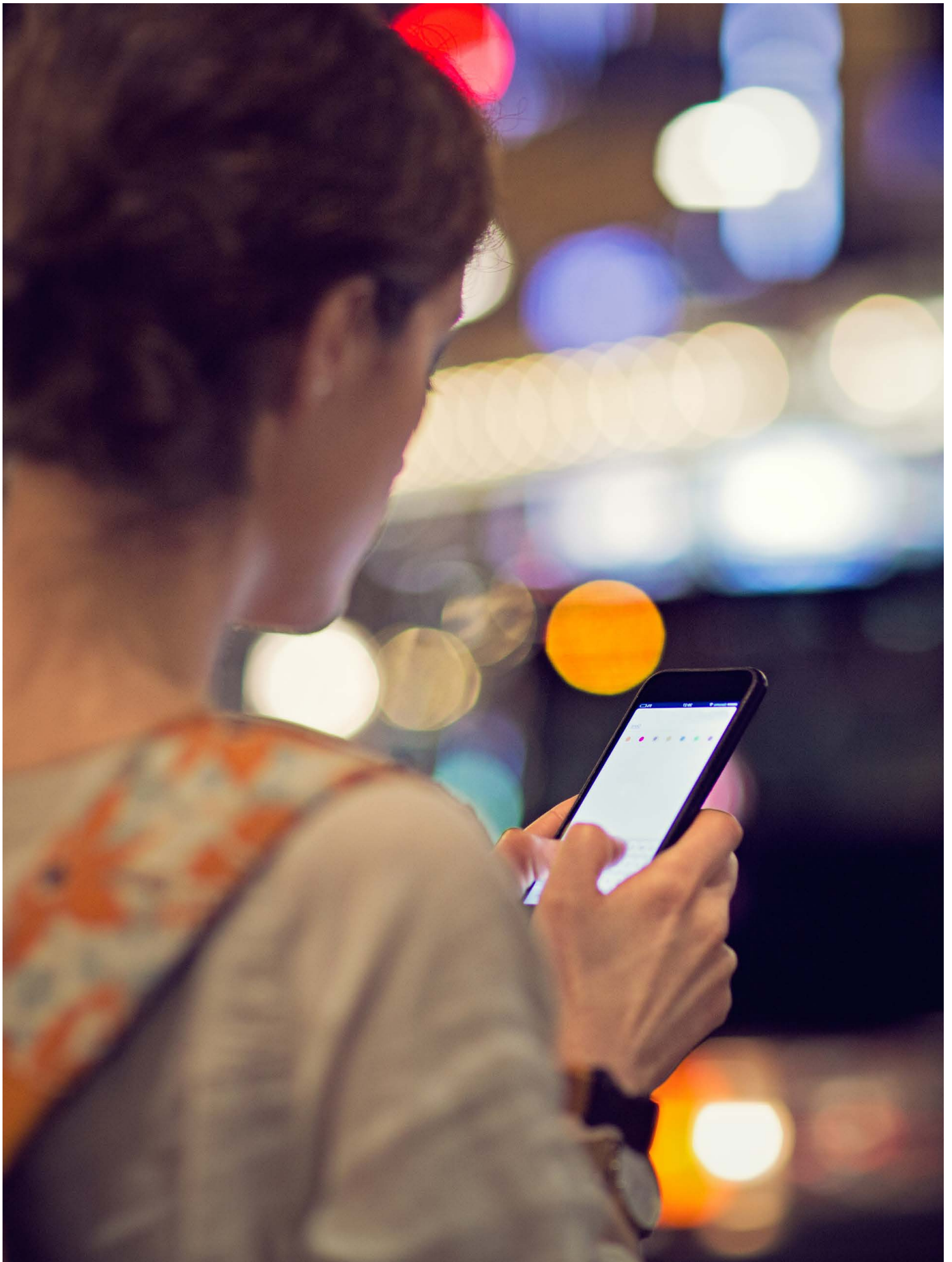
SALTO

SAMMEN LAGER VI ET TRYGT OSLO

Innhold

Sammendrag	5
Kapittel 1. Innledning og metode	9
Rapportens formål og avgrensninger	9
Datagrunnlag	9
Analysen	11
Begrensninger i datamaterialet og rapporten	12
Kapittel 2. Den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo	15
Overordnet kriminalitetsbilde for barn og unge i Oslo	15
Kriminalitetsutvikling blant barn og unge under 18 år	18
Kriminalitetsutvikling unge voksne 18 til 22 år	22
Kapittel 3. Utvalgte lovbruddskategorier	31
Vold	31
Vinning og økonomi	38
Seksuallovbrudd	42
Narkotika og rusmiddelbruk	43
Kapittel 4. Utvikling i sentrum	49
Sentrumsutfordringer	50
Unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum	51
Kapittel 5. Unge som begår gjentatt kriminalitet	57
Unge gjengangere	57
Gjengangere 18–22 år	63
Gjentatte gjengangere	63
Kapittel 6. Faktorer som påvirker kriminalitetsbildet	65
Skjev fordeling av beskyttelses- og risikofaktorer, en delt by	66
Ungdomstid og testing av grenser	66
Fra trender til endret forståelse og andre valg	68
Dialog og tillit	70
English summary	73
Litteraturoversikt	76

Sammendrag

Mer enn 97 % av barn og unge i Oslo i alderen 10–17 år ble ikke registrert med kriminalitet i Oslo i 2018. Andelen steg litt fra 2017 og har holdt seg over 97 % de siste ni årene. Ungdomsbefolkningen øker, og andelen barn og unge registrert med kriminalitet er mer stabil enn de siste årenes økning i antall straffbare forhold kan gi inntrykk av. De aller fleste barn og unge i Oslo er lovlidige, også målt for mindre aldersgrupper og i mindre deler av byen. I 2018 ble 1337 personer i aldersgruppen 10–17 år registrert for 2951 straffbare forhold. Antall registrerte personer gikk ned fra 1483 i 2017, mens antall straffbare forhold økte fra 2795 i 2017. For aldersgruppen 18–22 år var det en svak økning i antall registrerte personer, men en nedgang i antall straffbare forhold.

Narkotikalovbrudd og butikktveri er to kontrollinitierte lovbruddskategorier som politi og vektere i stor grad produserer, og som hadde stor innvirkning på økningen i 2017. I 2018 var det en liten økning i narkotikalovbrudd, men en større nedgang i butikktverier. Det vil si at økningen i straffbare forhold i 2018 stammer fra andre lovbruddstyper. Det er registrert en klar økning i voldslovbrudd og ran, og det er også hyppige registreringer av lovbrudd med mange involverte gjerningspersoner. De unge gjengangeres andel av kriminaliteten øker også.

Unge som begår gjentatt kriminalitet

Som i 2016 og 2017 var det også i 2018 en økning i antall unge gjengangere. De unge gjengangerne

sto i 2018 bak nesten halvparten av de straffbare forholdene i aldersgruppen.

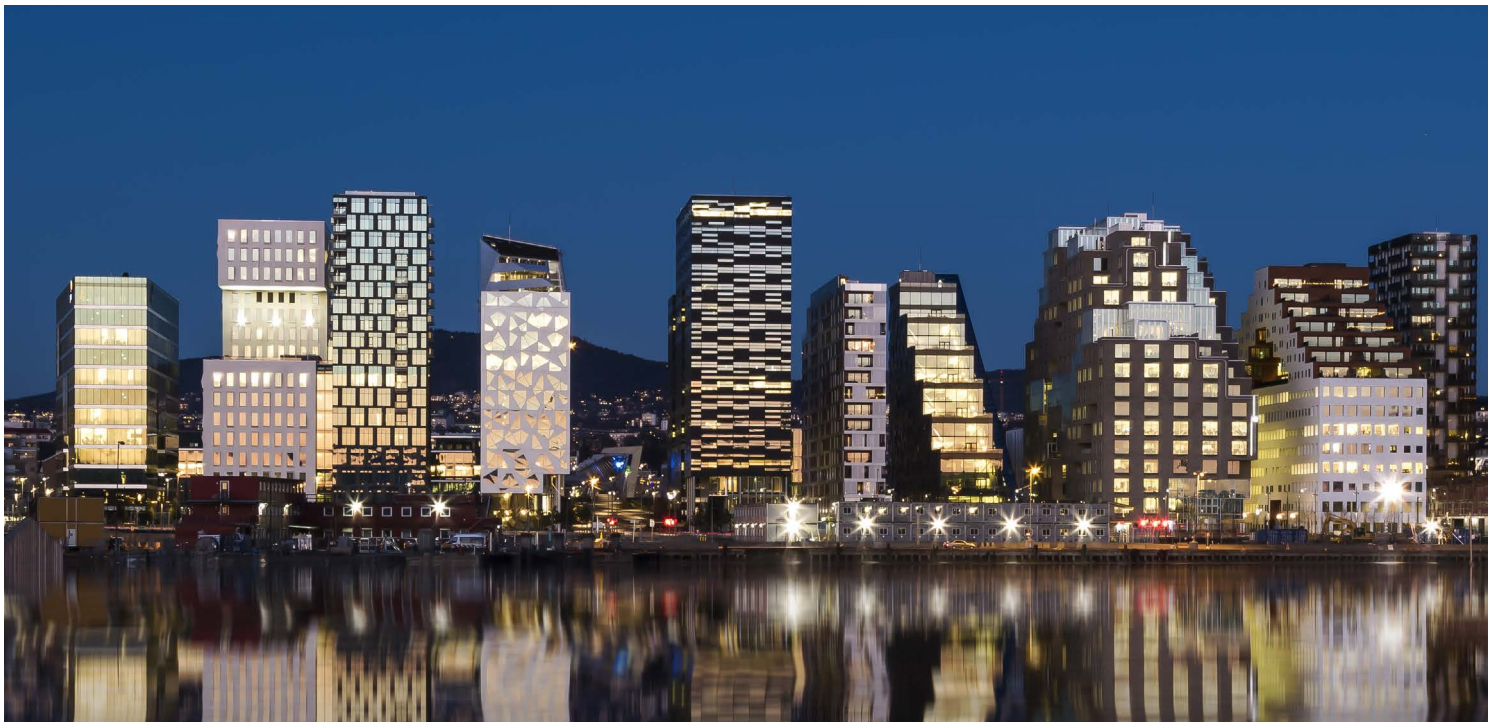
I 2018 ble det registrert 182 unge gjengangere under 18 år. Disse 182 unge sto til sammen bak 1385 straffbare forhold. Etter et rekordlavt nivå i 2015 er kriminaliteten unge gjengangere står for mer enn fordoblet. Av de 182 unge gjengangerne hadde 38 personer (11 flere enn i 2017) 10 straffbare forhold eller mer. Disse sto alene for 20 % av de straffbare forholdene i aldersgruppen i 2018.

Unge gjengangere var i 2018 involvert i 2/3 av anmeldelsene der det var flere gjerningspersoner registrert. Dersom samfunnet i større grad lykkes med å jobbe målrettet med unge som begår gjentatt kriminalitet, vil det påvirke helheten i stor grad.

I aldersgruppen 18–22 år ble det imidlertid registrert færre gjengangere. I denne aldersgruppen sto gjengangerne bak 45 % av de straffbare forholdene aldersgruppen sto for, altså en litt mindre andel enn de unge gjengangerne. 59 personer (24 færre enn i 2017) hadde 10 straffbare forhold eller mer, disse sto for 17 % av de straffbare forholdene i aldersgruppen i 2018.

Økning i fysisk vold, massevold og lovbrudd mot politiet

Det var en økning i registrert fysisk vold blant barn og unge under 18 år i 2018. Det har vært en økning hvert år siden 2013 og økningen har vært spesielt stor de tre siste årene. Økningen i 2018 kan begrenses til aldersgruppen 15–17 år, mens det er en

liten nedgang blant de under 15 år. En av faktorene som bidrar til økningen, er antall anmeldelser der flere gjerningspersoner er involvert.

Unge gjengangere er ofte involvert i voldsforhold. De er registrert med over halvparten av voldsforholdene i aldersgruppen og er også registrert i mange av voldsanmeldelsene med flere gjerningspersoner. Det er i tillegg en økning i antall lovbrudd der offentlig tjenestemann er utsatt for vold, trusler, hindring eller forulemping. Det store flertallet av disse lovbruddene skjer mot politiet. Av de fire kategoriene er økningen klart størst på hindring, trusler og forulemping av polititjenestemann. Vold økte beskjedent fra 2017 til 2018. I 70 % av anmeldelsene er det unge gjengangere involvert. Dette kan tyde på kontrollslitasje både hos de unge gjengangerne og politiet.

Ran

Antall personer anmeldt for ran og antall ransforhold blant de under 18 år steg kraftig i 2018, spesielt på høsten. Økningen er tydelig både i aldersgruppen over og under 15 år. En stor andel av ranene fant sted i Majorstua krets, og de unge gjengangerne er registrert i 65 % av ransforholdene. Mange av ranene fant sted langs kollektivtransport på kveldstid, og ble utført av flere gjerningspersoner sammen.

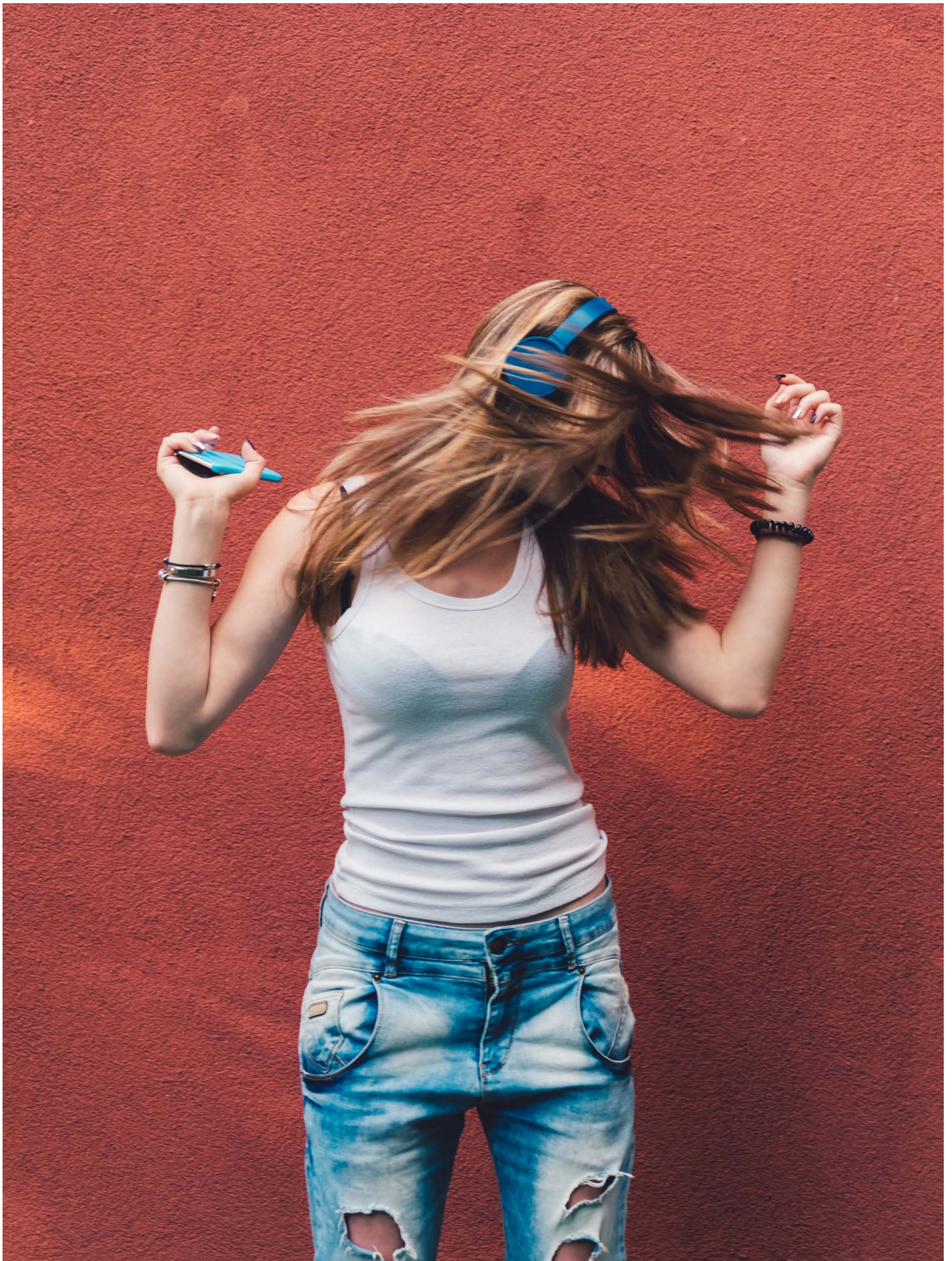
I aldersgruppen 18–22 år er antallet ransforhold og personer som er mistenkt for ran mye mindre enn for de under 18 år. Antallet ransforhold har gått ned hvert år fra 2012 til og med 2017, men økte i 2018.

Kontrollaspektet

Politiet og private sikkerhetsselskaper er de som oftest avdekker og anmelder narkotikalovbrudd og butikktveri. Deres fokus, satsingsområder og strategier varierer. Et økt antall anmeldelser kan være positivt da flere forhold avdekkes. På den annen side kan økt registrering gi inntrykk av at den faktiske kriminaliteten øker uten at det trenger å være tilfelle.

Unge jenter har erfaringsmessig knapt blitt registrert med narkotikaforhold, samtidig vet vi at de både bruker og er i befatning med narkotika, blant annet basert på selvrapporteringsundersøkelsen Ung i Oslo. For butikktveri skjer det en stor nedgang blant jentene under 15 år, og en liten nedgang blant jentene i aldersgruppen 15–17 år. Politiblikket og andre kontrollørers blikk, samt deres innsats, fokusområder og prioriteringer gjenspeiles altså i politiets registre.

Kapittel 1

Innledning og metode

Rapportens formål og avgrensninger

Målet med denne rapporten er å styrke kunnskapen om kriminalitet og rusproblemer blant barn og unge i Oslo. Rapporten inngår som en del av SaLTo-samarbeidet mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt (SLT i Oslo). Dette er et tverretattlig samarbeid om forebygging av kriminalitet og rusproblemer blant barn og unge i Oslo. Innenfor rammen av SaLTo har en slik rapport blitt publisert årlig siden 2006.¹

Arbeidet med rapporten blir ledet av stab for virksomhetsstyring i Oslo politidistrikt, og utarbeidet i nært samarbeid med SaLTo-sekretariatet. Uteseksjonen og Kompetansesenter rus – Oslo (begge Velferdsetaten i Oslo kommune) er sentrale bidragsytere med kunnskap om rustrender og unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum. Også andre i SaLTo-samarbeidet har bidratt til rapporten ved å dele sin kunnskap.

Rapporten har til hensikt å underbygge SaLTo sin målsetting om å utvikle et helhetlig kriminalitetsforebyggende arbeid basert på kunnskap, analyse og erfaringer. SaLTo har også som eget innsatsområde å drive metode- og kompetanseutvikling, og å formidle kunnskap innen sitt virksomhetsområde. Gjennom kartlegging av barne- og ungdomskriminalitet og beskrivelse av tendenser og utfordringer innenfor rusbruk blant unge i Oslo, søker rapporten å styrke kunnskapsgrunnlaget for valg av målsettinger og tiltak i det forebyggende arbeidet. Dette inkluderer tiltak for raskt målrettet å kunne

følge opp unge som har begått lovbrudd – spesielt de som har begått gjentatte lovbrudd. Samtidig er noen av rapportens temaer inkludert for å frembringe oppdatert kunnskap direkte relatert til SaLTo sine valgte innsatsområder og tilhørende tiltak. Rapportens redegjørelse for kriminalitet som barn og unge utsettes for, skal understøtte en av SaLTo sine overordnede strategiske målsettinger om å samordne støtte til barn og unge som er utsatt for kriminalitet.

Rapporten legger hovedvekt på barn og unge under 18 år. Personer under 15 år er ikke straffettslig ansvarlige, men begår kriminelle handlinger og har behov for oppfølging. Rapporten inneholder også data om kriminalitet i aldersgruppen 18 til og med 22 år. Disse er tatt med for å understøtte arbeidet med å utvikle gode modeller for det forebyggende arbeidet overfor denne aldersgruppen (jf. SaLTo-samarbeidets definerte målgrupper).

Datagrunnlag

Rapporten gir i hovedsak en presentasjon av kvantitative data fra politiets straffesaksregister (STRASAK), bearbeidet spesielt for bruk innen SaLTo-samarbeidet. Av andre typer kvantitative data benyttes befolkningsstatistikk fra Oslo kommune og «registerdata» fra Velferdsetaten knyttet til deres innsats overfor barn og unge. Med hensyn til sistnevnte, utfylles disse med fagansattes kunnskap og erfaringer. Beskrivelsen av rustrender bygger på ulike kilder fra forskningsfeltet.

¹ Alle SaLTo-publikasjoner er tilgjengelige på nettsiden www.salto.oslo.no

Alle kvantitative data om barne- og ungdoms-kriminaliteten i Oslo er basert på egenprodusert statistikk laget på grunnlag av manuelle uttrekk fra straffesaksregisteret ved bruk av PAL for STRASAK. Databasen det søkes i er dynamisk og oppdateres flere ganger i døgnet. Uttrekk fra ulike datoer og klokkeslett kan føre til noe variasjon i tallene (f.eks. grunnet omkodning av saker).

Uttrekket til, og tall i, rapportene etter 2017 skiller seg fra foregående SaLTo-rapporter. Tidligere ble det foretatt et søk i januar for foregående år for å finne forhold og personer i den aktuelle aldersgruppen. Dette søket ble gjort ut fra mulighetene i PAL for STRASAK de første årene med SaLTo-rapportene. Det ga stabilitet mellom årene, men ikke fullverdig omfang av registreringer. Dette skyldes at det i saker fra året før kunne bli registrert ytterligere personer som mistenkt eller siktet etter uttrekkstidspunktet.

Endringen ble nødvendig fordi Oslo politidistrikts analyser etter sammenslåing av politidistrikter også skal omfatte kommunene Asker og Bærum. Disse kommunene fantes det ikke data for etter gammel modell. I det nye søket tas det utgangspunkt i tidspunktet for når en person blir registrert som mistenkt eller siktet i en sak. Dette tidspunktet kalles "registrert som anmeldt" i databasen og det kommer ikke flere straffbare forhold til på datoen i etterkant. Forholdene kan imidlertid omkodes til

andre typer lovbrudd og gjerningssted kan rettes til en annen adresse, slik at uttrekk på et senere tidspunkt kan ha mindre endringer fra det som her er foretatt.

I januar 2018 ble det foretatt søk for hele perioden 2005–2017. Siden PAL for STRASAK er dynamisk betyr det at straffbare forhold i fortsatt pågående saker i januar 2018 kunne bli omkodet. Dette gjaldt naturlig nok mer for saker fra 2017 enn fra årene før. Når vi i januar 2019 foretok nytt søk, valgte vi å beholde dataene fra januar 2018 og la til et nytt søk med data for 2018. Alternativet var å søke hele perioden på nytt, noe som ville gitt små endringer, men skapt forvirring med forskjellige tall i de årlige rapportene.

Rapporten omtaler kun de forholdene som har skjedd i Oslo kommune, men de nye søkene er gjort for kriminalitet begått i Oslo politidistrikt (Oslo, Asker og Bærum kommuner). Hovedsøket er for forhold som mistenkt, siktet eller domfelt (straffbare forhold) for alle personer som var minimum 10 år og maksimum 22 år på gjerningstidspunktet, og "registrert som anmeldt" i årene fra 2005 til 2018. I hovedsak presenteres utviklingen fra 2010 til 2018 i denne rapporten. Vi henviser til fjorårets rapport for data fra 2005–2009.

Det er også gjort et eget søk for forhold som fornærmet for alderen 0–22 år med samme gjerningssted og tidsperiode. Rapporten omtaler

---

² Bostedsadresse er ikke en stabil opplysning i uttrekk fra Straffesaksregisteret. Når en person blir registrert med ny adresse, overstyrer den nye adressen også adressene som er registrert ved tidligere forhold. Det skjer f.eks. ofte at en ung gjenganger som er plassert på barnevernsinstitusjon får et nytt straffbart forhold. Da vil adressen til barnevernsinstitusjonen overstyre hjemmeadressen der de tidligere forholdene var registrert.

³ En undersøkelsessak kan også dreie seg om et straffbart forhold. I disse tilfellene vil saken på et senere tidspunkt kunne bli kodet om til den aktuelle lovbruddskategorien.

imidlertid kun alderen 10–22 år. Søkene er fortsatt på gjerningssted, ikke bosted.² Straffbare forhold begått i Oslo kommune av og mot barn og unge som er bosatt andre steder er derfor inkludert i tallmaterialet, mens straffbare forhold begått utenbys av og mot barn og unge bosatt i Oslo kommune, ikke er inkludert.

Analysen

Etter at uttrekkene er gjort bearbeides dataene før de brukes i rapporten. Datagrunnlaget for rapportene i 2018 og 2019 er bearbeidet tilnærmet likt som for tidligere SaLTo-rapporter. Det innebærer at undersøkelsessaker og forhold som er registrert

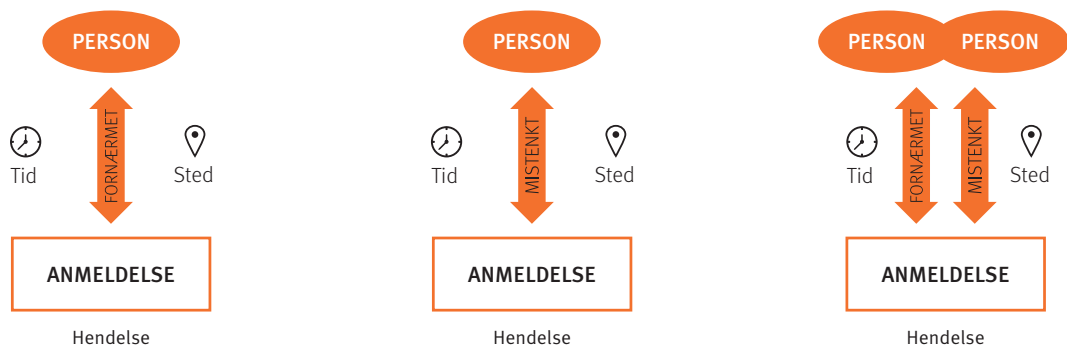
mer enn to år etter "gjerningstidspunktets slutt" er tatt ut av materialet.³ Dataene er videre bearbeidet i Excel for å utvikle kategorier som i utgangspunktet ikke finnes i databasen og for å optimalisere dataene til formålet.⁴

Det vi teller opp i årets og tidligere års rapporter kaller vi "analyseenheter". I tidligere års SaLTo-rapporter har vi brukt analyseenheter straffbare forhold, personer og anmeldelser. Fra og med rapporten i 2018 benytter vi også analyseenheten hendelse. Med hendelse mener vi det som skjer på ett bestemt sted til ett gitt tidspunkt. Her er to eksempler for å illustrere opptelling med de ulike analyseenheterne;

EKSEMPEL 1: I en voldsepisode på en skole fredag kl. 14.05 slår 10 personer tre andre. De tre ofrene anmelder saken, altså tre anmeldelser, én anmeldelse per offer. I hver av anmeldelsene registreres de 10 personene som slo som mistenkte (straffbart forhold). Ut fra én hendelse på en skole registrerer vi tre anmeldelser, tre personer og tre forhold som fornærmet, 10 personer som mistenkt og dermed 30 straffbare forhold totalt (tre anmeldelser x 10 personer mistenkt i hver).

EKSEMPEL 2: Politiet kommer til et offentlig sted med ansamling av ungdommer en fredag kveld. En av ungdommene kaster en flaske på politibilen og knuser en rute på bilen. To politibetjenter kommer ut av politibilen og anholder ungdommen som kastet flasken. De fleste ungdommene holder seg unna, men tre ungdommer roper skjellsord mot politibetjentene og én velger å forsøke å dra kameraten sin løs fra politiet. Den først anholdte sparker den ene politibetjenten i kneet og spytter den andre politibetjenten i ansiktet samtidig som han truer med at han skal komme hjem til dem og «ta» familien deres. Så langt i episoden kan vi notere oss mulige anmeldelser for skadeverk på politibil, forulemping av tjenestemann, hindring av offentlig tjenestemann, to tilfeller av vold mot offentlig tjenestemann og ett tilfelle av trusler mot offentlig tjenestemann. Skulle politibetjentene anmelde alt, blir det da ut fra den ene hendelsen fem anmeldelser, fire mistenkte personer og åtte straffbare forhold. Den ene ville alene ha fått fire straffbare forhold og blitt registrert som gjenganger (se kapittel 5).

4 Da ny straffelov trådte i kraft 1.10.2015 ble det utviklet nye offisielle koder for lovbrudd ("statistikkgrupper") og nye grupperinger av disse. Dette gjorde det vanskelig å sammenligne kriminalitetstall fra gammel og ny lov ved bruk av de eksisterende grupperingene. For å kunne sammenligne utvikling over år, har vi fra og med analysene i 2017 utviklet og brukt et kategorisert der alle gamle statistikkgrupper er fordelt på kriminalitetstype etter organisering i ny straffelov. I tillegg har vi utviklet egne kategorier som slår sammen statistikkgrupper med like kjennetegn. Dette kategoriserte er utviklet ved Stab for virksomhetsstyring i Oslo politidistrikt, og er ikke et offisielt kategorisert.

Modell 1. Analyseenheter.

Modell 1 viser skjematisk hvordan analyseenhetene er sammensatt. Det *anmeldes* noe som har skjedd på gitt tid og sted, og det knyttes *personer* til anmeldelsen. Koblingen mellom en *anmeldelse* og *person* gir analyseenheten *forhold*. I de fleste *hendelser* er én eller to personer knyttet til anmeldelsen, henholdsvis én gjerningsperson, en fornærmet eller begge. I noen hendelser kan det imidlertid bli flere anmeldelser, flere involverte og dermed mangedobling av straffbare forhold.

I datamaterialet vil det også alltid være personer som er registrert i forskjellige hendelser, og noen gjengangere kan være registrert i svært mange hendelser. Antall unike personer i et utvalg vil derfor ofte ha den laveste summen av de fire analyseenhetene.

Med dette utgangspunktet bruker vi antall anmeldelser og antall hendelser som en opptelling på hvor mange lovbrudd barn og unge er involvert i. Med antall personer forsøker vi å si noe om hvor mange barn og unge som er involvert i disse lovbruddene. Antall forhold som fornærmet eller som mistenkt står i en mellomstilling mellom å måle hvor mye eller hvor mange. Forholdene er en kobling mellom anmeldelse og person, og antall straffbare

forhold kan bli mye større enn antall anmeldelser dersom mange gjerningspersoner er blitt anmeldt i samme og/eller gjentatte anmeldelser. Det at analyseenhetene opptrer på forskjellige måter, gjør at vi ved opptelling kan belyse forskjellige sider av kriminalitetsutviklingen.

I en hendelse kan det være flere lovbrudd som blir anmeldt og det kan være mange involverte. I tillegg er noen personer involvert i mange forskjellige hendelser, dette gjør at opptellingen blir forskjellig for de ulike enhetene. Vi bruker ikke alle fire analyseenhetene i alle delkapitler, men de er brukt i vurderinger som ligger til grunn for teksten.

Begrensninger i datamaterialet og rapporten

For å kunne fastslå om personer og forhold er aktuelle for SaLTo-rapporten må vi vite alderen til de aktuelle personene. Dette tilsier at vi i datamaterialet og rapporten kun behandler saker hvor den antatte gjerningspersonen er kjent. Betegnelsen gjerningsperson brukes i rapporten om personer som er blitt anmeldt og har fått status som mistenkt, siktet eller domfelt. Det er viktig å presisere at dette ikke innebærer at personene

nødvendigvis blir tiltalt eller dømt.

De som omtales som gjengangere i rapporten, er de som blir registrert med fire eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i løpet av ett kalenderår.

Vi har et hovedskille i statistikken mellom de som er under og over 18 år på gjerningstidspunktet. Disse behandles oftest som to adskilte grupper i videre statistikkbehandling. I noen tilfeller omtales imidlertid hele aldersgruppen 10–22 år.

Likeledes går det et skille mellom aldersgruppen 10–14 år og 15–17 år i rapporten. Den samme personen kan bli medregnet i begge aldersgrupper dersom han/hun er registrert med et forhold både før og etter fylte 15 år. I tidligere rapporter hvor man kun har omtalt ett år, har man manuelt bearbeidet materialet, slik at personen kun er tatt med i eldste aldersgruppe. Dette har ikke vært mulig i det større datamaterialet for alle årene vi har brukt i denne rapporten. Dette medfører at "Per", som blir 18 år i løpet av året, ikke regnes som gjenganger hvis han har tre forhold som 17-åring og tre forhold som 18-åring. Anmeldes "Per" for fire eller flere forhold som 17- og/eller 18-åring, blir han gjenganger i én eller begge aldersgruppene.

Omfanget av falske positive og falske negative er ukjent. Falske negative vil si lovbrudd som finner sted, men som ikke anmeldes. Falske positive vil si hendelser som er anmeldt, men som i realiteten ikke er straffbare. Faktorer som påvirker hva som anmeldes og hva som forblir mørketall varierer blant annet med medias dagsorden og politiets prioriteringer og ressurser. Også relasjonen mellom gjerningsperson og offer, graden av krenkelse for offeret samt ubehaget for offeret ved å anmelde, påvirker anmeldelsestilbøyeligheten. Det er grunn til å tro at anmeldelsestilbøyeligheten blir påvirket av ulike faktorer for barn, unge og voksne. Barn og unge må, i tillegg til faktorene som er nevnt over, blant annet forholde seg til foreldre, skamfølelse og foreldrenes tillit til politiet. Vi vet at tilbøyelig-

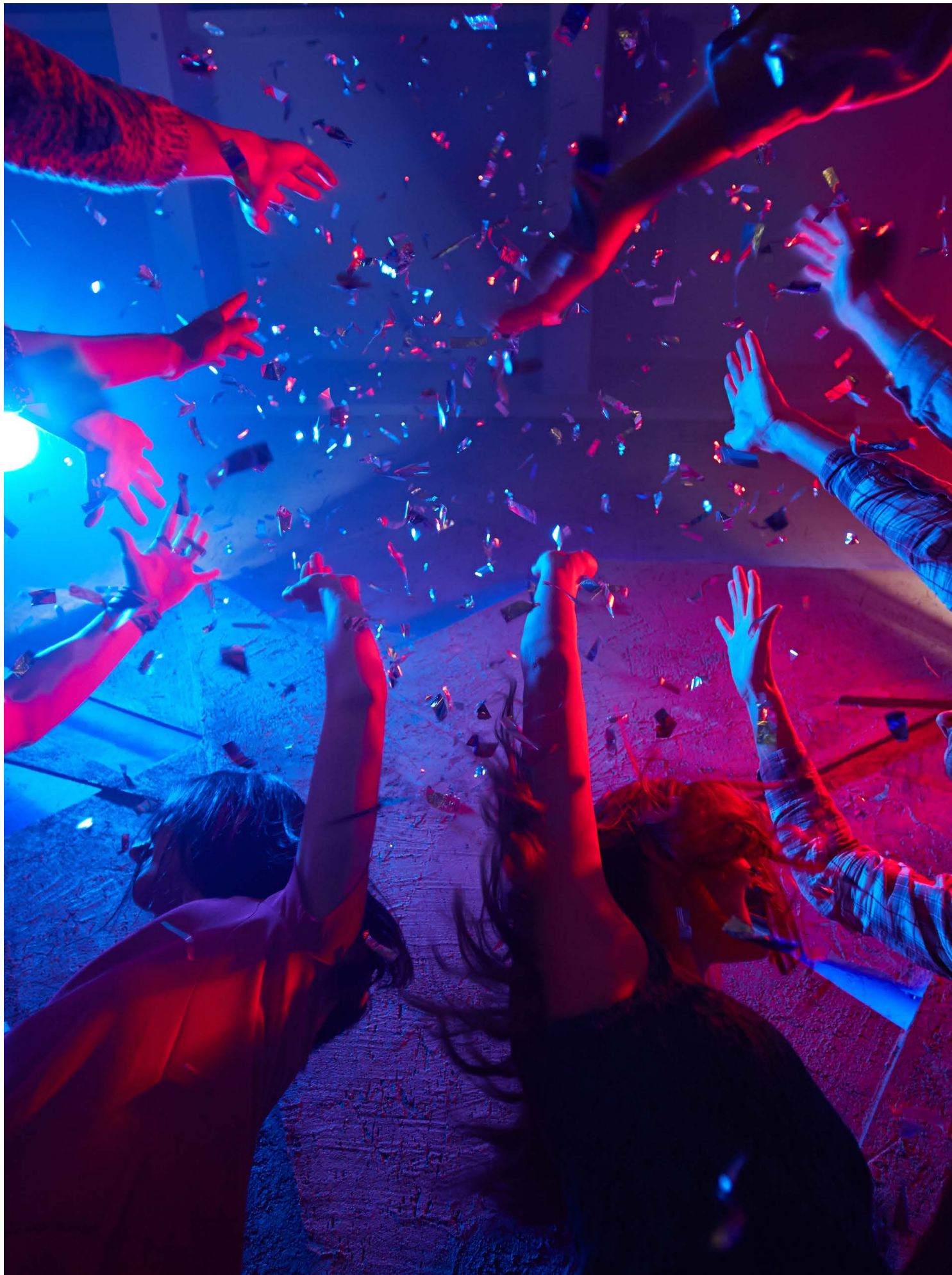
heten til å anmelde lovbrudd øker dersom de begås av personer man ikke kjenner, eller av personer som tilhører en gruppe majoritetskulturen vanligvis omtaler som et sosialt problem og som det er vanlig å kriminalisere. Innbyggerundersøkelser og offerundersøkelser kan brukes for å supplere og korrigere bildet av kriminaliteten. Imidlertid vil heller ikke de gi et fullstendig bilde av kriminaliteten i samfunnet. Vi vil også her oppleve både falske positive og falske negative.

Politiblikket⁵ er en annen faktor som kan påvirke den registrerte kriminaliteten. Politiblikket kan forklares som politiets måte å tolke en situasjon på, og styres av de ulike politibetjentenes erfaring og etatskunnskap. Hvilke personer og handlinger som kan observeres i det offentlige rom, og som dermed er tilgjengelige for kontroll fra politiets side, påvirker også statistikken.

I de offentlige etatene kan det også eksistere ulike fortolknings- og reaksjonsmåter overfor uønskede hendelser og lovbrudd. Mens noen ønsker å løse konflikter eller mindre lovbrudd med megling eller dialog, kan andre ha en lav terskel for å forfølge konflikter og hendelser strafferettslig.

Rapporten inneholder i liten grad analyser av årsakssammenhenger, men peker på mulige sammenhenger som kan/bør undersøkes nærmere. Barne- og ungdomskriminalitet er en kompleks størrelse som krever bred tilnærming for å analysere årsakssammenhenger. Dataene vi har tilgjengelig gir oss ikke det brede grunnlaget som kreves.

⁵ Finstad, L. (2000).

Kapittel 2

Den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo

I dette kapitlet presenterer vi utviklingen i den registrerte kriminaliteten i Oslo frem til og med 2018. Utgangspunktet er lovbrudd med gjerningssted i Oslo hvor barn og unge fra 10 til og med 22 år er involvert som gjerningspersoner eller fornærmede.

Den registrerte kriminaliteten viser kun en del av det virkelige kriminalitetsbildet.⁶ Statistikken på gjerningspersoner bygger på hvem som er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt, uavhengig av en vurdering om de faktisk har gjort det de er anmeldt for, eller om handlingen som anmeldes er straffbar.

For å vurdere kriminalitetsutviklingen må vi i tillegg alltid vurdere hva som ikke registreres og hvorfor det ikke blir registrert, de såkalte mørketallene. Mørketallene må inkluderes før vi kan si noe om omfanget av den faktiske kriminaliteten. Omfanget av mørketallene varierer. Mange lovbrudd blir aldri oppdaget, og mange lovbrudd som oppdages blir av ulike årsaker ikke anmeldt til politiet. I tillegg er det slik at en del av det som faktisk blir anmeldt, senere viser seg å ikke være straffbart.

Statistikken påvirkes i stor grad av hva politiet prioriterer og gjør. Blant annet har det betydning i hvilken grad politiet etterforsker anmeldelser og eventuelt knytter gjerningspersoner til den straffbare handlingen. Se metodedelen i kapittel 1 for mer informasjon rundt dette.

Noen typer lovbrudd anmeldes i all hovedsak av politiet eller andre kontrollinstanser. Statistikken viser da først og fremst prioriteringer og innsats

hos disse som kan ha stor betydning for omfang og fordeling av den registrerte kriminaliteten. Dette gjelder særlig for lovbruddstypene narkotika og butikktyveri. Disse lovbruddskategoriene er sentrale i seg selv, og blir derfor presentert med hvert sitt delkapittel i kapittel 3.

Overordnet kriminalitetsbilde for barn og unge i Oslo

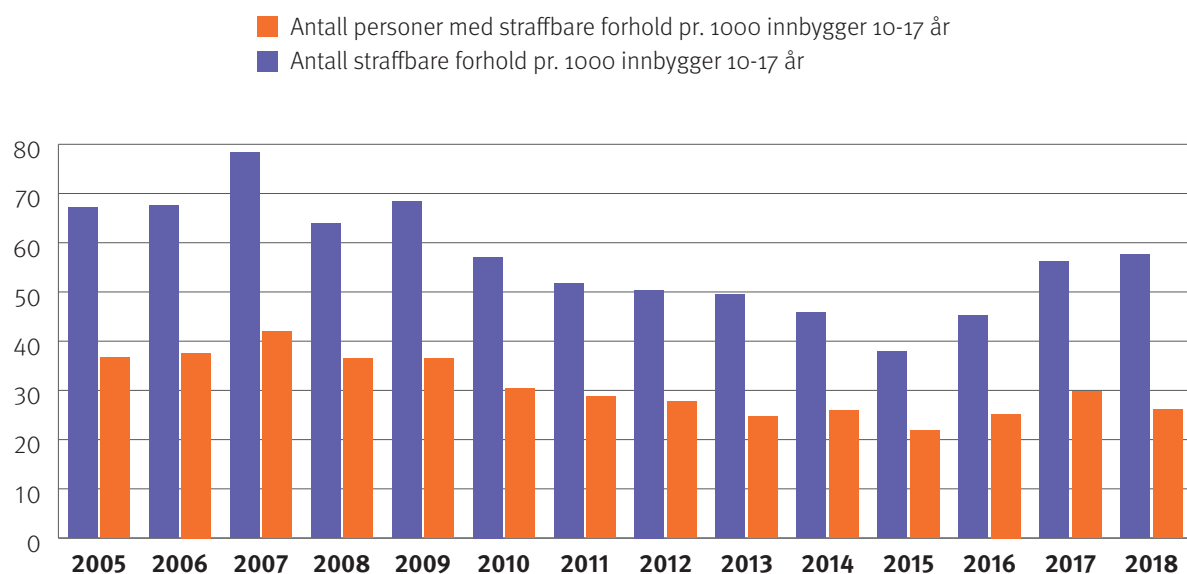
Det store flertallet av barn og unge som bor i Oslo blir ikke registrert som mistenkt eller siktet i politiets registre i løpet av et kalenderår. For 2018 var det mindre enn 3 % i aldersgruppen 10–17 år som ble registrert, mens mer enn 97 % ikke ble anmeldt for lovbrudd. I aldersgruppen 15–17 år var det som i 2017 i underkant av 95 % som ikke ble anmeldt. De unge registrerte lovbrøyterne vi presenterer i denne rapporten utgjør altså et svært lite utvalg av ungdomsbefolkningen i Oslo. Det kan ikke settes likhetstegn mellom hva de som er registrert for kriminalitet gjør, og hva barn og unge i Oslo gjør. De aller fleste barn og unge blir aldri registrert i politiets registre.

I flere år på rad ble det meldt om nedgang i den registrerte kriminaliteten. Etter 2015 har situasjonen snudd, og den registrerte kriminaliteten har økt i aldersgruppen under 18 år. Tallene er samtidig små, og små endringer kan fremstå store i statistikken. I 2018 hadde vi en liten nedgang hva gjelder antall personer, men en økning i antall straffbare forhold i aldersgruppen 15 til 17 år. Det var en klar nedgang

⁶ Thorsen, L.R., Lid S. & Stene, R.J. (2009).

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Befolkning 10-17 år	41399	42234	42737	43066	43568	43974	44525	45066	45680	46202	47283	48534	49843	51277
Antall straffbare forhold 10-17 år	2779	2853	3346	2753	2978	2509	2306	2271	2261	2116	1792	2200	2795	2951
Antall personer med straffbare forhold 10-17 år	1520	1587	1796	1571	1589	1337	1276	1248	1127	1195	1033	1223	1483	1337
Andel personer uten registreringer (%) 10-17 år	96,3	96,2	95,8	96,4	96,4	97,0	97,1	97,2	97,5	97,4	97,8	97,5	97,0	97,4

Tabell 1. Befolkning og andel kriminalitet i befolkningen for alderen 10-17 år i årene 2005-2018.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antall straffbare forhold pr. 1000 innbygger 10-17 år	67,1	67,6	78,3	63,9	68,4	57,1	51,8	50,4	49,5	45,8	37,9	45,3	56,1	57,6
Antall personer med straffbare forhold pr. 1000 innbygger 10-17 år	36,7	37,6	42,0	36,5	36,5	30,4	28,7	27,7	24,7	25,9	21,8	25,2	29,8	26,1

Figur 1. Andel kriminalitet i befolkningen for alderen 10-17 år i årene 2005-2018.

i aldersgruppen 10 til 14 år, både hva gjelder antall personer og antall forhold. For de over 18 år ser vi en liten økning i antall personer, men en klar nedgang i antall forhold.

Ungdomsbefolkningen i Oslo har vokst hvert år siden SaLTo-samarbeidet startet. Det betyr at økt registrering av kriminalitet der unge er involvert ikke nødvendigvis gjenspeiler økning i kriminalitet, men en økning i antall unge lovbyggere. Vi måler derfor også kriminaliteten slik som tabell 1 viser, med andel av ungdomsbefolkningen som begår kriminalitet.

En del av gjerningspersonene har bostedsadresse andre steder enn i Oslo. Samtidig vil noen av ungdommene i Oslo bli registrert med straffbare forhold utenfor Oslo. Ser vi isolert på dataene fra 2018, er det som tidligere år flere med bostedsadresse utenfor Oslo som er registrert med kriminalitet i Oslo, enn det er ungdom fra Oslo registrert med kriminalitet andre steder i Norge.⁷ Dette er også naturlig, da Oslo er en storby som mange ungdommer er innom i løpet av et år. Mange ungdommer i kommunene rundt Oslo bruker jevnlig byens fritidstilbud, og siden Oslo er et område de beveger seg i, vil noen bli registrert med kriminalitet begått her.

Tabell 1 viser at selv om det er tydelige endringer i registrert kriminalitet blant ungdom, er andelen som ikke blir registrert med kriminalitet stabil på 97 % siden 2010. Andelen er større i 2018 enn den var i 2017. Dette er et viktig budskap til de mange i politiet og andre instanser som jobber med ungdom: De aller fleste unge er lovlydige!

Figur 1 viser det samme som tabell 1, men på en annen måte. Her ser vi antall straffbare forhold per 1000 innbyggere blant de under 18 år, og tilsvarende for personer. Med unntak av spesielt lave tall i 2015 er antall personer som er registrert med kriminalitet per 1000 innbygger også relativt stabil siste ni år, med variasjon mellom 25 og 30 per 1000

ungdom i aldersgruppen. For antall straffbare forhold per 1000 innbygger er det noe høyere tall, men variasjonen følger utviklingen for personer. Antall straffbare forhold i 2018 er på samme nivå som i 2017, men noe høyere enn i årene før.⁸ Antall straffbare forhold og personer med straffbare forhold per 1000 innbygger i aldersgruppen er uansett klart lavere i 2018 enn i perioden 2005–2009.

De aller fleste barn og unge som blir registrert med lovbrudd, blir registrert med ett eller to forhold i løpet av et år. I 2018 ble 63 % av personene under 18 år registrert med ett forhold, en litt mindre andel enn i 2017 (69 %). Inkluderer vi de som ble registrert med to forhold, blir andelen 80 % i 2018. Det er forholdsvis få som blir registrert med mange straffbare forhold i løpet av et år. Fra 2017 til 2018 steg imidlertid andelen registrert med fire eller flere forhold fra 10,2 til 13,6 %. Det kommer en nærmere beskrivelse av denne gruppen – som vi definerer som unge gjengangere – i kapittel fem.

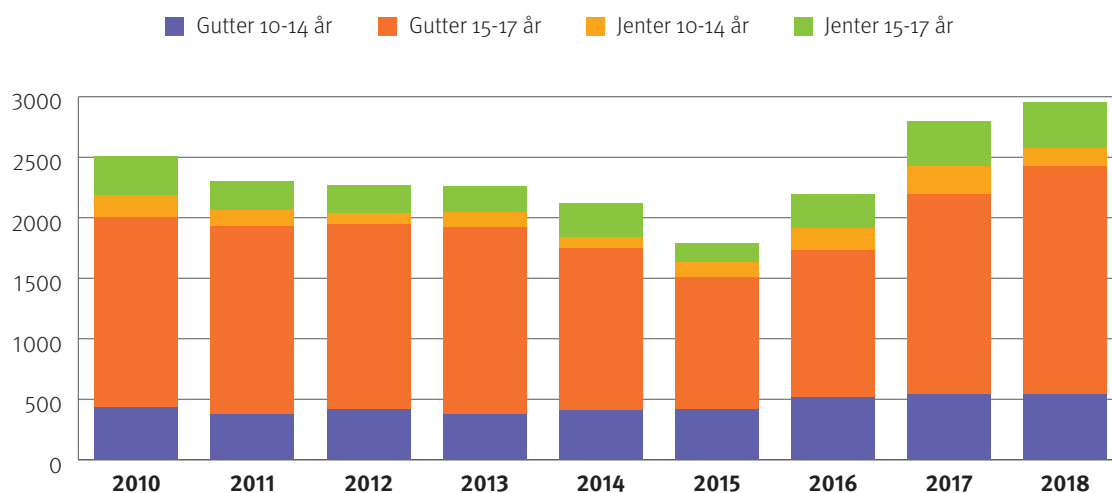
Blant de 1337 personene fra 10 til og med 17 år som ble registrert med lovbrudd i 2018, finner vi at 355 (27 %) også ble registrert med forhold i Oslo i 2017. Det vil si at 73 % av de unge under 18 år med straffbare forhold i 2018, ikke var registrert med straffbart forhold i Oslo i 2017. Andelen uten forhold foregående år var større i 2017.

Måler vi motsatt vei ser vi at av de 1483 under 18 år som ble registrert med straffbare forhold i Oslo i 2017, hadde 452 (31 %) også forhold i 2018. Dette vil si at 69 % av de som ble registrert i 2017 ikke ble registrert med straffbart forhold i Oslo 2018. Sistnevnte antall inkluderer også ungdom som var over 18 i 2018.⁹ Disse tallene viser hvor stor utskifting det er fra år til år når det gjelder unge som begår lovbrudd i Oslo.

⁷ Testet ut i eget søk i PAL Stresak mars 2019.

⁸ Som nevnt i fjorårets rapport har vi grunn til å tro at bunnen i 2015 var "falsk", det vil si i stor grad preget av politiets innsats. Blant annet var en gruppe ansatte i Oslo politidistrikt opptatt med en større sak store deler av året, noe som gjorde at deres vanlige arbeidsoppgaver ikke ble ivarettatt på samme nivå som andre år.

⁹ Antallet er høyere siden antall personer med straffbare forhold stiger med alderen tom. 21 år i utvalget vårt.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gutter totalt	2004	1924	1942	1923	1744	1505	1735	2195	2424
Jenter totalt	505	382	329	338	372	287	465	600	527
Alle under 18 år	2509	2306	2271	2261	2116	1792	2200	2795	2951

Figur 2. Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

Kriminalitetsutvikling blant barn og unge under 18 år

Barn og unge under 18 år sto i 2018 bak 7,8 % av alle straffbare forhold med kjent gjerningsperson i Oslo kommune. I 2017 var tilsvarende tall 7,3 %, i 2016 var det 5,8 % og i 2015 var det nede i 4,9 %. Den høyeste andelen i SaLT sin historie var i 2007, da unge under 18 år utgjorde 8,4 % av alle straffbare forhold.

Figur 2 viser utviklingen av straffbare forhold registrert på personer under 18 år siden 2010. Vi ser at 2018 var året med høyest antall straffbare forhold i perioden, og ikke uventet utgjør guttene den største andelen av forholdene.

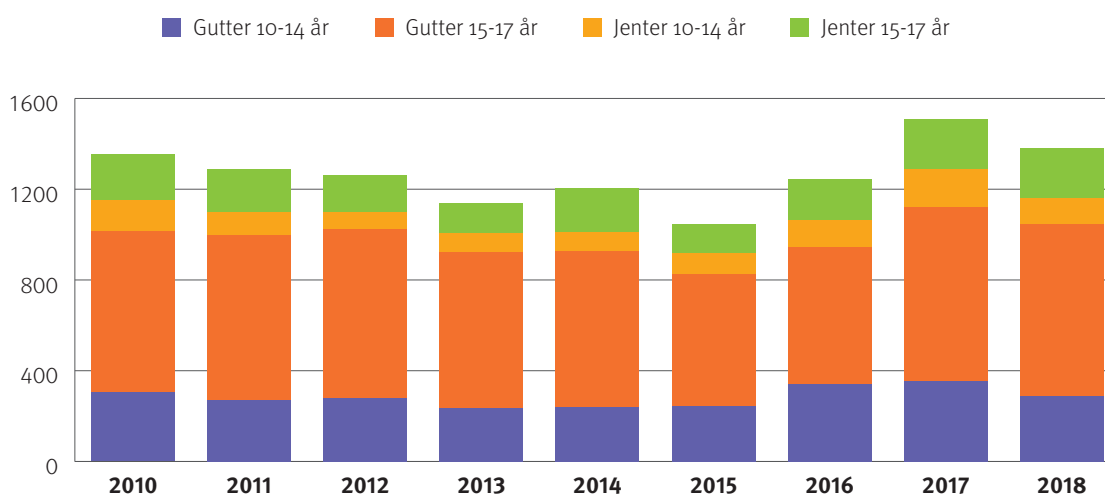
I 2018 ble det registrert totalt 527 straffbare for-

hold hvor jenter mellom 10 og 17 år var mistenkt eller siktet. Figur 2 viser en nedgang fra 2017, men at antall forhold er høyere enn årene 2010–2016. Guttene blir registrert for betydelig flere forhold enn jentene. De ble registrert med 2424 straffbare forhold i 2018, en økning fra 2195 i 2017, og det høyeste antallet siden 2009.¹⁰

Figur 3. Ser vi på antall personer registrert med straffbare forhold, ser vi at antallet har økt de siste årene, men at det gikk ned fra 2017 til 2018. Også her er guttene i flertall.

I 2018 ble totalt 327 jenter og 1010 gutter mellom 10 og 17 år registrert som mistenkt eller siktet. Det vil si at omtrent én av fire som ble registrert i aldersgruppen var en jente. Fra 2017 til 2018

¹⁰ Summen av hver av aldersgruppene vil bli høyere enn for 10-17 år. Dette fordi noen personer i løpet av kalenderåret blir registrert med straffbare forhold både som 14 år og som 15 år.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gutter totalt	1004	985	1011	911	917	815	928	1100	1010
Jenter totalt	333	291	237	217	278	218	295	383	327
Alle under 18 år	1337	1276	1248	1127	1195	1033	1223	1483	1337

Figur 3. Antall personer registrert med straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

var det en nedgang på 8 % blant guttene og 15 % blant jentene.

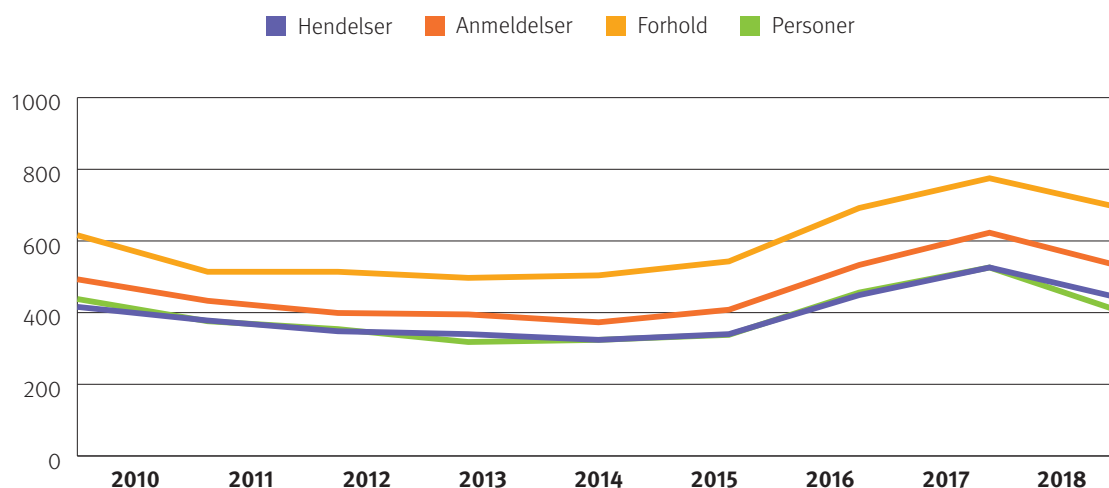
Aldersgruppen 10 til 14 år

I 2018 ble 404 personer mellom 10 og 14 år registrert som mistenkt i en sak. Dette er en nedgang på 23 % siden 2017. Av disse unge var i underkant av en tredjedel jenter. De 404 personene ble til sammen registrert med 693 straffbare forhold. Dette representerer en nedgang på 11 % fra 2017. Jentene sto bak en betydelig mindre andel av forholdene enn de gjorde i 2017.

Ser vi på antall straffbare forhold per 1000 innbyggere i aldersgruppen, fremkommer det en tydelig økning de siste tre årene sammenlignet

med årene før. Samtidig ligger nivået lavere enn i årene 2005 til 2010. Vi ser en klar nedgang fra 24,2 per 1000 innbyggere i 2017 til 20,8 i 2018. I perioden 2011–2015 lå imidlertid nivået på 17-18. Med en tydelig økning i befolkningen for denne aldersgruppen har prosentandelen av personene i aldersgruppen som ikke er registrert med lovbrudd, holdt seg stabil på mer enn 98 % i hele perioden 2005–2018.

Figur 4 viser utviklingen i de fire analyseenheterne i rapporten. Samtlige analyseenheter viser nedgang siden 2017. Kurvene følger hverandre i stor grad de senere årene. Guttene forhold var stabilt med 2017, mens antall gutter sank med 19 %. Jentenes forhold sank med 34 % og antall jenter sank med 33 %.

Figur 4. Registrert kriminalitet i alderen 10-14 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Forhold	539	543	572	717	661	669	688	720	733
Personer	511	513	549	681	615	611	621	629	640

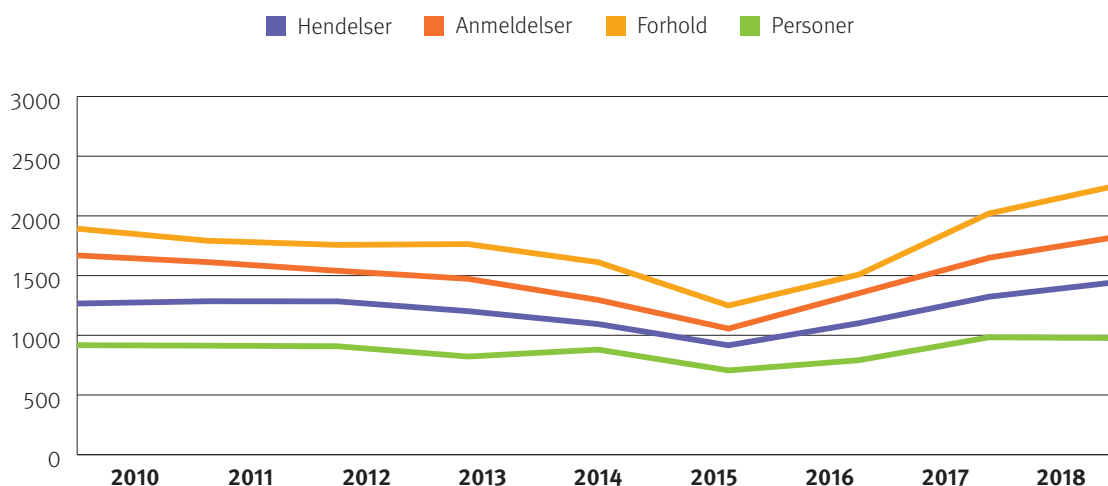
Tabell 2. Antall forhold og personer i alderen 10-14 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

Erfaringsmessig vet vi at jentene i denne aldersgruppen i størst grad blir registrert med vinningslovbrudd, og da spesielt butikktveri. Guttene blir også registrert med en betydelig andel vinningslovbrudd, men samtidig med en større andel voldsforhold.

Blant **jentene** i aldersgruppen ser vi at vinningslovbrudd utgjør en svært stor andel av de straffbare forholdene. Totalt ble de registrert med 154 straffbare forhold i 2018. Av disse var 110 vinningslovbrudd, hvorav 108 butikktveri. Jenter mellom 10 og 14 år ble dermed registrert med kun 46 straffbare forhold i 2018 som ikke gjaldt butikktveri, i under-

kant av ett forhold i uka. En stor del av nedgangen for jentene dreier seg derfor om butikktveri. Det er mulig at jentene i alderen stjal mindre i 2018 enn 2017, men det er mer sannsynlig at nedgangen skyldes et lavere kontrollnivå eller fokus fra butikkjedene og vektere.

For **guttene** i denne aldersgruppen fordeler kriminaliteten seg på flere lovbruddskategorier. Av de totalt 539 forholdene i 2018 er det vinnings- og voldslovbrudd som dominerer, med henholdsvis 177 og 158 forhold. Det er mest butikktveri og fysiske vold blant disse. Narkotikaforholdene økte fra 36 i 2017 til 42 i 2018.

Figur 5. Registrert kriminalitet i alderen 15-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

Fornærmede

Tabell 2 viser utviklingen i antall forhold og personer som blir registrert som **fornærmet** i aldersgruppen. Siden 2013 er registreringen relativt stabil både hva gjelder antall personer og antall forhold. Samtidig har antallet *forhold* med fornærmet i aldersgruppen 10 til 14 år aldri har vært høyere i SaLT sin historie, mens antall *personer* var høyere i 2013.

Denne aldersgruppen er mest registrert som fornærmet for vold, vinning og seksuallovbrudd. En del av forholdene i aldersgruppen stammer fra familievoldssaker, hvor antall fornærmede personer steg fra 40 i 2010 til 95 i 2018. Når det gjelder vinningskriminalitet er antall fornærmede på samme nivå som i 2017.

Aldersgruppen 15 til 17 år

I aldersgruppen **15 til 17 år** ble det i 2018 registrert 977 personer med straffbare forhold, hvorav 219 var jenter. Totalt ble de 977 personene registrert med 2258 straffbare forhold, det vil si i gjennomsnitt

snitt drøyt seks forhold om dagen. Ser vi på antall straffbare forhold per 1000 innbyggere i aldersgruppen, viser det en tydelig økning de to siste årene. Samtidig ligger nivået i 2018 lavere enn de fleste av årene 2005 til 2009. Antall personer per 1000 innbyggere er mer stabilt, men har økt noe siden 2013. Prosentandelen av personene i aldersgruppen som ikke er registrert med lovbrudd har også for denne aldersgruppen vært stabile siste ni år, med en andel høyere enn 94 %.

Figur 5 viser at for denne aldersgruppen er økningen størst for straffbare forhold. Det vil si at det i 2018 er flere forhold per hendelse, anmeldelse og person enn i 2017. Fra 2017 til 2018 ble det registrert 6 færre personer, men 238 flere straffbare forhold. Hver person ble i gjennomsnitt registrert med flere forhold i 2018 enn i 2017, noe som blant annet kan forklares med at de unge gjengangerne har økt i antall. Når antall forhold per anmeldelse øker, er årsaken at det oftere er flere registrerte gjerningspersoner i anmeldelsen.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Forhold	779	1004	1062	1085	913	778	789	783	871
Personer	730	936	1007	994	850	710	708	697	760

Tabell 3. Antall forhold og personer i alderen 15-17 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

Antall jenter registrert i 2017 og 2018 var på samme nivå, mens det var en svak reduksjon i antall gutter. Antall straffbare forhold for aldersgruppen økte likevel mer fra 2017 til 2018. For antall straffbare forhold var det en økning på 12 % fra 2017 til 2018. Guttenes forhold økte med 14 %, mens jentenes forhold økte med 2 %.

I 2015 ble det registrert færrest antall straffbare forhold og personer i SaLTo sin historie. Som vi har nevnt tidligere var 2015 trolig en "falsk" bunn med tanke på den lave registreringen, og kan delvis knyttes til lavt kontrollnivå. Det er likevel verdt å merke seg at antall straffbare forhold blant jentene i denne aldersgruppen økte med 132 % fra 2015 til 2018. For guttene var økningen på 73 %.

Vinningslovbruddene utgjør en stor andel av de straffbare forholdene for **jentene** også i denne aldersgruppen. Lovbruddskategorien vold følger imidlertid like bak med nesten det samme antallet. Totalt ble jentene fra 15 til 17 år registrert med 373 straffbare forhold i 2018. Av disse var 135 vinningslovbrudd, hvorav 125 var butikktveri. Hele 131 straffbare forhold var voldslovbrudd, herunder 88 forhold for fysisk vold, 25 lovbrudd mot offentlig tjenestemann og 18 forhold for trusler. 37 forhold gjaldt narkotika. Det ble i 2018 registrert 211 straffbare forhold som ikke gjaldt butikktveri eller narkotika.

Guttene i aldersgruppen ble i gjennomsnitt registrert med fem forhold hver dag i 2018. Hver registrerte gutt hadde i gjennomsnitt to og et halvt

forhold hver. Vinningslovbruddene er den største kategorien med 26 % av totalen. Like bak følger vold med 25 % og narkotikalovbrudd med 24 %.

Ut fra dette kan vi si at kontrollaspektet synes å påvirke lovbruddsstatistikken også i denne aldersgruppen, dog i mindre grad enn for de under 15 år. Dette skyldes at vinningslovbruddene dominerer i større grad i den yngste aldersgruppen. Over tid har andelen narkotikalovbrudd i aldersgruppen vært svært stabil, men andelen narkotikalovbrudd har aldri vært høyere enn i 2018 eller lavere enn i 2015.

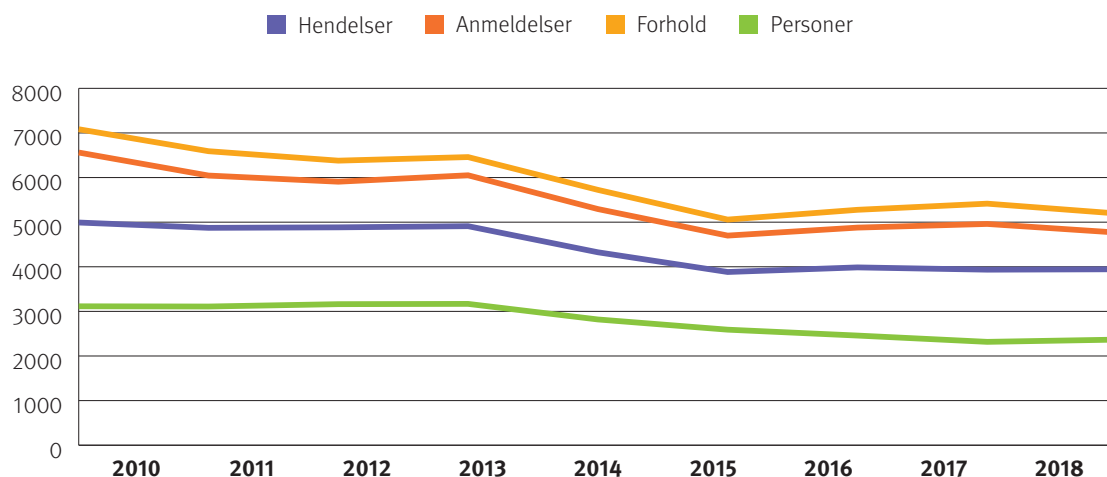
Fornærmede

Tabell 3 viser en økning både i antall straffbare forhold og personer som ble registrert som fornærmet i aldersgruppen i 2018. Den klare nedgangen etter 2012 skyldes nedgang i den registrerte vinningskriminaliteten, men for 2018 stiger antall fornærmede utsatt for vinningslovbrudd igjen. Det er spesielt tyveri fra person og ran unge i denne aldersgruppen ble mer utsatt for i 2018 enn i 2017. Vold er den andre store lovbruddskategorien aldersgruppen utsettes for. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 3.

Kriminalitetsutvikling unge voksne 18 til 22 år

Aldersgruppen fra 18 til og med 22 år skiller seg i stor grad fra de under 18 år. De er myndige, de straffes som voksne og mange flytter til Oslo fra andre steder i landet for å studere eller arbeide.

Figur 6. Registrert kriminalitet i alderen 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Forhold	5376	6737	7703	6600	4407	3791	3459	3306	3420
Personer	4908	6128	6912	5908	4008	3461	3092	2882	2971

Tabell 4. Antall forhold og personer i alderen 18-22 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.¹¹

Flertallet er også i større grad selvstendige og ikke under like sterk kontroll av foreldre sammenlignet med de som ikke er myndige.

I denne aldersgruppen ble det i 2018 registrert 2367 personer for straffbare forhold, hvorav 375 var kvinner. Det vil si at det ble registrert omtrent én kvinne for hver femte mann. Totalt ble de 2367 personene registrert med 5195 straffbare forhold, det vil si i underkant av 100 straffbare forhold i uken eller omtrent 14 forhold per dag. Antall forhold sank med 4 % fra 2017, mens antall personer gikk opp med 2 %. For kvinnene gikk antall forhold opp med 14 % mens antall personer var stabilt. For mennene

sank antall forhold med 7 % mens antall personer gikk opp med 3 %.

Når vi ser på andel kriminalitet målt mot befolkningen i Oslo kommune i aldersgruppen, viser antall forhold per 1000 innbygger en svak nedgang fra 2017 til 2018 etter en svak økning fra årene før. Nivået har likevel omtrent halvert seg fra 2005 til 2018. Det har også skjedd en halvering av personandelen fra 2005. Her fortsatte nedgangen til og med 2017, før vi så en svak økning fra 2017 til 2018.

Figur 6 viser at denne aldersgruppen registreres for betydelig mer kriminalitet enn de under 18 år,

¹¹ Tallene i tabellen avviker fra rapporten utgitt i mai 2018 grunnet at det i fjorårets rapport feilaktig ble målt for kun 18-21 år.

og at utviklingen over år er jevnere enn for de yngre aldersgruppene. Den registrerte kriminaliteten i aldersgruppen har hatt en nedadgående tendens siden 2010, men har vært rimelig stabil de siste fire årene. Fra 2017 til 2018 var det en nedgang i antall forhold, parallelt med en liten økning i antall personer. I SaLTo sin historie har antall registrerte personer i denne aldersgruppen aldri vært så lavt som de to siste årene.

Hver person ble i gjennomsnitt registrert med i underkant av to straffbare forhold. Da mange kun har ett forhold, viser dette et høyt antall personer med flere forhold. Det viser også at totalvolumet for aldersgruppen har en sterk knytning til andelen kriminalitet som begås av gjengangere. De siste seks årene har det stort sett vært omtrent tusen flere anmeldelser enn hendelser. Det viser at det ofte kommer flere anmeldelser fra én og samme hendelse.

De **375 kvinnene** i aldersgruppen 18–22 år ble registrert med 728 straffbare forhold i 2018, omtrent to forhold per dag. Volds- og vinningslovbruddene utgjør den største andelen, begge med 23 % av de straffbare forholdene. Av 168 vinningslovbrudd var det 119 butikktveri. Antallet butikktveri for kvinnene i denne aldersgruppen var imidlertid betydelig høyere i 2010–2014. Antall voldsforhold var på omtrent samme nivå som vinningslovbruddene. Det ble registrert 165 slike forhold, en klar økning fra 2017. Narkotika var den tredje store gruppen med 102 forhold, på samme nivå som de fire foregående årene.

De **1992 mennene** i aldersgruppen ble registrert med 4467 forhold, et gjennomsnitt på 12 forhold per dag i 2018. Også her er avstanden mellom antall personer og forhold betydelig, slik at hver registrerte mann i gjennomsnitt står for drøyt to forhold. Siden 2013 har narkotika vært den største lovbruddskategorien for menn 18–22 år. Antall narkotikarelaterte forhold sank fra 2017 til 2018, og

de 1136 forholdene utgjorde 25 % av totalen. Den nest største kategorien var vold med 20 %, hvorav den fysiske volden sank til 501 forhold, som utgjør 11 % av totalen. Antall butikktverier er relativt lavt i denne gruppen, med kun 246 forhold. Dette er en økning fra 2017, men lavere enn årene før det.

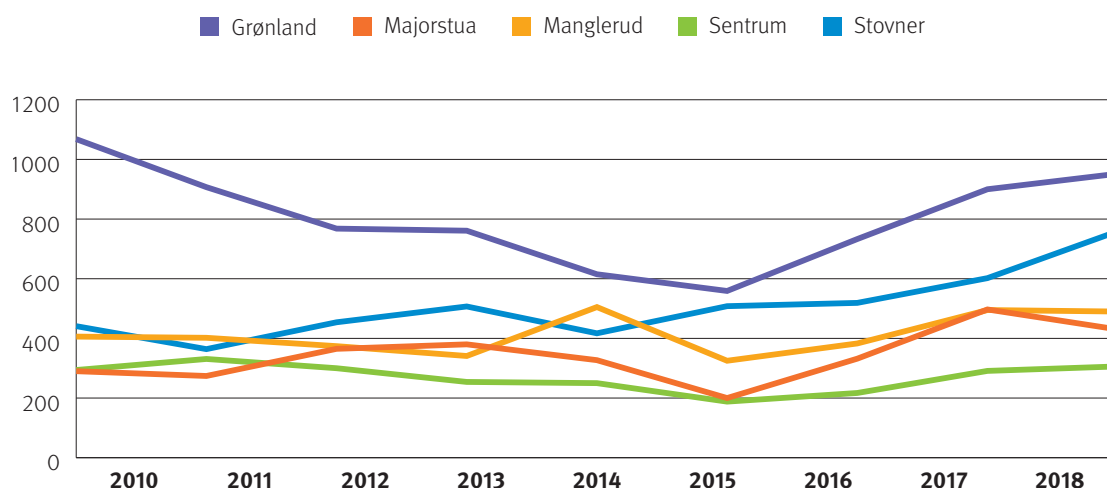
Fornærmede

Tabell 4 viser antall forhold og antall fornærmede i aldersgruppen. Av tabellen fremgår det at antall forhold har gått ned med 56 % siden 2012. Antall personer er redusert med 57 % siden 2012. For aldersgruppen utgjør vinningslovbrudd en stor andel av totalen, selv om disse har avtatt betydelig de siste årene. Noen faktorer som kan påvirke dette er at det er mindre vanlig å ha kontanter nå kontra for ti år siden. Videre er for eksempel mobiltelefoner bedre sikret enn tidligere, noe som gjør at de er vanskeligere å omsette illegalt og dermed mindre attraktive å stjele. Oslopolitets innsats mot vinningskriminelle – spesielt de mobile – antas også å ha hatt en betydelig virkning i årene 2012–2016.

Geografisk fordeling og utvikling

Oslo politidistrikt er nå inndelt i tre driftsenheter: enhet øst, vest og sentrum, og omfatter i tillegg kommunene Asker og Bærum. Denne rapporten er imidlertid en del av SaLTo-samarbeidet, som er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune. For å kunne dele Oslo by i passende geografiske enheter, har vi valgt å bruke politistasjonskretsene i gamle Oslo politidistrikt i denne rapporten, altså Sentrum, Grønland, Stovner, Manglerud og Majorstua.

En geografisk fordeling av kriminalitet kan si noe om bevegelsesmønsteret til barn og unge. Generelt er det slik at området barn og unge beveger seg i øker med alderen. Det betyr at høyere opp i aldersgruppen vil kriminalitet skje mer utenfor bostedsbydelene. For en by som Oslo er

Figur 7: Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

sentrumsområdet et mer naturlig sted å oppholde seg jo høyere i den undersøkte aldersgruppen man kommer. Her skal vi se på utviklingen både med og uten lovbruddene narkotika og butikktveri. Dette blant annet fordi politiets aktivitet og prioriteringer kan variere mellom kretsene.

Barn og unge 10-17 år

Utviklingen i Grønland krets legger sterke føringer på den generelle utviklingen for hele byen, da en stor andel av lovbruddene skjer her. Utviklingen for **straffbare forhold** i Grønland krets er derfor relativt lik den generelle utviklingen i Oslo. Det er viktig å huske at tallene viser hvor forholdene er registrert, altså gjerningssted, ikke hvor de registrerte gjerningspersonene er bosatt.

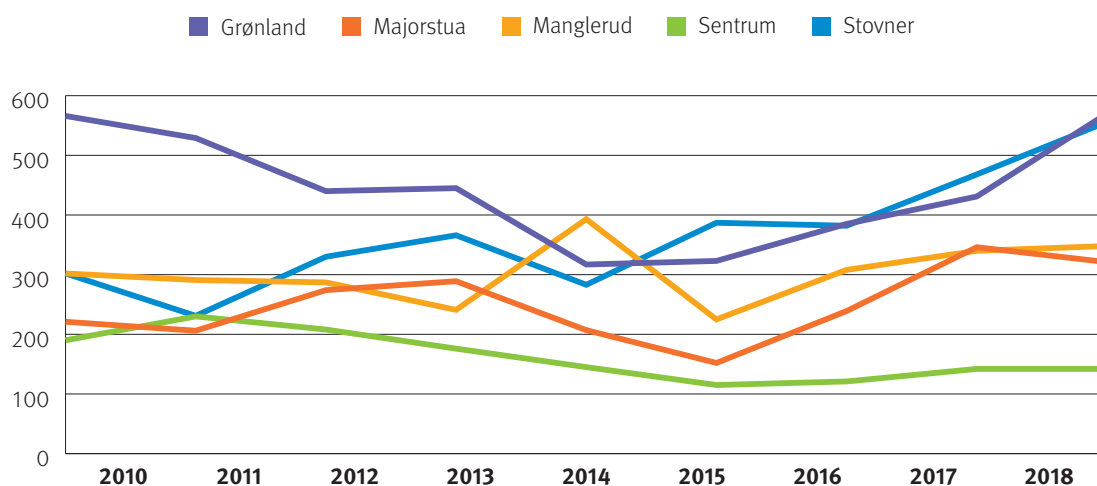
For Grønland krets, og for Oslo generelt, ble de straffbare forholdene redusert fra 2009 til 2015, for deretter å øke i omfang. De andre fire stasjonskretsene følger hverandre tettere og viser ikke

den samme nedgangen fra 2009 til 2015. Vi ser imidlertid at samtlige kretser hadde en økning i straffbare forhold fra 2015 til 2017, og at økningen fortsatte i Grønland, Sentrum og Stovner også i 2018. Økningen er størst i Stovner krets.

I løpet av 2018 ble det i gjennomsnitt registrert i underkant av to straffbare forhold per dag per krets, der barn og unge mellom 10 og 17 år ble registrert som mistenkt eller siktet.

Sentrum krets har lavest registrering i 2018. Senere i rapporten kommer vi inn på en utvalgt del som regnes som "det funksjonelle sentrum", men denne skiller seg klart geografisk fra sentrum krets.

De østlige kretsene Manglerud og Stovner fikk også i 2018 mye negativ oppmerksomhet og omtale i media. Manglerud krets stabiliserte forholdene i 2018, mens Stovner krets hadde en klar økning. Stovner krets hadde imidlertid sitt bunnivå i 2011, og har økt jevnt siden. I Manglerud krets har utviklingen i barne- og ungdomskriminaliteten

Figur 8. Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018 uten narkotika og butikktveri, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinnndeling.

variert mer. Her er det også verdt å merke seg at begge de to kretsene fikk mange nye ansatte i 2018. Økte ressurser kan også medføre økt registrering.

Ser vi på **personene** bak forholdene som er registrert i de ulike geografiske kretsene¹², fremgår det at det i Grønland krets er en nedgang i antall personer fra 2017 til 2018 til tross for en økning i forhold. Den samme tendensen ser vi i Stovner krets hvor økningen er markant på antall forhold, mens det er samme antall personer som er registrert for de straffbare forholdene. I kretsene Majorstua, Manglerud og Sentrum er utviklingen mellom personer og antall straffbare forhold jevnere.

Figur 8 viser utviklingen i barne- og ungdomskriminaliteten med unntak av narkotika og butikktveri. Sentrum krets har klart lavest nivå i 2018, Manglerud og Majorstua holder nivået fra 2017, mens økningen er tydelig i Grønland og Stovner kretser.

¹² Vi måler her etter gjerningssted både på forhold og personer. Personer kan bo andre steder enn der de blir registrert.

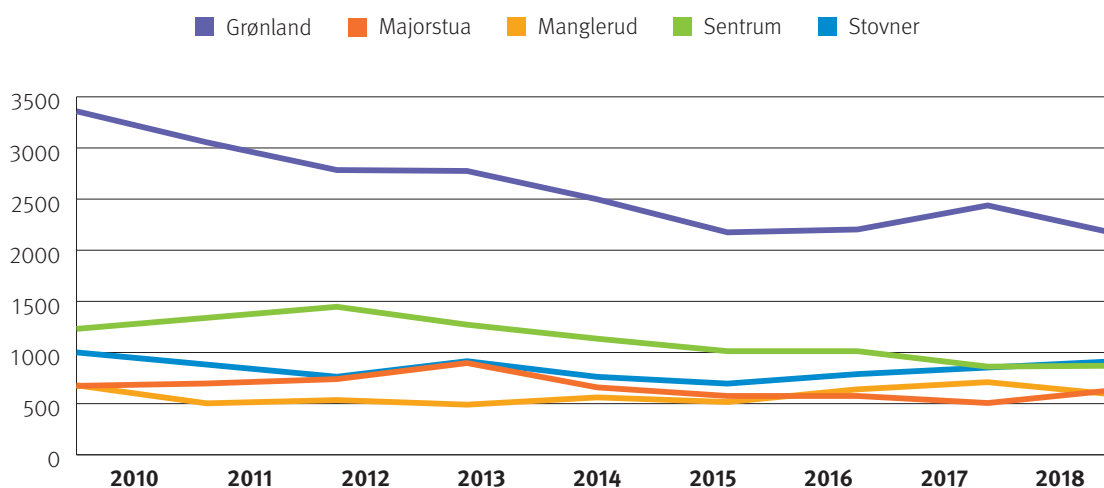

Unge voksne 18-22 år

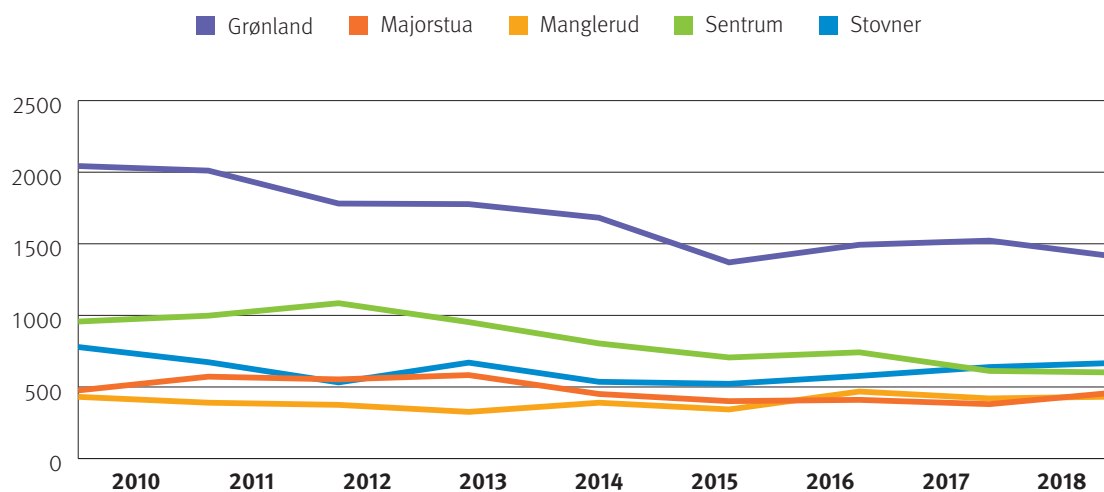
Svært mange i denne aldersgruppen er brukere av byens sentrum både på dagtid, kveld og natt. **Figur 9** viser at det også geografisk er større stabilitet for aldersgruppen 18–22 år enn for de under 18 år. Det registreres klart mer kriminalitet begått av unge i Grønland krets enn i de andre kretsene. I 2018 skjedde 42 % av de registrerte forholdene for aldersgruppen 18 til 22 år i Grønland krets. Totalen i aldersgruppen gikk som vi har sett ned. Kretsene Grønland og Manglerud står for nedgangen, spesielt Grønland, mens det i Majorstua var en klar økning. Det var en svak økning i Stovner krets

og relativt stabilt i Sentrum krets. Den klare nedgangen i Manglerud krets, tross flere nye ansatte, er interessant.

Figur 10 viser utviklingen av straffbare forhold (minus narkotika og butikktveri). Selv uten disse lovbruddskategoriene dominerer Grønland krets for aldersgruppen 18–22 år. For byen totalt er forholdene uten narkotika og butikktveri stabilt fra 2017 til 2018. Det var en økning i Stovner, Majorstua og Manglerud, mens det var en reduksjon i Grønland og Sentrum. Tallene uten narkotika og butikktveri er betydelig mindre, og variasjon er derfor mer naturlig fra år til år.

Figur 9. Antall straffbare forhold 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

Figur 10. Antall straffbare forhold 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018 uten narkotika og butikktveri, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

Kapittel 3

Utvalgte lovbruddskategorier

I dette kapitlet skal vi se på utviklingen i registreringer for noen utvalgte lovbruddskategorier. Temaene er valgt for å gi oppdatert kunnskap til SaLT sine prioriterte innsatsområder og tilhørende tiltak. Flere av kategoriene er mye omtalt i media, ofte med spisset vinkling. Kapitlet er sortert etter vold, vinning/økonomi, seksuallovbrudd og narkotika. Vi deler videre opp vold og vinning/økonomi i mindre lovbruddskategorier. Den siste lovbruddskategorien som utdypes er narkotikalovbrudd. På slutten av det temaet har Kompetansesenter rus – Oslo samlet funn fra deler av av den nyeste forskningen rundt bruk av rusmidler og alkohol.

Vold

Den faktiske voldsutviklingen i samfunnet lar seg ikke lese ut fra politiets kriminalstatistikk på området. Det skyldes flere forhold. Ett av dem er at det i tidsperioden 2010–2018, som vi omtaler i rapporten, kan ha skjedd endringer i samfunnets forståelse av hva som er vold. Folks holdninger endrer seg, og nye temaer kommer i fokus. Et eksempel på dette er det økte fokuset på familievold etter en lovendring i 2005. Har forståelsen av hva som blir sett på som vold, slåsskamp eller barns konflikter endret seg? Har terskelen for å anmelde blitt høyere eller lavere? Vi må også vurdere om innholdet i voldsanmeldelsene har endret seg. En ting som helt sikkert har endret seg i tidsperioden er politiets kategorisering av voldssaker.¹³

Fysisk vold

Ett av områdene som har skapt størst bekymring de siste årene, er omfanget av fysisk vold. Med fysisk vold mener vi de straffbare forholdene hvor den anmeldte voldsgjerningen minst omhandler dytting, slag, spark e.l.¹⁴

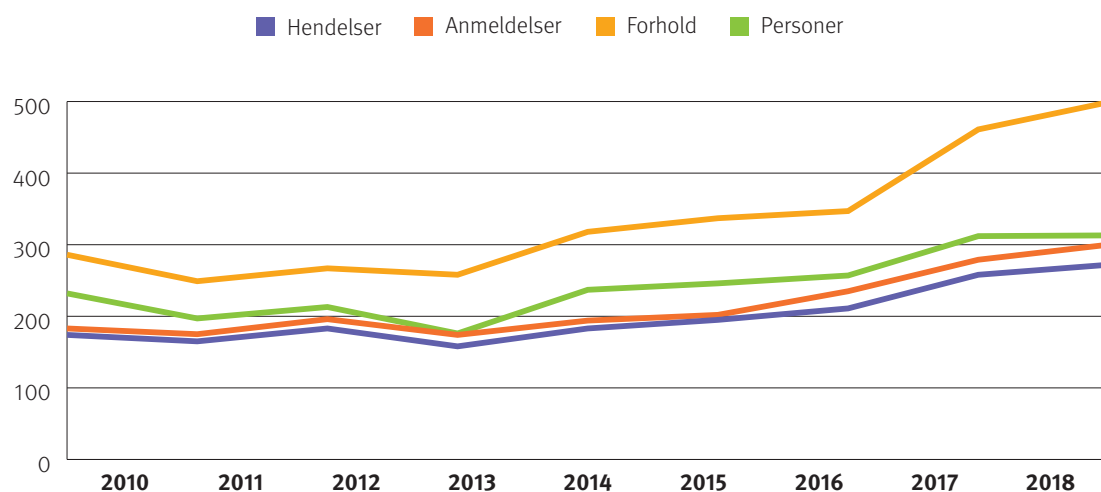
Figur 11 viser en tydelig økning de siste årene fra det laveste nivået i perioden som er 2011 eller 2013 alt etter analyseenhet. Antall forhold har nesten doblet seg fra laveste nivå i 2011 og er i 2018 det klart høyeste i perioden. Antall involverte personer er imidlertid stabilt med nivået i 2017.

I hele perioden er det flere straffbare forhold enn anmeldelser. Denne forskjellen viser at det i en del tilfeller er flere gjerningspersoner registrert i én anmeldelse. Noen av de samme personene er også registrert i flere anmeldelser, noe forskjellen mellom forhold og personer viser. Kurven for forhold økte betydelig fra 2016 til 2017. Den økte også fra 2017 til 2018, men ikke i samme omfang. Økningen på forhold er relativt samsvarende med økningen for anmeldelser, mens antall personer er stabilt fra 2017 til 2018. Dette viser at den samme mengde personer er involvert i flere anmeldelser, og også at mange anmeldelser inneholder flere forhold.

Forskjellen mellom anmeldelser og hendelser måler i hvor stor grad det forekommer flere anmeldelser per hendelse. Hver fornærmet registreres med sin egen anmeldelse. Forskjellen mellom hendelser og anmeldelser kan oppstå når noen

¹³ Ny straffelov fra 1. oktober 2015 ga nye paragrafer som spesifiserer hvilke volds-krenkelser eller volds-skader som skal tolkes som grove.

¹⁴ Etter gammel straffelov hovedstatistikkgruppe "liv, legeme og helbred", pluss mishandling i familieforhold med legemskrenkelse. Etter ny straffelov hovedstatistikkgruppe "voldslovbrudd", unntatt mishandling i familieforhold uten kroppskrenkelse. Vold mot offentlig tjenestemann er ikke inkludert.

Figur 11. Registreringer for fysisk vold i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Forhold 10-14 år	123	137	122	146	150	185	219	233	221
Personer 10-14 år	119	129	117	141	146	173	208	206	197
Forhold 15-17 år	115	142	116	120	146	121	177	210	205
Personer 15-17 år	109	139	114	112	138	115	168	194	183
Forhold 18-22 år	497	537	494	503	449	407	503	530	514
Personer 18-22 år	468	507	474	466	412	390	463	482	470

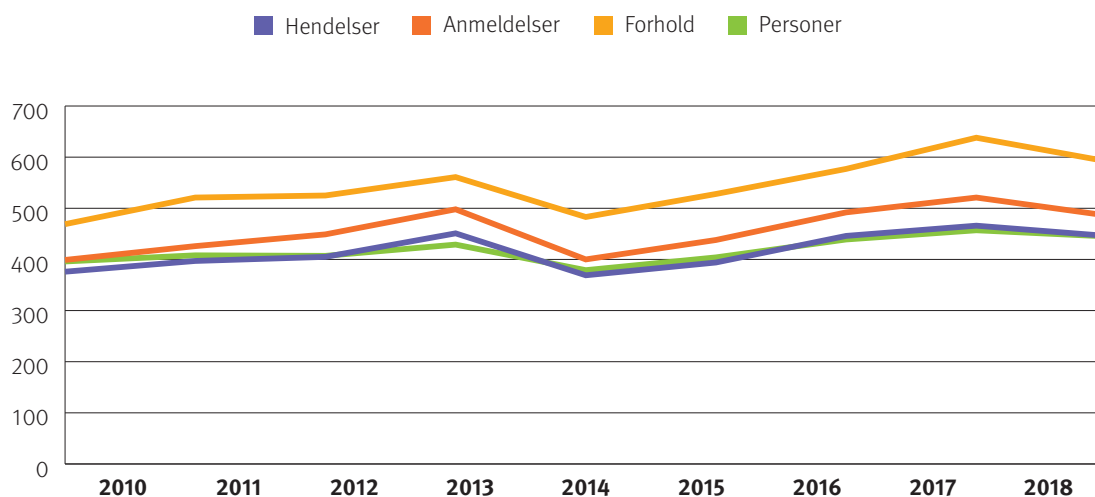
Tabell 5. Antall forhold og personer i alderen 10-22 år registrert som fornærmet for fysisk vold, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

anmelder hverandre for samme hendelse, eller dersom flere fornærmede blir utsatt for vold fra en større gruppe personer.

Deler vi opp aldersgruppen under 18 år, viser det seg at for de yngste **under 15 år**, er omfanget av **straffbare forhold** relativt stabilt de siste fire årene. Til gjengjeld er omfanget disse fire årene

klart større enn perioden 2011 til 2014. Ser vi på antall **personer** finner vi en nedgang fra 2017 til 2018.

I aldersgruppen fra **15 til 17 år** så vi en sterk økning i antall forhold fra 2016 til 2017. Økningen fortsatte også i 2018, men i mindre omfang. Det var i hovedsak jentene i aldersgruppen som sto bak økningen både på forhold og personer i 2018.

Figur 12. Registreringer for fysisk vold i alderen 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

For jentene er antallet personer i 2018 det høyeste siden 2010, mens det for guttene ble registrert noen få flere i 2017.

Fornærmede 10–17 år

I tabell 5 vises registreringen til de som er fornærmet for fysisk vold. Antall forhold i aldersgruppen 10 til 14 år økte fra 2012 til 2017, men gikk ned i 2018. Antall personer i aldersgruppen gikk også ned. Det er langt flere fornærmede enn registrerte gjerningspersoner i denne aldersgruppen. Hovedårsaken er et stort antall mishandlingssaker i familieforhold, som sto for nesten halvparten av forholdene. For aldersgruppen 15–17 år er det også en liten nedgang i antall forhold fra 2017 til 2018, det samme gjelder antall personer. Også i denne aldersgruppen registreres det en del fornærmede i saker med mishandling i familieforhold. Det er et lavere nivå for denne aldersgruppen, men likevel en klar økning de to siste årene. Mens det i årene frem

til og med 2016 ble registrert mindre enn 30 slike saker per år, var det i 2017 og 2018 henholdsvis 40 og 46 mishandlingsforhold i denne aldersgruppen.

De tre siste årene har det vært et høyere nivå på antall fornærmede for fysisk vold i aldersgruppen 15 til 17 år, dog med en liten nedgang fra 2017 til 2018. Dette viser at mange av de som blir mistenkt eller siktet i aldersgruppen ofte registreres med forhold der fornærmede ikke er i aldersgruppen.

Fysisk vold 18-22 år

I figur 12 vises registreringene for fysisk vold for gjerningspersoner i aldersgruppen 18–22 år. Kurvene viser en økning i registreringen etter bun-nivået i 2014, men likevel et relativt stabilt nivå i hele tidsperioden. Avstanden mellom kurvene viser at det ikke er like mange personer per anmeldelse som for aldersgruppen under 18 år.

Ser vi på kjønnsforskjellene viser de en økning blant kvinnene både på forhold og personer de tre

siste årene. Hos **mennene** så vi en økning fra 2014 til 2017, men en nedgang fra 2017 til 2018 både på forhold og personer.

Geografisk fordeling

Det er store **geografiske forskjeller** når vi sammenligner politikretsene. For aldersgruppen **10–14 år** skjer det svært lite i Sentrum krets. Forøvrig varierer antall forhold i de andre kretsene. I 2018 hadde Grønland flest forhold, mens det i 2017 var Manglerud som hadde flest.

I aldersgruppen **15–17 år** er det fortsatt få registreringer i Sentrum. Antall straffbare forhold varierer også i kretsene forøvrig også i denne aldersgruppen. De to siste årene har det imidlertid vært klart flest forhold i Grønland og Stovner kretser.

I aldersgruppen **18–22 år** skjer det en geografisk endring i fordelingen av den fysiske volden. Årsaken kan være at de aktuelle personene er blitt en naturlig del av utelivet i Oslo by, og dermed skjer mer av volden i områdene i Oslo sentrum der det er flest utesteder. Det er mer én til én-nivå mellom forhold og de andre analyseenheter, og dermed sjeldnere flere gjerningspersoner i samme anmeldelse.

Grønland krets har den største andelen fysisk vold i aldersgruppen 18-22 år og preger totalbildet i stor grad. Sentrum krets har i flere år hatt en betydelig andel av den fysiske volden i aldersgruppen, men har hatt en svak nedgang siden 2015. I Stovner krets har antall forhold i aldersgruppen vært relativt stabil i hele perioden, inntil antall forhold økte mye i 2017 og også i 2018. Majorstua krets har også en del utesteder, men få med de laveste aldersgrensene. Antall forhold er stabilt fra 2017 til 2018. Manglerud har hatt stor variasjon fra år til år, men ligger jevnt lavere enn de andre kretsene, og hadde en nedgang fra 2017 til 2018.

Massevold eller masseslagsmål?

Politiet og media har jevnlig rapportert om masseslagsmål de to siste årene. Det er enighet innad i politiet om at det nå er flere episoder der mange møter opp i forbindelse med slagsmål. Mange av episodene politiet får beskjed om, er at noen slåss og at det er mange involvert på stedet. Når politiet ankommer er slåsskampen ofte over, og de involverte er forsvunnet. Noen ganger avdekker politiet på stedet hva som har skjedd, og noen ganger anmelder én eller flere involverte saken selv. Andre ganger er episodene filmet, og politiet starter etterforskning på bakgrunn av filmer som er publisert på internett eller funnet på beslaglagte mobiltelefoner.

De episodene som registreres som straffesaker er derfor sannsynligvis bare en del av de reelle episodene. Imidlertid er det ikke sikkert at det har foregått straffbar vold i de episodene politiet ikke har registrert. Utviklingen med mange som slåss er et fenomen blant ungdom i flere land, og kan sees på som et pop-up-fenomen som smitter fort i ungdomsmiljøene.¹⁵ Filmer fra slåsskamper legges ut på blant annet Youtube og Snapchat, noe som antas å være inspirasjonskilder til fenomenet.

Det at mange møter opp, trenger ikke bety at mange slåss. Når «alle» ungdommer bruker sosiale medier og det avtales en slåsskamp, vil svært mange kunne få det med seg og møte opp for å støtte sin kandidat, eller bare for å se. Noen ganger ser vi at det er avtalt et møte/slåsskamp mellom to eller noen få, men at hendelsen involverer mange. I noen tilfeller kan da en avtalt slåsskamp ende opp med at mange slår løs på én eller noen få. Det vi da ser er massevold. Ved flere anledninger i 2018 har politiet fått kjennskap til hendelser der alle eller de fleste av de som er til stede, blir direkte involvert i hendelsen ved at det er et press om at alle må delta, slik at de i praksis fratas muligheten til å «sladre» på andre.

---

¹⁵ OPD (2018).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Med 1 forhold	476	479	530	553	465	487	585	607	578
Med 2 forhold	58	65	61	65	52	70	71	90	93
Med 3 eller flere forhold	39	42	36	36	58	61	52	74	78
Med 5 eller flere forhold	10	8	8	7	13	15	14	25	24
Med 10 eller flere forhold	0	0	0	0	2	0	0	1	2

Tabell 6. Antall anmeldelser for fysisk vold i alderen 10-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt etter antall forhold pr. anmeldelse.

I tabell 6 måler vi hvor mange som er involvert i hver enkelt anmeldelse med fysisk vold i aldersgruppen 10–22 år. Vi måler hele aldersspennet, da det i noen tilfeller vil kunne være involverte personer både over og under 18 år. Tabellen viser en nedgang i antall anmeldelser med kun én gjerningsperson, men en liten økning i anmeldelsene med to eller flere gjerningspersoner. Når vi kommer opp i anmeldelser med fem eller flere gjerningspersoner, ser vi at registreringen er på samme nivå som i 2017, som er det høyeste i tidsperioden. De 24 anmeldelsene med fem eller flere gjerningspersoner genererer 147 forhold for fysisk vold. Begrenser vi forholdene til kun de under 18 år, var det en økning fra 14 anmeldelser i 2017 til 17 anmeldelser i 2018 der fem eller flere under 18 år var registrert.

Sakenes alvorlighetsgrad kan ikke leses ut av de nye statistikkgruppene. Etter innføring av ny straffelov ble det innført seks kriterier(a-f) for om en kroppskrenkelse eller kroppsskade skulle vurderes som grov. Ett av kriteriene er om volden er utført av «flere i fellesskap». Dermed kan alle anmeldelser med to eller flere forhold kunne bli vurdert som grov vold. Det trenger de i realiteten ikke å være, men uten å lese sakene er det ikke mulig å skille mellom

de sakene hvor handlingen i seg selv eller skaden er grov, og de sakene hvor de andre kriteriene spiller inn.

De 24 anmeldelsene med fem eller flere gjerningspersoner i 2018 fordeler seg med syv i Manglerud krets, seks i Grønland krets, fem i Majorstua og Stovner krets og kun én i Sentrum krets. Den ene av de to anmeldelsene med flere enn 10 straffbare forhold hadde 10 gjerningspersoner og fant sted i Grønland krets. En ansamling av unge kom i klammeri med noen berusede personer utenfor en pub. Hendelsen bar preg av et uklart hendelsesforløp, og saken ble henlagt utifra bevisets stilling. Den andre anmeldelsen er en hendelse som har tilknytning til den ene saken fra 2017 med ti gjerningspersoner. Hendelsen fant sted sommeren 2017, men var ferdig påtaleavgjort først i 2018. Ved avgjørelsen ble det opprettet en ekstra anmeldelse fordi det var flere fornærmede, og i denne ble også ti personer lagt inn. Hendelsen fant sted i Majorstua krets.

Fysisk vold i skolen

Vold i skolen er et tema som har vært mye omtalt i media, spesielt var det mye fokus på dette i 2017.

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst
Straffbare forhold 10-22 år	34	17	36	7	23	23	41	30	40	19	54	27	29	36	58	53	43	56
Videregående	5	2	7	1	3	12	16	11	17	8	16	7	7	21	20	19	24	15
Ungdomsskole	17	8	4		9	4	13	12	5		10	11	10	7	13	17	9	29
Barne- og ungdoms-skole	4	3	16	4	8	7	6		5	6	6	4	5	4	23	13	9	1
Barneskole	7	4	8	2	3		5	5	11	4	19	4	6	2	2	3	1	6
Andre	1		1				1	2	2	1	3	1	1	2		1	0	4
Forhold fornærmet 10-22 år	22	17	35	16	25	11	42	28	38	16	31	21	40	40	44	36	23	32
Videregående	7	3	13	1	5	3	17	8	11	6	8	4	7	16	13	11	8	11
Ungdomsskole	7	4	4	3	5	6	12	14	7	1	8	7	14	12	15	10	6	12
Barne- og ungdoms-skole	4	4	10	7	9	2	8	1	9	4	4	5	11	7	14	10	6	4
Barneskole	4	5	8	5	6		5	4	11	3	10	4	7	4	2	4	3	3
Andre		1						1		2	1	1	1	1		1		2

Tabell 7. Antall forhold i alderen 10-22 år registrert for fysisk vold i skolen, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt etter skoletype.

Politiet har selv vist til en økning i registreringen. For å måle hendelser på skolene, måler vi det som skjer på skoleadresser, i skoletiden og i skoleåret. Vi ekskluderer dagene i jule- og sommerferie, mens andre bevegelige ferietidspunkter er inkludert. Dette gir ingen fullgod måling, men gir stabilitet for å følge utviklingen.

I tabell 7 har vi delt opp årene 2010–2018 i 1. og 2. halvår. Siden vi har utelatt feriene, er dette i praksis vår- og høstsemesteret på skolene.

Det totale antall forhold hvor unge i alderen 10–22 år er mistenkt for fysisk vold i Oslo skolen, har variert en god del per semester. Utviklingen fra 2017 til 2018 viser at vårsemesteret hadde flere registreringer i 2018, mens høstsemesteret var relativt likt. På videregående skoler er nivået relativt likt fra 2017 til 2018, mens det for ungdomskolene

var en svært høy registrering høstsemesteret i 2018. Det var da diverse konflikter i enkelte miljøer som genererte flere hendelser.

Antall forhold grovere enn kroppskrenkelser/legemsfornærmelser varierer noe per semester, og var i perioden 2010–2017 ikke høyere enn seks i noe semester. Våren 2018 ble det imidlertid registrert 15 forhold. Disse fordelte seg på kun tre hendelser, men med 13 ulike registrerte gjerningspersoner ble det et stort antall forhold. Høsten 2018 ble det kun registrert to slike grove forhold.

De som blir registrert med fysisk vold i Oslo skolen, er i størst grad gutter. Over tid er det 14- og 15-åringer som registreres mest, men i 2016–2018 er det registrert nesten like mange 16- og 17-åringer som 14-åringer.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Forhold under 18 år	70	60	54	79	45	49	63	78	112
Forulemping av offentlig tjenestemann	26	24	23	20	14	21	30	29	38
Hindring av offentlig tjenestemann	11	13	11	11	11	9	4	7	22
Trusler mot offentlig tjenestemann	8	8	3	18	7	4	9	10	21
Vold mot offentlig tjenestemann	25	15	17	30	13	15	20	32	31
Personer under 18 år	44	43	38	39	32	39	41	41	68
Hendelser under 18 år	48	49	44	62	42	43	51	52	82
Forhold 18-22 år	248	229	278	260	249	220	249	284	279
Personer 18-22 år	170	155	203	165	150	154	153	160	173
Hendelser 18-22 år	201	183	241	213	202	189	194	240	235

Tabell 8. Antall forhold, personer og hendelser i alderen 10-22 år registrert med straffbare forhold mot offentlig tjenestemann, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

Fornærmede

Tallene på forhold som **fornærmet** i tabellen viser at antallet barn og unge var stabilt på rundt 40 i både vår- og høstsemesteret i 2016 og 2017. I 2018 gikk tallet ned, spesielt i vårsemesteret. Fornærmede over 22 år i Osloskolen gikk fra 22 i 2016 til 37 i 2017, og ned til 22 igjen i 2018. Utdanningsetaten endret fra høsten 2016 HMS-systemet sitt, og krevde bedre rapporteringer fra skolene om vold. Dette kan ha påvirket hva som anmeldes til politiet.

Lovbrudd mot offentlig tjenestemann

Etter innføring av ny straffelov ble forulemping og hindring av offentlig tjenestemann overført til voldskapitlet i straffeloven. I dette kapitlet inkluderes alle statistikkgruppene som omhandler en handling mot offentlig tjenestemann, inkludert

kategoriene forulemping, hindring, trusler og vold. Etter ny lov er det egne statistikkgrupper som omhandler polititjenestemann som er inkludert i hver av kategoriene, men etter gammel lov er det bare vold som er delt opp i politi og andre offentlige tjenestemenn.

Tabell 8 viser totalsummen for **forhold** i aldersgruppen 10–17 år. Antall forhold er klart høyest i 2018. Økningen fra 2017 er betydelig. Forulemping, hindring og trusler er kategoriene som øker. Den største økningen kommer fra hindring av offentlig tjenestemann. Vold mot offentlig tjenestemann er stabilt fra 2017 til 2018. Antall **personer** var svært stabilt fra 2010 til 2017, men økte klart i 2018. Økningen kom i all hovedsak blant de fra 15–17 år, mens tallene for de under 15 år er svært lave. Jentene utgjør i underkant av 20 % av de registrerte

personene. Av de 68 personene i 2018 var 13 jenter, hvorav én under 15 år.

Tabell 8 viser at antall registrerte personer, hendelser og anmeldelser har hatt en annen utvikling enn antall forhold. Fra 2016 til 2017 var utviklingen kun på forhold, men i 2018 viser registreringen økning også på de andre analyseenhetene. Det registreres i gjennomsnitt i underkant av to anmeldelser per uke i Oslo. Økningen i forhold fra 2017 til 2018 skjer i hovedsak på hendelser der det kun registreres ett forhold. Disse økte fra 39 hendelser i 2017 til 65 hendelser i 2018. Det har likevel de to siste årene vært flere hendelser med mange registrerte forhold og gjerningspersoner. I tillegg til hendelser med flere anmeldte personer, kan tjenestemannen eksempelvis ha blitt utsatt for både vold og trusler, eller at flere tjenestepersoner har anmeldt noen i samme hendelse. I fire av sakene er flere ungdommer under 18 år registrert for lovbrudd mot offentlig tjenestemann i samme hendelse.

Av de 68 personene under 18 år som ble anmeldt i 2018, er 36 blant de vi kategoriserer som unge gjengangere. Denne gruppen omtales nærmere i kapittel 5. Av de 68 registrerte personene har 11 bare det ene lovbruddet mot offentlig tjenestemann i 2018. Av 29 personer som ble anmeldt for vold mot offentlig tjenestemann i 2018, er 18 unge gjengangere. Vi kan derfor, som i 2017, se en sterk sammenheng mellom lovbruddene mot offentlig tjenestemann og gjengangersituasjonen i Oslo.

En mulig tolkning av økningen kan være at politiet oftere havner i konflikter i forbindelse med kontroll-situasjoner. Kontrollsituasjoner kan gi en "tretthet" som noen ganger medfører konflikter, for eksempel med gjengangere som gjentatte ganger blir kontrollert. Andre tolkninger kan være et sterkere HMS-fokus i politiet, at politibetjentene har lavere toleranse, at ungdommene er mindre autoritetstro

eller at ungdommene i større grad reagerer aktivt på ting de opplever som urettferdig. Tallmaterialet er ikke egnet til å teste slike hypoteser. Dette må analyseres nærmere ved en eventuell gjennomlesning av saker over flere år.

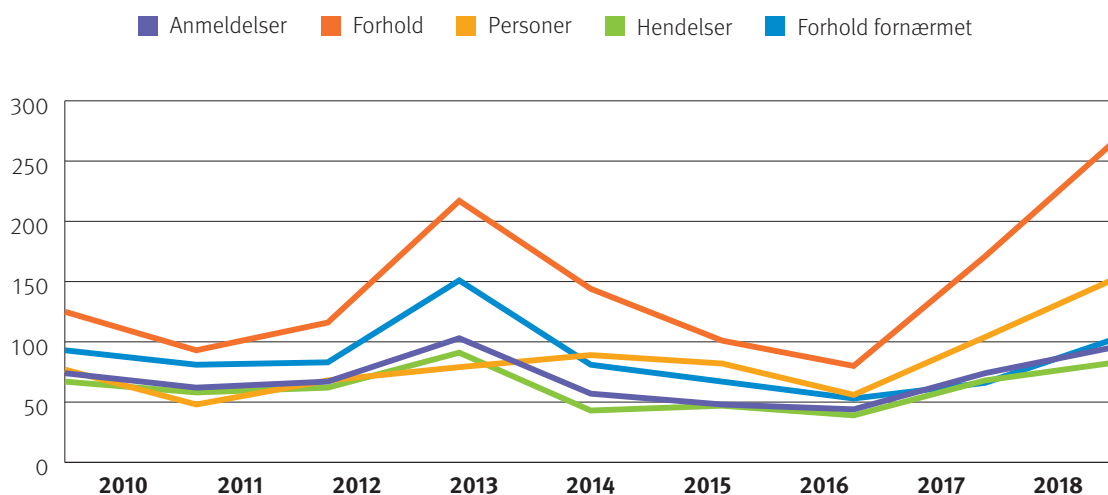
Forholdene fordeler seg ulikt på de gamle kretsene. Grønland skiller seg ut med 35 % av forholdene i 2018. Også i 2017 var den største andelen av forholdene i Grønland krets. Stovner krets hadde færrest forhold i 2017, men har nest flest forhold i 2018. Majorstua har færrest forhold i 2018 med en klar nedgang fra 2017. Manglerud lå midt på treet både i 2017 og i 2018 med omtrent likt antall forhold, mens Sentrum hadde en klar økning fra 2017 til 2018.

Ser man isolert på sakene med vold mot offentlig tjenestemann, skiller Grønland seg klart ut med nesten halvparten av forholdene. Det er imidlertid viktig å huske at det er små tall (totalt 31 forhold i Oslo kommune i 2018). Størst økning i antall forhold ser vi i Stovner krets, som gikk fra 1 forhold i 2017 til 7 i 2018. Manglerud gikk ned fra 9 i 2017 til 5 i 2018. Sentrum er stabilt fra 4 til 3 forhold, og Majorstua gikk ned fra 5 til 1 forhold.

For unge i alderen 18–22 år synker antall forhold svakt fra 2017 til 2018, mens antall personer øker noe. Det vil si at det er færre som registreres for lovbruddstypen flere ganger. 14 % av personene var kvinner. Gjengangerkoblingen er noe redusert fra 2017, men er fortsatt sterk. Antall saker i kategorien trusler og forulemping er stabilt med 2017, mens hindring øker og vold går ned. Grønland krets alene har hele 56 % av forholdene.

Vinning og økonomi

Etter innføring av ny straffelov i 2015 ble en del lovbrudd flyttet fra vinningskapitlet til økonomikapitlet i straffeloven. Det skjedde også forflytninger motsatt vei. Fordelingen etter mønster av ny straffelov viser store endringer for begge

Figur 13. Registreringer for ran i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

lovbruddstypene. Den registrerte vinningskriminaliteten i Oslo politidistrikt, uavhengig av gjerningspersonenes alder, stupte fra 2012 til 2017, og antall forhold ble mer enn halvert. Det er imidlertid en liten økning fra 2017 til 2018. Økonomilovbruddene har økt med over 60 % fra 2015 til 2018.

I dette kapitlet skal vi se på ran og butikktysteri – som er under vinningslovbrudd, og bedrageri – som nå er under økonomilovbrudd.

Ran

I Oslo politidistrikt har totalt antall registrerte anmeldelser for ran sunket de siste årene. Det totale antallet ran i 2018, uavhengig av alder, er svakt ned fra 2017.

I figur 13 vises registreringene for ran¹⁶ der gjerningspersonene er i aldersgruppen 10–17 år. Denne viser at antall forhold i 2018 er det klart høyeste i perioden 2010–2018. Antall forhold stiger klart mer enn antall anmeldelser og personer. Det

betyr at det også i 2018 er et betydelig innslag av at flere personer er registrert med flere forhold for ran og at flere anmeldelser involverer flere gjerningspersoner. Av de 96 personene under 18 år som er registrert for ran, er det én jente. Økningen kommer altså blant guttene, og den gjelder både de over og under 15 år. 75 av de registrerte gjerningspersonene er kategorisert som unge gjengangere.

Høsten 2018 ble det anmeldt mange ran. Det ble meldt om flere hendelser med svært mange involverte. Ranene fant ofte sted i tilknytning til kollektivtransport på kveldstid, og det som ble tatt var i stor grad dyre klær og gjenstander, sjelden mobiltelefoner.

Figur 13 viser også antall forhold for fornærmede i samme aldersgruppe. Antall fornærmede øker klart fra 2017 til 2018, men økningen er mindre enn for gjerningspersonene.

¹⁶ Rapporten i 2017 viste kategorien ran og utpressing sammen, mens vi i 2018 i dette delkapitlet omtaler ran. Pga. utvikling i digitale utpressingsformer har vi vært nødt til å gjøre dette skille i våre analyser.

Geografisk fordeling

Geografisk fordeling av ranslovbruddene varierer mye fra år til år. De siste tre årene har Sentrum krets hatt stabilt lave tall, mens de fire andre kretsene varierer mye. I Grønland krets gikk antallet forhold betydelig opp fra 2016 til 2017, og økte ytterligere til 58 forhold i 2018. Majorstua krets gikk fra 3 forhold i 2016, via 61 i 2017 til 112 i 2018. Manglerud hadde svært lave tall i 2016 og 2017, men økte til 32 forhold i 2018. Stovner krets var stabil fra 2016 til 2017, men også her var det en økning i 2018 til 53 forhold.

Antall ran i Majorstua krets økte klart for andre år på rad. De 112 ransforholdene fordeler seg på 54 registrerte gjerningspersoner i 33 anmeldelser og 27 hendelser. Antall hendelser stiger kun med 4 og anmeldelser med 7. En stor del av økningen på forhold kommer altså fra anmeldelser med mange involverte gjerningspersoner. Unge gjengangere er involvert i hele 27 av de 33 anmeldelsene.

Utviklingen på anmeldelser viser at det er størst økning i Stovner og Manglerud kretser, som går fra henholdsvis 12 til 21 og 5 til 13 anmeldelser. I Majorstua krets økte antallet fra 26 til 33, mens det i Grønland krets økte fra 22 til 24 anmeldelser.

I aldersgruppen 18–22 år ble det registrert 87 forhold i 2018, en klar økning fra 2017. Antall forhold var klart høyere før 2014, og gikk ned fram til 2017, før det altså økte i 2018. I 2018 ble det knapt registrert noen ransforhold i Manglerud og Sentrum krets, mens det var en økning i Grønland, Stovner og Majorstua. Tydeligst var økningen i Stovner krets.

Butikktyveri

I dette kapitlet ser vi samlet på hva som er anmeldt etter gamle statistikkgrupper for *naskeri* og *tyveri butikk*, samt nye for *mindre tyveri fra butikk* og *tyveri fra butikk*. Det totale antall anmeldelser av butikktyveri i Oslo politidistrikt har vært stabilt siste seks år.

I kapittel 2 så vi at for barn og unge i alders-

gruppen 10–17 år har antall anmeldte forhold økt de senere årene, men antallet gikk ned fra 2017 til 2018. **Figur 14** viser en økning av anmeldelser for gutter i aldersgruppen 15–17 år, mens antallet går ned for jentene og de yngste guttene.

I aldersgruppen 10–14 år har antall jenter som er anmeldt for butikktyveri variert mye siden 2010. 2017 var året da flest jenter ble registrert, mens antallet gikk ned igjen i 2018. Utviklingen for jentene i aldersgruppen 15–17 år er lik utviklingen for de yngste jentene.

Geografisk fordeler butikktyveriene seg annerledes enn de fleste andre lovbrudd. Normalt begår 10–14 åringene mest kriminalitet lokalt, men butikktyveriene begås i størst grad sentralt i Oslo. For aldersgruppen 15–17 år øker også andelen sentralt.

For aldersgruppen 18–22 år ble det i 2017 registrert det laveste antall forhold i hele SaLTo sin historie. Antallet gikk imidlertid litt opp fra 2017 til 2018. Kvinneres antall anmeldte forhold gikk ned i 2018, og er det laveste siden 2010. Mennenes antall gikk opp fra 2017 til 2018, men er lavere enn de øvrige årene etter 2010.

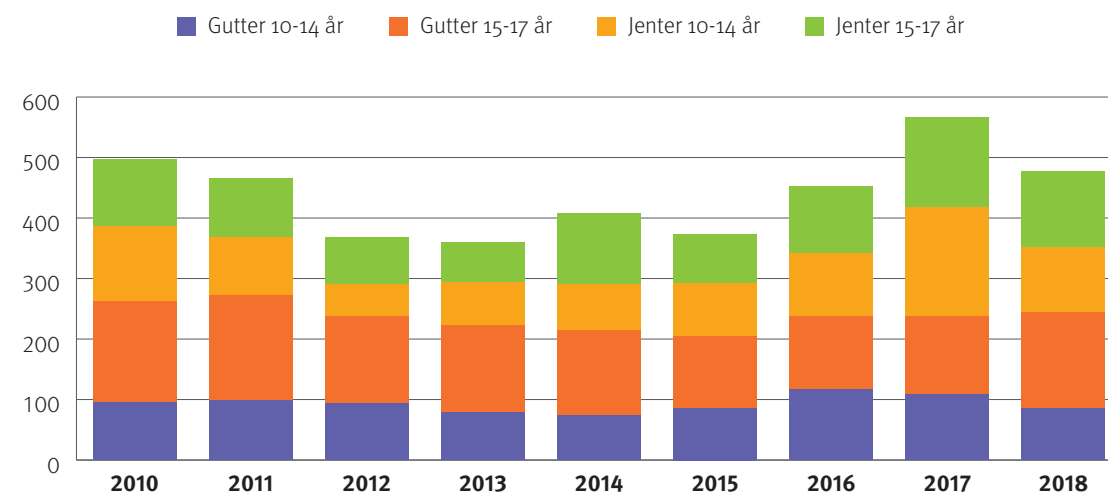
Bedrageri

Antall bedragerier i Oslo politidistrikt har økt hvert år siden 2014, med unntak av en liten nedgang i 2017. Antallet uavhengig av alder økte klart fra 2017 til 2018. Antall anmeldelser registrert for aldersgruppen 10–17 år utgjør bare 1% av det totale antall anmeldelser i 2018.

Figur 15 viser en økning i registreringer fra 2015 til 2017, men fra 2017 til 2018 er det en tydelig nedgang. Antall forhold og antall anmeldelser har de siste tre årene ligget klart over antall anmeldte personer. Det viser at det er noen personer som blir registrert med flere bedragerier.

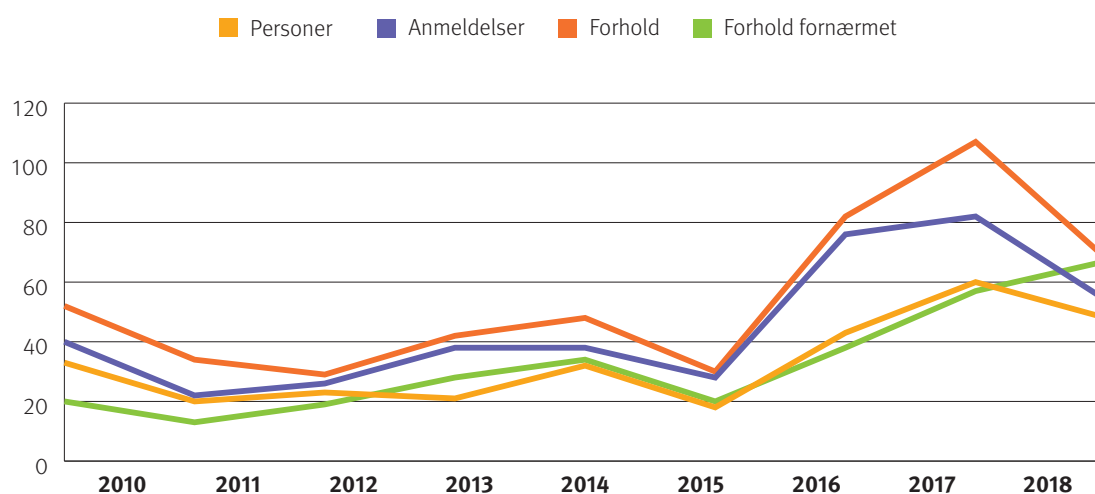
Fornærmede

Forhold for **fornærmede** i samme aldersgruppe

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gutter totalt	262	272	237	222	215	204	238	238	244
Jenter totalt	236	194	131	138	193	169	214	328	233
Alle under 18 år	498	466	368	360	408	373	452	566	477

Figur 14. Antall straffbare forhold 10-17 år registrert for butikktjuveri, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

Figur 15. Registreringer for bedrageri i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Anmeldelser	23	25	18	25	18	38	65	69	63
Forhold	27	26	20	33	20	66	101	99	78
Voldtekt/sekseuell omgang under 14 år	13	10	11	14	13	13	19	34	33
Seksuelle framstillinger			2	1		9	25	19	7
Seksuell atferd	6	10	1	7		7	21	30	15
Seksuell handling	6	4	3	7	1	29	22	5	13
Seksuell omgang 14-16 år	1	2		3	2	6	14	7	4
Andre	1		3	1	4	2		4	6
Personer	24	18	19	26	13	48	70	68	59
Jenter						2		3	5
Gutter	24	18	19	26	13	46	70	65	54

Forhold fornærmede	89	99	88	103	106	175	214	171	158
Personer	83	89	85	99	90	161	195	142	138
Jenter	68	83	72	85	76	147	145	128	119
Gutter	15	6	14	14	15	14	52	17	19

Tabell 9. Registreringer i alderen 10-17 år for seksuallovbrudd, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018.

vises også i figur 15, og her ser vi en økning fra 2017 til 2018 til det høyeste antallet siden 2010. Dette kan bety at også unge i større grad blir bedratt av voksne, men det kan også bety at avdekkingen av slike saker blant ungdom er lav.

Geografisk fordeling viser at det er nedgang i Manglerud, Stovner og Sentrum krets. Nedgangen er spesielt stor i Stovner krets. Majorstua er stabilt fra 2018, mens Grønland har en klar økning.

For aldersgruppen 18–22 år har antall forhold ligget på rundt 200 siden 2014, men økte i 2018. Også her skjer en stor andel av forholdene i Grønland krets.

Seksuallovbrudd

Vi har en ungdomsgenerasjon som skal prestere på mange områder, deriblant kropp og seksualitet.

Mange kan oppleve en konflikt mellom adferd og lovgivning, da man på den ene siden er forventet å være tilbakeholdende og ta avstand fra kropps- og sexpresset, samtidig som man også skal ha erfaring og kunnskap på området.

Antall seksuallovbrudd i Oslo politidistrikt som helhet, uavhengig av alder, gikk ned fra 2017 til 2018. Ny straffelov i 2015 medførte flere endringer i loven, men vi kan ikke isolert se den påvirkningen ny straffelov gir. Omfanget av seksuallovbrudd har økt kraftig de senere årene, som følge av økt etterforskning av elektroniske spor.

Tabell 9 viser at i aldersgruppen under 18 år har også antall anmeldelser økt klart siden 2014. Det er imidlertid en nedgang fra 2017 til 2018. Antall straffbare forhold har også økt klart siden 2014, men også her finner vi en nedgang fra 2017 til 2018. Ser

vi på antall personer, viser tallene at jenter utgjør 8 % av de som registreres som mistenkt eller siktet. Antall gutter har gått ned siden 2016.

Antall forhold er høyere enn antall anmeldelser og personer. Noen personer er derfor registrert med flere forhold, og i noen anmeldelser er det flere registrerte gjerningspersoner.

All seksuell omgang med personer under 14 år defineres som voldtekt etter ny lov. Tabellen gjelder både ny og gammel straffelov, så økningen i 2017 og 2018 kan ikke kobles til ny lov. Seksuelle fremstillinger der den involverte er under 18 år er per definisjon ulovlig etter både ny og gammel straffelov. Det betyr at dersom politiet finner seksualiserte bilder av noen under 18 år på en beslaglagt mobil, er det avdekket et nytt straffbart forhold. Samtidig har det skjedd en stor teknologisk utvikling på få år, og bruk av sosiale medier har endret ungdommers adferd i de samme årene.

I årene 2015–2017 var det en økning i antall anmeldelser der to eller flere gjerningspersoner under 18 år er registrert i anmeldelsen. Mens det i disse årene ble registrert henholdsvis 10, 12 og 15 slike anmeldelser, gikk antallet ned til 7 anmeldelser i 2018 – på nivå med årene før 2015. I 2017 sto anmeldelser med flere gjerningspersoner for 45 av det totale antall forhold, mens det i 2018 knytter seg 23 forhold til anmeldelser med flere gjerningspersoner. Nedgangen i disse anmeldelsene tilsvarer nedgangen totalt.

Fornærmede

Av de **fornærmede** i aldersgruppen i 2018 var 86 % jenter. Antall forhold og personer registrert som fornærmet er klart høyere enn registreringen for ungdom som gjerningspersoner.

I aldersgruppen 18–22 år har antall forhold og antall anmeldelser vært stabil de tre siste årene. Antall anmeldte personer økte imidlertid fra 2017 til 2018.

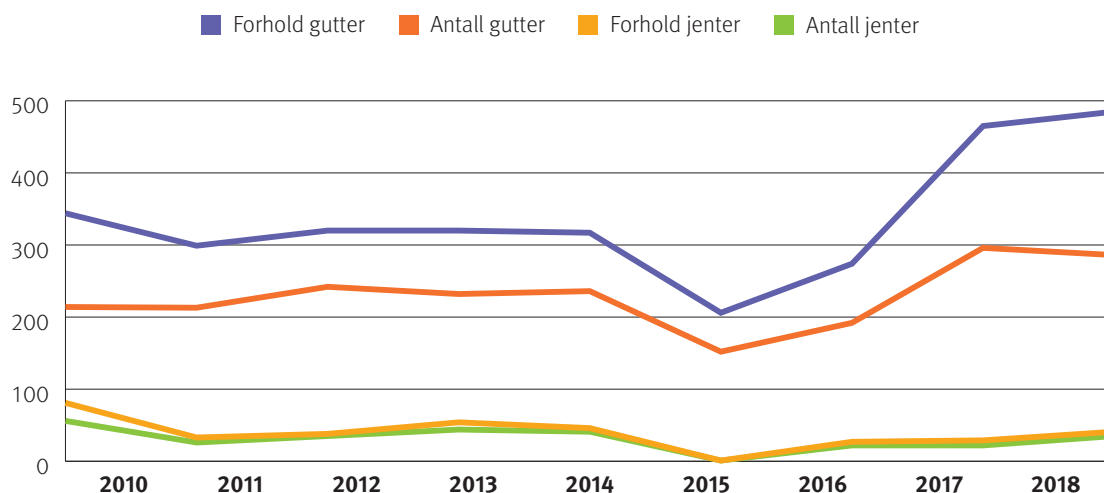
Narkotika og rusmiddelbruk

Narkotikalovbrudd anmeldes nesten utelukkende av politiet. Statistikk på utviklingen for narkotikalovbrudd vil derfor i stor grad si noe om hvilken strategi politiet har valgt. Det er viktig å huske at antallet som blir registrert med narkotikalovbrudd i aldersgruppen, er en forsvinnende liten del av totalen. Det sier muligens noe om hvor få som bruker narkotika, men det sier også noe om kontrollaspektet som vi skrev om i forrige kapittel. De ungdommene som kontrolleres er primært de som oppholder seg i det offentlige rom. Hvem av disse som kontrolleres er heller ikke tilfeldig. Politiblikket spiller en viktig rolle her.

Narkotikalovbruddene for Oslo politidistrikt totalt, uavhengig av alder, er redusert hvert år siden 2013. For dem under 18 år ser vi imidlertid en økning etter 2015. Forholdene blant gutter i aldersgruppen 10 til 17 år har økt kraftig siden 2015. Langt flere gutter enn jenter i denne aldersgruppen anmeldes for narkotikalovbrudd, guttenes andel er hele 92 %.

Økningen i 2018 skjedde i hovedsak i Stovner krets, her ble antall forhold mer en fordoblet siden 2017. Både i Grønland, Majorstua og Manglerud gikk antall forhold ned, mens det var stabilt i Sentrum krets. For gruppen 10 og 14 år ble det registrert svært få forhold, men 67% av dem ble registrert i Grønland krets.

Aldersgruppen 18 til 22 år blir registrert med narkotikalovbrudd i langt større grad enn de under 18 år. Imidlertid ser vi her en nedgang fra 2017 til 2018. Også her er det guttene som utgjør den største andelen, men fordelingen på kjønn er ikke så ujevn som for de under 18 år. Geografisk er i underkant av halvparten av forholdene registrert i Grønland krets, men antall forhold er klart lavere enn i 2017. I Manglerud krets er det også et betydelig lavere antall forhold i 2018 enn i 2017, mens det i Majorstua, Sentrum og Stovner øker noe, spesielt i Stovner krets.

Figur 16. Antall forhold og personer 10-17 år registrert for narkotika, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2010-2018, fordelt på kjønn.

Ungdoms bruk av alkohol og narkotika – Ung i Oslo 2018

I 2018 ble den femte Ung i Oslo-undersøkelsen gjennomført.¹⁷ Undersøkelsen viste at alkohol er det mest brukte rusmidlet blant ungdom i Oslo. Gjennom ungdomsårene endrer bruksmønsteret seg nokså drastisk. På det 8. klassetrinnet svarer 3 % av jentene og 4 % av guttene at de har vært tydelig beruset i løpet av det siste året. Denne andelen stiger gradvis med økende klassetrinn. På VG3 svarte 73 % av guttene og 68 % av jentene ja på dette spørsmålet. Andelen som svarte at de drakk alkohol hver uke var imidlertid langt lavere. På 8. trinn drakk 1 % av både guttene og jentene hver uke, mens andelen på VG3 var 25 % av guttene og 18 % av jentene.

Den mest restriktive alkoholbruken finnes blant ungdom med innvandrerbakgrunn. Det finnes også store forskjeller i alkoholbruken mellom ulike bydeler. Flest har drukket seg tydelig beruset i de mest velstående bydelene i Oslo vest, samt i bydel

Nordstrand. Færrest har gjort dette i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Prosentandelen som har drukket seg tydelig beruset gikk jevnt nedover fra 1996 til 2015. Mellom 2015 og 2018 er det små forskjeller. Både i 2015 og 2018 oppga 25 % av jentene at de hadde drukket seg beruset, mens 28 % av guttene gjorde dette i 2015 og 26 % i 2018.

Det vanligste narkotiske, og dermed ulovlige, rusmidlet blant ungdom i Oslo, er cannabis. I likhet med alkohol øker andelen som svarer at de har prøvd cannabis med økende klassetrinn. Totalt hadde 15 % av de som svarte på undersøkelsen brukt cannabis minst én gang i løpet av det siste året. Selv om det for mange blir med den ene gangen, har de fleste som har prøvd gjort det flere ganger.

Bruken av cannabis gikk ned fra 1996 til 2006, og var deretter stabil frem til 2015. I undersøkelsen fra 2018 er det flere faktorer som tyder på at bruken av cannabis blant skoleelever i Oslo har økt. Blant guttene oppgir 17 % bruk, blant jentene er denne andelen 9 %. For guttenes del betyr dette en økning

¹⁷ Ung i Oslo er en selvrapporteringsundersøkelse som gjennomføres blant elever på ungdomsskolen og videregående skoler. Undersøkelsen i 2018 er den femte Ung i Oslo-undersøkelsen som har blitt gjennomført siden 1996. Den andre ble gjennomført i 2006, og siden 2012 har undersøkelsen blitt gjennomført hvert tredje år. Frem til 2012 deltok kun elever fra de to siste klassetrinnene på ungdomsskolen og første klasse på videregående skole. I 2015 og 2018 har den omfattet alle elever fra 8. klasse på ungdomsskolen til siste trinn på videregående skole (VG3). I alle undersøkelsene har over 10 000 elever deltatt. I 2018 deltok over 25 000 elever. For mer informasjon, se www.ungdata.no

på 7 %, mens andelen av jentene nesten har fordoblet seg siden 2015. Økningen har skjedd på alle alderstrinnene, også på ungdomstrinnet. Det kan altså se ut som ungdom i 2018 begynner å bruke cannabis ett år tidligere enn de gjorde i 2015. Det kan også se ut som kulturen rundt bruken av cannabis har endret seg. I 2018 er det noen flere som mener det gir høy status å røyke cannabis enn det var i 2015. Langt flere blir tilbudt cannabis. I overkant av 40 % av elevene på videregående skole hadde i løpet av de siste fire ukene på fest eller i annen sammenheng vært sammen med andre ungdommer som hadde brukt cannabis.

Elevene på videregående skole ble også spurt om bruk av andre narkotiske stoffer enn cannabis. Dette omfattet kategoriene amfetamin, kokain, MDMA/ecstasy og syntetiske rusmidler. Det mest utbredte av andre narkotiske stoffer var MDMA/ecstasy som 3,1 % hadde prøvd, mens 2,5 % hadde prøvd kokain og 1,2 % hadde prøvd amfetamin. Det er langt flere

gutter enn jenter som har prøvd disse tre stoffene. Med stigende klassetrinn er det en tydelig økning i antallet som oppgir bruk. Blant guttene er det 5 % på Vg1 som oppgir bruk av disse stoffene, på Vg2 er det 7 % og på Vg3 er det 9 %. Blant jentene er det 2 % på både Vg1 og Vg2 og 4 % på Vg3 som oppgir bruk av disse stoffene.

Syntetiske rusmidler er en samlebetegnelse på forskjellige kjemiske framstilte stoffer, blant annet syntetiske cannabinoider. Stoffene selges gjerne over internett, og kan ha en langt sterkere virkning enn klassiske narkotiske stoffer. Blant skoleelevene i Oslo svarte 3,3 % at de hadde prøvd slike stoffer. Det var en større andel gutter enn jenter som hadde prøvd syntetiske rusmidler. Det var også flere fra lavere sosiale lag enn fra høyere sosiale lag som hadde prøvd slike stoffer.

Rusmiddelbruk i utelivet i Oslo

Uteliv relateres ofte til alkohol, og også i noen grad

til illegale rusmidler. En undersøkelse med relativt beskjedent omfang av informanter fra sommeren 2017¹⁸ viser at over 90 % av den yngste aldersgruppen på byen nylig hadde drukket alkohol. Den selvrapporterte bruken av narkotiske stoffer var høy. Resultater fra spyttprøver viste at 16,5 % av personene under 20 år som deltok i undersøkelsen hadde brukt minst ett narkotisk stoff. 6,3 % testet positivt på kokain.

En annen undersøkelse kalt Føre Var Oslo ble gjennomført av KoRus høsten 2018.¹⁹ Undersøkelsen viser at særlig MDMA brukes mye i utelivet, noe som også bekreftes i andre undersøkelser, blant annet Utelivsstudien til Folkehelseinstituttet.²⁰ Informantene i undersøkelsen til Føre

Var ga uttrykk for at MDMA er mer populært enn ecstasy, noe som også bekreftes i en ny artikkel om MDMA-brukere.²¹ Mange informanter i Føre Var-undersøkelsen uttrykte bekymring rundt at cannabisbrukere blir yngre. Flere informanter fra skole- og helsetjenesten uttrykte bekymring for de negative effektene de observerte hos unge som bruker cannabis.

Andre hovedfunn fra Føre Var-rapporten er den nevnte bruken og tilgjengeligheten av MDMA, det samme gjelder for legemiddelet Lyrica. For cannabis er det en økning i bruk, mens man ser nedgang i bruk og tilgang av Ritalin.

18 Brettville-Jensen, A. L., Burdzovic, J., Furuhaugen A. H. og Gjerde, H. (2017). Undersøkelsen baserte seg på spørreskjema, promillemåling og analyse av spyttprøver av i overkant av 1000 personer i ulike aldersgrupper. Personene ble rekruttert utenfor utesteder og nattklubber i Oslo sommeren 2017.

19 KoRus Oslo gjennomførte høsten 2018 en rustrendkartlegging kalt Føre Var Oslo. Metoden er utviklet ved KoRus Bergen, hvor kartleggingen har vært gjennomført siden 2002. Kartleggingen baserer seg på både sekundærkilder og spørreskjema til nøkkelinformanter med god kjennskap til ulike deler av Oslos rusmiljø. For mer informasjon se www.korusoslo.no

20 Edland-Gryt, M., Sandberg, S., & Pedersen, W. (2017).

21 Ibid.

Kapittel 4

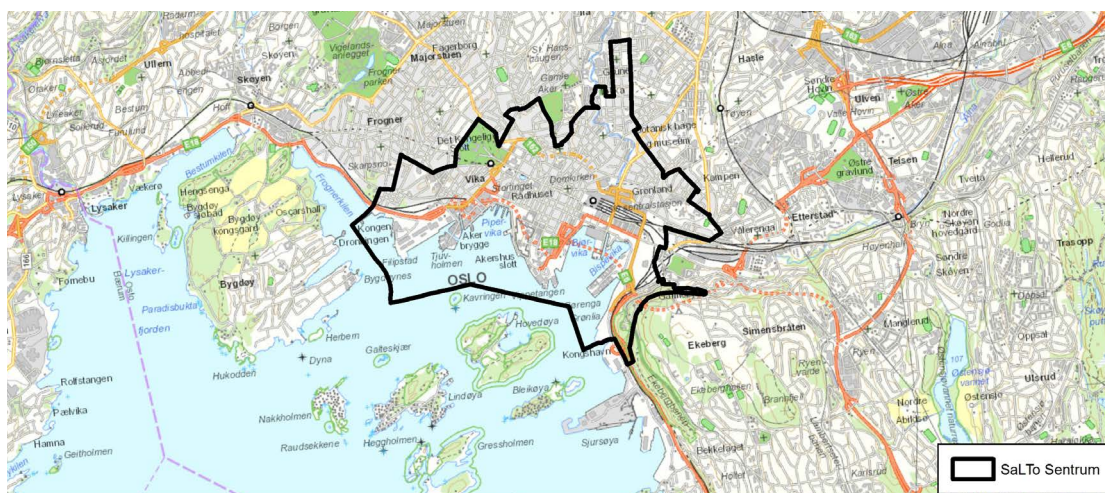
Utvikling i sentrum

Oslos sentrumsområde gir andre muligheter og utfordringer enn nærliggende områder. Sentrumsområdet har større tetthet av mennesker, forretninger, ulike oppholdsarenaer, utesteder, arrangementer og trafikknutepunkter. I sentrum er det stor gjennomstrømning av folk hele døgnet, noe som medfører mindre grad av sosial kontroll og større muligheter til å gjemme seg bort i mengden. Dette kan få konsekvenser for tilbøyeligheten til å begå kriminalitet, og man kan anta at terskelen for å begå lovbrudd blir lavere i et sentrumsområde. Det er også naturlig at mange mennesker som ikke er bosatt i Oslo, oppholder seg i sentrum i kortere

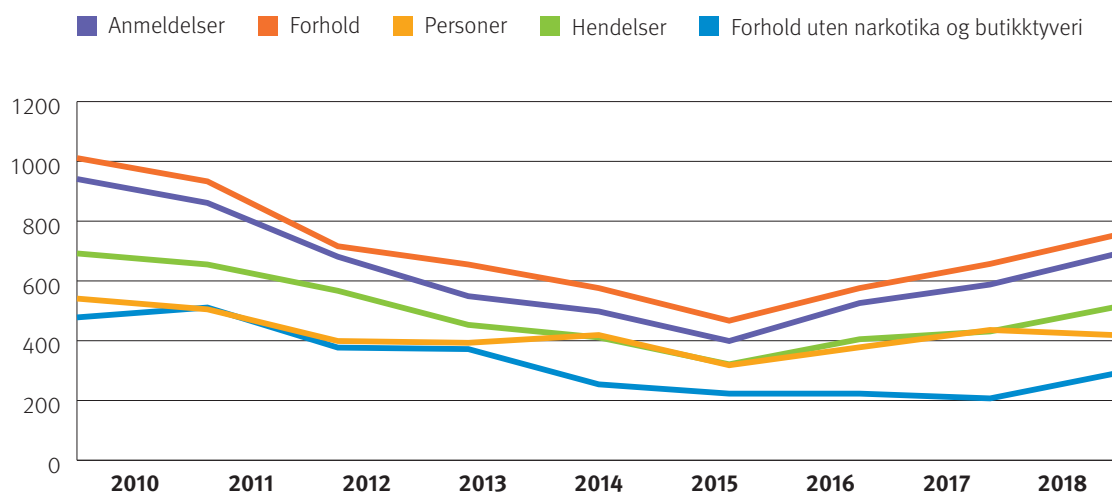
eller lengre perioder. Dette gjelder både turister, folk som studerer eller arbeider i byen, og personer som er i byen av andre grunner.

I dette kapittelet ser vi først på utviklingen av kriminalitet blant barn og unge i sentrumsområdet. Sentrumsområdet (jf. kart i figur 17) ble definert i SaLT sin rapport om barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo i 2011 (utgitt i 2012). Dette gjør det mulig å følge utviklingen i sentrum over tid. Den geografiske avgrensningen ble gjort skjønnsmessig, men man la vekt på å finne de områdene i sentrum som i størst grad tiltrekker seg ungdommer.

I siste delkapittel har Uteseksjonen brukt sine

Figur 17. Kart over funksjonelt sentrum.

Figur 18. Registreringer for kriminalitet i alderen 10-17 år i funksjonelt sentrum i Oslo kommune i årene 2010-2018.

registerdata, kartlegginger og observasjoner for å gi sitt bilde av utviklingen i Oslo sentrum.

Sentrumsutfordringer

Den registrerte kriminaliteten i sentrum har i grove trekk fulgt utviklingen til den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo for unge under 18 år. Det var en nedgang i antall forhold fra 2009 til 2015, mens forholdene har økt de tre siste årene.

Andelen av de straffbare forholdene med gjerningssted i sentrumsområdet var på 26 % i 2018, en litt høyere andel enn året før. Av økningen i straffbare forhold i aldersgruppen 10-17 år kommer 2/3 av økningen i det geografiske sentrum av Oslo. En annen faktor som kan påvirke tallene også for de under 18 år, er at noe av kvelds- og nattelivet, med utesteder, diskotek og arrangementer, er blitt flyttet østover i byen.

Figur 18 viser utviklingen i sentrumsområdet siden 2010 i aldersgruppen under 18 år. Antall

anmeldelser, straffbare forhold og hendelser økte i 2018. Ser vi på straffbare forhold uten narkotika og butikktveri, er det også en klar økning siden 2017. Ser man bort fra narkotika- og butikktveriene blir det i gjennomsnitt anmeldt ett straffbart forhold hver dag i dette området.

I aldersgruppen 10 til 14 år ble det registrert en nedgang også i sentrumssonen. Imidlertid var tallene i 2017 høye, og 2018-tallene er høyere enn årene før 2017. Det er en klar forskjell på antall personer og antall forhold, noe som tilsier at noen personer blir registrert med flere forhold. For denne aldersgruppen dominerer butikktveriene sterkt, og utgjorde 61 % av forholdene.

For aldersgruppen 15 til 17 år er utviklingen etter 2015 økende på alle analyseenheter. Holder man narkotikalovbrudd og butikktveri utenfor, finner vi en klar økning i antall forhold. Vi må tilbake til 2013 for å finne et høyere antall. I aldersgruppen 18 til 22 år er registreringen uten narkotika og butikkt-

	Under 15 år	15-17 år	18-22 år
Antall jenter	28 (24)	187 (158)	145 (149)
Antall gutter	22 (35)	187 (179)	273 (301)
Totalt antall personer	50 (59)	374 (337)	419 (450)
Nye, jenter	7 (10)	98 (73)	58 (72)
Nye, gutter	6 (11)	88 (68)	147 (131)
Totalt antall nye	13 (21)	186 (141)	205 (203)
Jenter i oppfølging	22 (16)	108 (78)	92 (86)
Gutter i oppfølging	19 (24)	123 (98)	171 (179)
Totalt antall i oppfølging	41 (40)	231 (176)	263 (265)

Tabell 10. Antall personer under 23 år Uteseksjonen har registrert kontakt med i 2018 (2017 i parentes). Fordelt på aldersgrupper og kjønn.

tyveri på sitt desidert laveste siden 2010.

Blant unge i alderen 10–17 år anmeldt for lovbrudd i sentrumssonen, var 71 % registrert med bostedsadresse i Oslo. Personer med bostedsadresse i andre kommuner utgjorde 28 %. Disse hadde adresser i 48 forskjellige kommuner, hvorav flest fra områdene rundt Oslo. 1 % var ikke registrert med adresse i Norge.

Unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum

Oslo sentrum blir hovedsakelig benyttet til positiv aktivitet av de unge. Samtidig er ungdommer også involvert i ulike aktiviteter i utsatte sentrumsområder hvor rus og kriminalitet inngår. Det mer problematiske som kan knyttes til rus, kriminalitet eller andre faktorer som kan utløse større og mindre bekymringer rundt unge i Oslo sentrum, blir beskrevet nærmere i denne delen av rapporten. Den er basert på nøkkeltall og kvalitative beskrivelser fra Uteseksjonen. Sammen med Barnevernvakten (Barne- og familieetaten) utgjør Uteseksjonen (Velferdsetaten) en kjerne av Oslos kommunes innsats overfor unge og unge voksne med hensyn til rus

og kriminalitet i Oslo sentrum. Sentrumsområdene dekkes også av flere bydelers egne lokale tiltak, hvorav noen er bydelsovergripende (Riverside Ungdomshus og Ung Arena). SaLTo-koordinator for sentrum (Uteseksjonen) koordinerer ulike innsatser fra politi, kommune og ideelle organisasjoner.

Flere unge i kontakt med Uteseksjonen

I 2018 registrerte Uteseksjonen kontakt med totalt 1909 ulike personer, hvorav 843 var under 23 år.²² Dette var en nedgang på tre personer sammenlignet med 2017.

Av det totale antallet unge Uteseksjonen registrerte kontakt med, var det størst økning blant jenter og gutter i aldersgruppen 15–17 år.²³

I tabell 10 fremkommer det hvor mange personer som var nyregistrerte i 2018, og hvor mange som fikk oppfølging av Uteseksjonen. Antall unge i oppfølging hos Uteseksjonen var 535 ulike personer i 2018, en økning på 54 personer fra 2017. Antall personer mellom 15 og 17 år som fikk oppfølging økte fra 176 i 2017 til 231 i 2018. I 2018 sendte Uteseksjonen 68 bekymringsmeldinger på 48 ulike

²² Tallet representerer alle registrerte personer – inkludert personer som ikke har et klientforhold til Uteseksjonen. Sistnevnte gruppe registreres i interne arbeidsnotat som slettes jevnlig dersom det ikke opprettes et formelt klientforhold.

²³ Enkelte som blir registrert i interne arbeidsnotat har vi ikke fødselsdato på, og registrerer med 01.01. og årstall de er født. Dette gjør at flere vil ha blitt et år eldre innen statistikk tas ut for foregående år.

personer under 18 år. Dette er en økning sammenliknet med 2017, da det ble sendt 48 bekymringsmeldinger på 38 personer under 18 år.

Uteseksjonen mottok 437 etterlysninger på 188 ulike personer mellom 0–18 år i 2018. I 2017 var tilsvarende tall 308 etterlysninger på 160 personer. Det er primært Barnevernvakten i Oslo og forskjellige barneverninstitusjoner som står for majoriteten av etterlysningene.

I forbindelse med styrking av arbeidet med mindreårige har Uteseksjonen hatt økt tilstedeværelse med fokus på utsatte mindreårige som oppholder seg i Oslo sentrum. Det har vært spesiell fokus på mindreårige som er aktive med kjøp eller salg av illegale rusmidler. Dette innebærer ekstrapatruljer i rusmiljøet på Vaterland, Oslo Sentralstasjon, Tøyen og Grünerløkka. Som en del av ekstrainsatsen har det vært engasjert en erfaringskonsulent²⁴ til å patruljere sammen med de oppsøkende miljøterapeutene i Uteseksjonen.

Sommerjobb til ungdommer er et etterspurt tiltak. Sommeren 2018 kunne flere bydeler tilby unge mennesker sommerjobb med støtte fra byrådet. Bydelene meldte om god effekt av tiltaket, og beskriver sommeren 2018 som en av de «roligste» på en stund.²⁵ SaLTo-sentrum i samarbeid med

Uteseksjonen arrangerte JobbUng²⁶ i 2018, dette ga 35 unge mulighet til å prøve seg i arbeidsmarkedet. Alle som deltok fikk referanser fra arbeidet, og 11 fikk tilbud om videre jobb.

Nyanser i gruppen av mindreårige

Det knyttes ulik grad av bekymring til personene Uteseksjonen treffer og registrerer kontakt med i Oslo sentrum. Ofte vil enkelte oppsøke ungdomsmiljøer i sentrum for en kort periode, og så velge disse miljøene bort. Andre unge oppsøker ungdomsmiljøer i sentrum for å treffe andre de identifiserer seg med, enten det er innenfor det såkalte «alternative» ungdomsmiljøet eller andre grupper av ungdom. Det «alternative» ungdomsmiljøet ble beskrevet i en egen kartleggingsrapport i 2012.²⁷

Det «alternative» ungdomsmiljøet påtreffes i mindre grad enn tidligere på Oslo Sentralstasjon. Unge fra dette miljøet bruker ofte en kafé i Rosenkrantz gate og en ungdomskafe i domkirken som væresteder. Gjennom likepersonsarbeid i prosjektet Perspektiv, der unge erfaringskonsulenter hjelper andre unge, har Uteseksjonen lyktes i å oppnå tettere kontakt og oppfølging av disse ungdommene.

Andre ungdomsmiljøer samles i stor grad ved Oslo

²⁴ En erfaringskonsulent er en medarbeider som er rekruttert på bakgrunn av egne erfaringer. Erfaringen kan for eksempel være med psykisk uhelse, rusbruk, eller kriminelt miljø.

²⁵ Unosen, H. (2018).

²⁶ JobbUng er et arbeidsprosjekt for ungdommer fra levekårsutsatte familier. JobbUng tilbyr unge mellom 16 – 23 år tre dagers introduksjonskurs til arbeidslivet, sommerjobb i inntil fire uker og tilbud om individuell veiledning gjennom mentor fra næringslivet.

²⁷ Utheim, M. N. (2012).

Sentralstasjon og områdene rundt. En hamburger-restaurant i Storgata som i tidligere rapporter er blitt trukket frem som mye besøkt av ungdom, hadde i 2018 få konflikter. Dette skyldes trolig at færre ungdommer oppholdt seg i restauranten, samt en mer relasjonsbasert tilnærming fra ledelsen og vektere.

Aldersmessig er hovedvekten av ungdommene som oppholder seg på Oslo Sentralstasjon og områdene rundt mellom 13 og 16 år. Det er ulik grad av bekymring knyttet til ungdom som oppholder seg her. Enkelte er det knyttet stor bekymring til, hvor det blant annet er samarbeid med barneverntjeneste, foresatte, utekontakter og institusjoner. Uteseksjonen har ansatt flere unge erfaringskonsulenter som har startet opp likepersonsarbeid mot denne ungdomsgruppen. Uteseksjonen har en pågående kartlegging av dette ungdomsmiljøet som ferdigstilles våren 2019.²⁸ Et foreløpig funn er at det foregår bevegelser mellom ungdomsmiljøet på Oslo Sentralstasjon og de åpne rusmiljøene i Vaterland og Storgata/Brugata.

Antall mindreårige Uteseksjonen påtraff i de åpne rusmiljøene på Vaterland og Storgata/Brugata ble nesten fordoblet fra 2017 til 2018. I 2018 registrerte Uteseksjonen kontakt med 107 ulike mindreårige i tilknytning til disse rusmiljøene. 88 mindreårige

ble påtruffet i tilknytning til rusmiljøet på Vaterland, og 34 i tilknytning til rusmiljøet i Storgata/Brugata. I 2017 var tilsvarende tall for Vaterland 46 og for Storgata/Brugata 12. Uteseksjonens årlige systematiske tellinger i de åpne rusmiljøene fra sommeren 2018 viser også en økning blant mindreårige i de åpne rusmiljøene.²⁹ I 2017 ble det totalt registrert 34 mindreårige på telletidspunktene gjennom hele sommeren. I 2018 var antallet 55 mindreårige i samme periode, en stor andel av dem i det åpne rusmiljøet Vaterland på kveldstid.

Mindreårige i de åpne rusmiljøene anstrenger seg ofte for ikke å bli identifisert. I flere tilfeller blir Barnevernvakten og politiet involvert, og i denne typen akuttarbeid er det etablert et godt og tett samarbeid mellom Uteseksjonen, Barnevernvakten og politiet. Uteseksjonen har jevnlig samarbeidsmøter med Barnevernvakten, og det er utarbeidet ny rutinebeskrivelse som presiserer samarbeidet. I tillegg til samarbeid med akuttinstanser, opplever Uteseksjonen å ha et godt samarbeid med barneverntjenestene rundt enkelt-ungdommer. Uteseksjonen har også jobbet tett med utekontaktene i bydelene, noe som har resultert i et bedre samarbeid både rundt og med ungdommene.

Fra Uteseksjonens patruljerapport 27.12.18... *patruljen blir obs på 5 jenter på ca. 15-16 år som oppholder seg under brua på Vaterland. Etter kort tid ser vi at jentene er i kontakt med en selger [person vi vet at han selger cannabis i området]... og det er meget tydelig at gjennomføres et salg. Vi overhører en av jentene spør om noen er god på å rulle. Vi ringte Barnevernvakten og informerte om vår observasjon. Barnevernvakten ba patruljen om å ringe politiet for å få en identitetssjekk av jentene. En politipatrulje ankommer etter kort tid. De stopper jentene på baksiden av Grønland bazar og gjennomfører en ID sjekk. [Dette gir oss mulighet til å samarbeide med lokalt barnevern].*

²⁸ Chabchoub, J. (2019).

²⁹ Sommertelling 2018 – Uteseksjonens telling av personer i åpne rusmiljø i Oslo sentrum, Velferdsetaten, Oslo kommune.

Ungdommene Uteseksjonen møter har ulike bakgrunner, ulike historier å fortelle og ulike ting de er opptatt av. Det er vanskelig å peke på konkrete årsaksfaktorer til at ungdommene vi er mest bekymret for, velger å oppsøke, og noen ganger bli en del av, et kriminelt miljø. Faktorer som går igjen er at ungdommene ofte har levekårsutsatt bakgrunn, de oppholder seg mye ute i sentrum, flere av dem ruser seg og selger rusmidler, og enkelte utøver vold.

Unge voksne

I aldersgruppen 18 til og med 22 år registrerte Uteseksjonen kontakt med totalt 419 personer i 2018, en nedgang på 32 personer fra 2017. 205 personer fra 18 til og med 22 var nyregistrerte i 2018. Totalt har 259 mottatt regelmessig oppfølging, 168 menn og 91 kvinner. Det er grunn til å tro at andelen med utenbys tilknytning er høyere i denne aldersgruppen enn blant de yngste.

Uteseksjonen påtreffer målgruppen på ulike arenaer i Oslo sentrum. For tiden er et av de åpne rusmiljøene sentralisert i Storgata/Brugata. På denne arenaen påtreffer vi unge med omfattende rusproblematikk. En tidligere rapport fra Uteseksjonen viser at det er sjelden noen debuterer med rusmidler ved å oppsøke dette rusmiljøet. Derimot står mange i fare for å utvikle et mer alvorlig og omfattende misbruk ved å bli værende i miljøet over tid.³⁰ De kan også bli introdusert for andre og mer potente rusmidler enn de vanligvis bruker. Uteseksjonen har erfart at noen av de unge som får tilknytning til dette miljøet også kan bli brukere av byens lavterskeltiltak, og at noen ender opp med å bo på lavterskeltiltakene til Velferdsetaten. Dette er svært uheldig med tanke på somatisk og psykisk helse og utvikling av identitet som rusavhengig.

Uteseksjonen gjennomførte i 2016 en kartlegging av det åpne rusmiljøet i området ved Vaterlandsparken og Grønland t-bane.³¹ Dette miljøet består

fortrinnsvis av unge menn med minoritetsbakgrunn, flere fra levekårsutsatte familier. De fleste er født i Norge eller har kommet på familiegjennforening i ung alder. Mange har midlertidig oppholdstillatelse, en tillatelse som må fornyes hvert år. Dersom man ikke overholder fristen for å søke fornyet opphold, registreres personen som utvandret og er dermed uten lovlig opphold i Norge. Flere av guttene Uteseksjonen påtreffer i dette miljøet har store utfordringer med uavklart oppholdsstatus. Deres forståelse av systemet og deres utenforskap kan føre til utfordringer med å følge opp egen asylsak, noe som også kan føre til at de møter motstand når de oppsøker hjelp. Det er også personer i dette miljøet som oppholder seg i Norge ulovlig, enten ved at de har fått avslag på asylsøknad eller har unnlatt å registrere seg da de kom til landet. Uteseksjonen påtreffer også såkalte ureturnerbare her, med de utfordringene de står overfor. Det er også i dette miljøet Uteseksjonen fortrinnsvis treffer enslige mindreårige asylsøkere.

Det nevnte miljøet er preget av salg av illegale rusmidler, primært cannabis. Uteseksjonens erfaring er at selgerne i stor grad har utfordringer knyttet til egen rusbruk og psykisk uhelse. Det er en utfordring å jobbe opp mot dette miljøet grunnet generell mistillit til hjelpeapparatet, samt lite egnede hjelpetiltak spesifikt rettet mot denne gruppen. De fleste har utfordringer knyttet til bostuasjon, skole eller arbeid og psykisk helse i tillegg til rusproblemer. Uteseksjonens erfaring er at de eksisterende lavterskeltiltakene i liten grad har eller treffer med tjenester til disse guttene. I 2018 hadde Uteseksjonen en særlig innsats mot målgruppen. Fire ansatte jobbet målrettet med enkeltpersoner fra miljøet, og dette arbeidet gir resultater. 21 unge menn i alderen 17–25 år har til nå fått tett oppfølging, og flere av dem har fått bolig og jobb eller aktivitetstilbud. Det er til enhver tid unge voksne som oppholder seg på Oslo Sentralstasjon,

³⁰ Sundsbø, S. M. (2013).

³¹ Sundsbø, S. M. (2016).

ofte i grupperinger sammen med mindreårige. Flere samarbeidspartnere har meldt om bekymring for en gruppering med unge voksne med bakgrunn fra Nord-Afrika og Midtøsten. Uteseksjonen har i perioder sett disse og jobbet med å komme i kontakt, men det er en krevende gruppe å komme i dialog med grunnet språkbarrierer. De er dessuten svært mobile, og er i perioder ikke å påtreffe. Dette er en gruppering Uteseksjonen vil fortsette å ha fokus på for å få avklart eventuelle hjelpebehov.

Med tanke på at mange av de Uteseksjonen møter har hatt kontakt med barneverntjenesten i flere år, har oppsiktsvekkende få ettervern i henhold til Lov om barneverntjenester. For mange unge voksne er overgangen fra barneverntjenesten til NAV krevende, og mange har utfordringer med å imøtekomme og forstå de kravene som stilles til dem som voksne.

Bekymringsatferd på tvers av aldersgruppene

I 2018 er det som tidligere i perioder blitt knyttet bekymring til enkeltpersoner og ulike ungdomsgrupperinger i Oslo sentrum. Ofte bygger bekymringen på adferd preget av avvising, aggresjon, vold og trusler. Her fordres det samarbeid på tvers, og systematisk og langsiktig innsats for å bygge tillit og relasjon. Politiet og Oslo kommune har gjennom sin systematiske tilstedeværelse

hatt god oversikt over situasjonen i sentrum, og bekrefter i stor grad hverandres beskrivelser. Gjennom SaLTo-koordinator i sentrum holdes det regelmessige koordineringsmøter med relevante aktører i sentrum. Møtepunktene bidrar til bedre samarbeid og mer omforent forståelse av omfang og problematikk. Det er nødvendig med samarbeid mellom sentrumsaktører, bydel/hjemkommune og felles konkret innsats overfor de enkeltpersonene det er stor grad av bekymring rundt. Samtidig er det viktig å bevare et nyansert og korrekt bilde av alle unge som oppholder seg i sentrum.

Utenlandske mindreårige

Utenlandske barn og unge uten omsorgspersoner omfatter både enslige mindreårige asylsøkere (EMA) og barn og unge blant tilreisende EØS-borgere. Det generelle inntrykket er fortsatt at det er få barn og unge i disse kategoriene i utsatte miljøer i Oslo sentrum. Uteseksjonen registrerte totalt 5 ulike EMA i 2018. Alle var ungdommer som var etterlyst fra asylmottak og omsorgssentre, men de ble ikke funnet eller påtruffet av Uteseksjonen. Det rapporteres også om få barn og unge i kategorien tilreisende EØS-borgere i Oslo sentrum. Flyktningkrisen i 2015 viste imidlertid at situasjonen kan endre seg raskt, og det er uansett grunn til å følge nøye med i utviklingen fremover.

Kapittel 5

Unge som begår gjentatt kriminalitet

Av de unge som blir anmeldt for straffbare forhold er det noen som blir anmeldt gjentatte ganger. De som omtales som *unge gjengangere* i rapporten, er de under 18 år som blir registrert med fire eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i løpet av ett kalenderår. Vi måler også antall *gjengangere* i aldersgruppen 18–22 år. Siden vi gjør et skille mellom aldersgruppene over og under 18 år, er det noen med fire forhold i kalenderåret som ikke telles. Dersom en person i løpet av ett kalenderår har tre forhold før fylte 18 år og inntil tre etter, telles ikke vedkommende som gjenganger i noen av aldersgruppene. Med fire forhold både før og etter 18-årsdagen, telles vedkommende i begge aldersgruppene.

Unge gjengangere målt på denne måten er en statistisk måling for å følge utviklingen på hvem og hvor mange som blir registrert med fire eller flere forhold. For å få en stabil måling er man nødt til å foreta noen valg. SaLTo har målt etter fire forhold siden 2008, mens politi/kommuner andre steder i landet måler både etter tre og fem forhold. Målingen sier ingenting om alvorlighet eller hvor mange hendelser som ligger bak de straffbare forholdene. Noen blir registrert med fire forhold i én hendelse, og noen får fire forhold utelukkende på bakgrunn av butikktveri. Andre har to til tre svært alvorlige forhold, og er likevel ikke definert som gjenganger.

Det er altså svært stor variasjon i de unge

menneskene som er på listen over unge gjengangere, og listen er ikke et sikkert utgangspunkt for hvem politiet eller samarbeidspartnere skal prioritere høyest i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Lokalt politi er forpliktet til selv å vurdere når de i forebyggende øyemed skal informere samarbeidspartnere om barn og unge som er i faresonen. Her er gjentatt kriminalitet bare ett av punktene som lokalt politi må vurdere. På denne bakgrunnen må også tolkning av antall unge gjengangere innenfor mindre kategorier gjøres med varsomhet. Måler vi for eksempel antall unge gjengangere i én bostedsbydel, blir tallene så små at tilfeldige variasjoner spiller en stor rolle.

Med bakgrunn i valg av datagrunnlag varierer antall gjengangere i dette kapitlet fra det som står i utgitte SaLTo-rapporter fra før 2018, se metodekapitlet for nærmere beskrivelse.

Unge gjengangere

Antall unge gjengangere har økt kraftig de siste tre årene. Etter rekordlave 88 i 2015 økte antallet til 182 i 2018. Det har aldri i SaLTo sin historie blitt registrert så mange unge gjengangere. **Tabell 11** viser blant annet antall unge gjengangere uten narkotika og butikktveri. Selv om antallet gjengangere blir lavere uten disse kontrollinitierte lovbruddskategoriene, er det en tydelig økning også uten disse. Dette sammenfaller med det vi har sett i kapitlene foran, som viser sammenheng mellom

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antall unge gjengangere	150	129	115	122	104	88	112	151	182
Jenter	15	9	12	12	9	6	18	28	16
Gutter	135	120	103	110	95	82	94	123	166
Antall forhold begått av unge gjengangere	914	846	812	945	719	550	723	1046	1385
Antall unge gjengangere med 10 forhold eller mer	18	18	16	23	17	12	15	27	38
Antall unge gjengangere uten narkotika og butikktyveri	83	83	85	91	79	68	79	105	118
Forhold 10-17 år uten gjengangerne sine forhold	1595	1460	1459	1316	1397	1242	1477	1749	1566

Tabell 11. Registreringer for unge gjengangere, med gjerningssted i Oslo kommune under 18 år.

gjengangerproblematikk og andre lovbruddstyper.

Tabellen viser et høyt antall jenter som unge gjengangere i 2017, men at antallet gikk ned igjen i 2018. Antall unge gjengangere blant gutter steg i 2018 til det høyeste i perioden. De 151 unge gjengangerne i 2017 utgjorde 10,2 % av personene i aldersgruppen med straffbare forhold, mens tilsvarende tall for de 182 unge gjengangerne i 2018 var 13,6 %.

De unge gjengangere sto bak svært mange forhold i 2018. Tabellen viser nesten en dobling i antall forhold bare siden 2016. Ser vi imidlertid på gjennomsnittlig antall forhold per gjenganger, ser vi at det var høyere i 2013, dengang 7,7 forhold. Det laveste gjennomsnittet var i 2010 med 6,1 forhold, mens det i 2018 var 7,6 forhold. Unge gjengangeres andel av totalt antall forhold i aldersgruppen steg fra 37 % i 2017 til 47 % i 2018. Det viser at unge gjengangere har stor betydning for utviklingen av barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo.

De 182 unge gjengangerne var involvert i 1116 anmeldelser og 883 hendelser i 2018, mens de

151 som var unge gjengangere i 2017 var registrert i henholdsvis 885 anmeldelser og 709 hendelser. Uansett om vi gjør måling etter tre, fire eller fem forhold, eller tilsvarende etter hendelser eller anmeldelser, viser målingene økning i antall unge under 18 år med gjentatt kriminalitet. I 2018 var det syv ungdommer som ble registrert som ung gjenganger på bakgrunn av én hendelse alene, tre av dem i samme hendelse. I 2017 var det ingen og i 2016 var det to.

Oppvekst, skolegang, sosiale medier og felles etnisitet er blant faktorene som gjør at ungdom og unge gjengangere ofte kjenner hverandre på kryss og tvers av byen. Ungdommene som begår kriminalitet oppleves ofte av politiet som deler av flyktige nettverk, da de i ulike sammenhenger opptrer med forskjellige personer.

Registrerte hendelser viser, ikke uventet, at unge gjengangere ofte er sammen med både andre ungdommer og hverandre. Når unge gjengangerne er involvert i kriminalitet kan det bli registrert mange

forhold på én hendelse. I hendelsen fra 2018 som medførte registrering av tre unge gjengangere, ble det registrert syv mistenkte og fire fornærmede. Hendelsen, som skjedde i Groruddalen, hadde bakgrunn i en konflikt mellom ungdommer fra ulike geografiske miljøer. Konflikten utviklet seg til massevold, ran av gjenstander og filming av hendelsen. Konflikten resulterte også i flere ulike hendelser med hver sine anmeldelser, med tilsvarende mange straffbare forhold.

Av de 1116 anmeldelsene der unge gjengangere var registrert i 2018, var de unge gjengangerne i 212 anmeldelser også sammen med én eller flere andre gjerningspersoner under 18 år. Totalt var det 325 anmeldelser med flere registrerte gjerningspersoner under 18 år i 2018. I 2017 gjaldt dette 190 av totalt 303 anmeldelser med flere gjerningspersoner i aldersgruppen.

To år på rad har unge gjengangere vært involvert i nesten to tredjedeler av anmeldelsene med flere gjerningspersoner. Det er derfor en klar sammenheng mellom utviklingen for unge gjengangere og utviklingen med flere som gjør kriminalitet sammen.

Tabell 12 viser opplysninger om de 38 personene som hadde 10 eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i 2018. Mange av disse har begått kriminalitet i flere år allerede, og noen har vært gjengangere flere år på rad. Tabellen viser utvalgte lovbruddstyper som vi omtaler i denne rapporten,

og gjengangere er en del av problematikken i de fleste kategorier. Unntaket er at disse 38 i liten grad er registrert for butikktveri. Totalt er 44 av de 182 unge gjengangerne registrert med butikktveri, hvorav åtte er gjengangere utelukkende på grunn av butikktveri. Skoletilknytning i tabellen baserer seg på situasjonen i mars 2019.

33 av de 38 med 10 eller flere forhold i 2018 ble registrert med fysisk vold. Dette gjaldt 103 av de 182 unge gjengangerne. Hvor store rusproblemer unge gjengangere har, vises ikke av våre statistikker, men 30 av de 38 ble registrert med narkotikalovertredelse i Oslo i 2018. Av de 182 unge gjengangere gjaldt dette 100 personer. Ran er den tredje store kategorien unge gjengangere ble registrert for. 25 av de 38 med 10 eller flere forhold, og 75 av 182 unge gjengangere ble registrert for ran i 2018. Kun tre av de 38 ble *ikke* registrert for fysisk vold eller ran. Av de 182 var det 59 som *ikke* ble registrert med fysisk vold eller ran.

Bakerst i tabellen er det en oversikt over forhold hvor gjengangerne er registrert som *fornærmet*. 24 av de 38 ble registrert som fornærmet i 2018. Bare to av de 38 er registrert som fornærmet i forhold med mishandling i familieforhold. Dette er ett av flere elementer vi skal se nærmere på i en mer utdypende og grundig undersøkelse av samtlige gjengangere siden 2015 som blir ferdig senere i 2019.

							Forhold Oslo under 18 år			
Kjønn	Fødselsår	Bydel	Skole	År UGG	UGG 2017	Alder første forhold	2015	2016	2017	2018
Gutt	2004	13 Østensjø	Ungdomsskole	2	Ja	10	1	2	17	45
Gutt	2002	05 Frogner	Videregående skole	3	Nei	13	4	6	1	38
Jente	2001	13 Østensjø	Ikke skole	3	Ja	12		7	14	32
Gutt	2001	05 Frogner	Videregående skole	4	Ja	11	8	6	7	29
Gutt	2002	11 Stovner	Ikke skole	3	Ja	13	1	12	5	27
Gutt	2003	13 Østensjø	Ungdomsskole	2	Ja	13			11	21
Gutt	2001	08 Nordre Aker	Videregående skole	1	Nei	12		1		17
Gutt	2000	11 Stovner	Ikke skole	1	Nei	12			2	17
Gutt	2001	15 Søndre Nordstrand	Videregående skole	1	Nei	16			1	16
Gutt	2002	15 Søndre Nordstrand	Videregående skole	1	Nei	15				15
Jente	2002	13 Østensjø	Utenfor Oslo	2	Nei	13		5	2	15
Gutt	2002	10 Grorud	Utenfor Oslo	2	Ja	14			4	15
Gutt	2003	01 Gamle Oslo	Ungdomsskole	2	Nei	12		4		15
Jente	2001	01 Gamle Oslo	Ikke skole	2	Ja	15		2	7	15
Gutt	2002	11 Stovner	Ikke skole	1	Nei	13		1	3	14
Gutt	2001	09 Bjerke	Videregående skole	2	Ja	15			6	14
Gutt	2001	15 Søndre Nordstrand	Videregående skole	1	Nei	15			2	14
Gutt	2003	01 Gamle Oslo	Ungdomsskole	1	Nei	12		1	2	13
Gutt	2001	15 Søndre Nordstrand	Ikke skole	1	Nei	12	1			13
Gutt	2001	10 Grorud	Videregående skole	3	Ja	14	1	14	4	13
Gutt	2002	12 Alna	Ikke skole	3	Ja	13	3	6	9	13
Gutt	2001	11 Stovner	Videregående skole	1	Nei	10		1	1	13
Gutt	2001	01 Gamle Oslo	Ikke skole	1	Nei	14		1	1	12
Gutt	2001	11 Stovner	Ikke skole	2	Ja	14		1	8	12
Gutt	2002	12 Alna	Ikke skole	1	Nei	14			1	12
Gutt	2001	10 Grorud	Ikke skole	1	Nei	14	1	3	3	11
Gutt	2002	01 Gamle Oslo	Ikke skole	3	Ja	12	3	5	7	11
Gutt	2001	03 Sagene	Videregående skole	2	Ja	16			10	11
Gutt	2001	12 Alna	Ikke skole	1	Nei	13	1			11
Gutt	2002	12 Alna	Videregående skole	1	Nei	14		1		11
Gutt	2001	10 Grorud	Ikke skole	2	Ja	13	2	3	10	11
Gutt	2001	01 Gamle Oslo	Ikke skole	1	Nei	15			2	11
Gutt	2001	12 Alna	Videregående skole	2	Ja	13	1		7	11
Gutt	2001	02 Grünerløkka	Videregående skole	1	Nei	16				10
Gutt	2001	01 Gamle Oslo	Ikke skole	1	Nei	13				10
Gutt	2002	05 Frogner	Videregående skole	1	Nei	16				10
Gutt	2001	15 Søndre Nordstrand	Ikke skole	1	Nei	12		1	3	10
Gutt	2002	10 Grorud	Videregående skole	1	Nei	14		1		10

Tabell 12. De 38 unge under 18 år med 10 eller flere registrerte straffbare forhold i Oslo kommune 2018. Diverse opplysninger.

Fordeling straffbare forhold i Oslo 2018						Totalt forhold ut 2018		Forhold formæret ut 2018				
Fysisk vold	Ran	Narkotika	Mot offentlig tjenestemann	Butikktyveri	Skoleadresse	Oslo	Norge	Vold	Mishandling i familieforhold	Seksual	Ran	Total
10	10	7	1		3	65	69	2				2
4	13	2	5			49	52					
11			6	1		54	78	6				7
9	12	1				52	60	1			1	2
6	1	2	6	2		45	57					
4	2	8		1	4	32	32	3				4
5	9					19	19					
3		1	4			21	21	2				2
5	7		1			17	17					
2	2	5		1	2	15	16					
2		1	3	2		22	25	1	1			1
4				3		18	19				1	1
6	3	1				19	23	2				3
5		1	3	3		24	26	3		2		5
2	1		2		1	13	18	2				2
5	1	1	1	2		19	21					
1	1					16	16	1				1
3	2	1			1	16	16			1		1
1	1	3	4			16	16	2				2
3		1		2		33	34					1
1	1	3	1			31	47					
2	1	4	1		1	17	17	3				3
1		2	2			14	18			2		2
3		6	1		2	21	22	2				2
2	1	6				13	17	1				1
6				1	2	17	19					
2	1	1	1			27	33	1				1
1	4	3	1			18	18					
1		6			4	12	12					
	3	5	2			12	13					
4	1	3				26	28	1				1
		8				13	13					
4	1	3			2	19	27					1
		8				10	11					
		1		1		17	27	1				1
2	5					10	10					1
1	3	2		1		15	16	3	2			3
	1	1	1	2		11	11					

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antall gjengangere 18-22 år	432	362	346	376	322	260	303	329	321
Kvinner	51	37	44	37	36	25	25	33	38
Menn	381	325	302	339	286	235	278	296	283
Antall forhold begått av gjengangere 18-22 år	3323	2861	2526	2630	2340	1860	2265	2684	2317
Antall gjengangere 18-22 år med 10 forhold eller mer	80	73	58	64	63	46	63	83	59
Antall gjengangere 18-22 år uten narkotika og butikktveri	259	226	226	254	203	174	216	220	207
Forhold 18-22 år uten gjengangerne sine forhold	3760	3730	3853	3829	3384	3198	3012	2731	2878

Tabell 13. Registreringer for gjengangere, med gjerningssted i Oslo kommune i alderen 18-22 år.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall UGG	150	129	115	122	104	88	112	151
1 år etter	39	26	39	40	25	39	46	59
2 år etter	33	30	30	25	30	37	42	
3 år etter	31	25	23	33	36	30		
4 år etter	30	23	28	38	30			

Tabell 14. Gjentatte unge gjengangere. Antall unge gjengangere årene 2010-2017, samt hvor mange av disse som også hadde fire eller flere straffbare forhold i årene etter.

Gjengangere 18–22 år

Aldersgruppen 18–22 år blir registrert med betydelig flere forhold enn de under 18 år. Det er også betydelig flere gjengangere i denne aldersgruppen. Tabell 13 viser imidlertid at antall gjengangere gikk ned fra 2017 til 2018. Antall forhold begått av gjengangerne gikk også ned. Ser vi på andelen forhold begått av gjengangere i denne aldersgruppen i 2018, er den mindre enn den var i 2017. Andelen har imidlertid aldri i SaLTo sin historie vært høyere enn den var i 2017, da gjengangerne var registrert i 50 % av forholdene i aldersgruppen. I 2018 var tilsvarende andel 45 %. Ser vi på andelen gjerningspersoner med kun ett forhold, sank antallet i 2018 for sjetten år på rad til det laveste i perioden.

Det ble altså registrert færre forhold i aldersgruppen totalt, færre gjengangere, gjengangerne sto bak færre forhold, og en mindre andel registrert med kun ett forhold. Det ble også registrert betydelig færre gjengangere med 10 eller flere forhold. Det ble imidlertid registrert noen flere personer i aldersgruppen totalt. Det er interessant å se den motsatte bevegelsen med flere unge gjengangere under 18 år og færre gjengangere over 18 år.

Gjentatte gjengangere

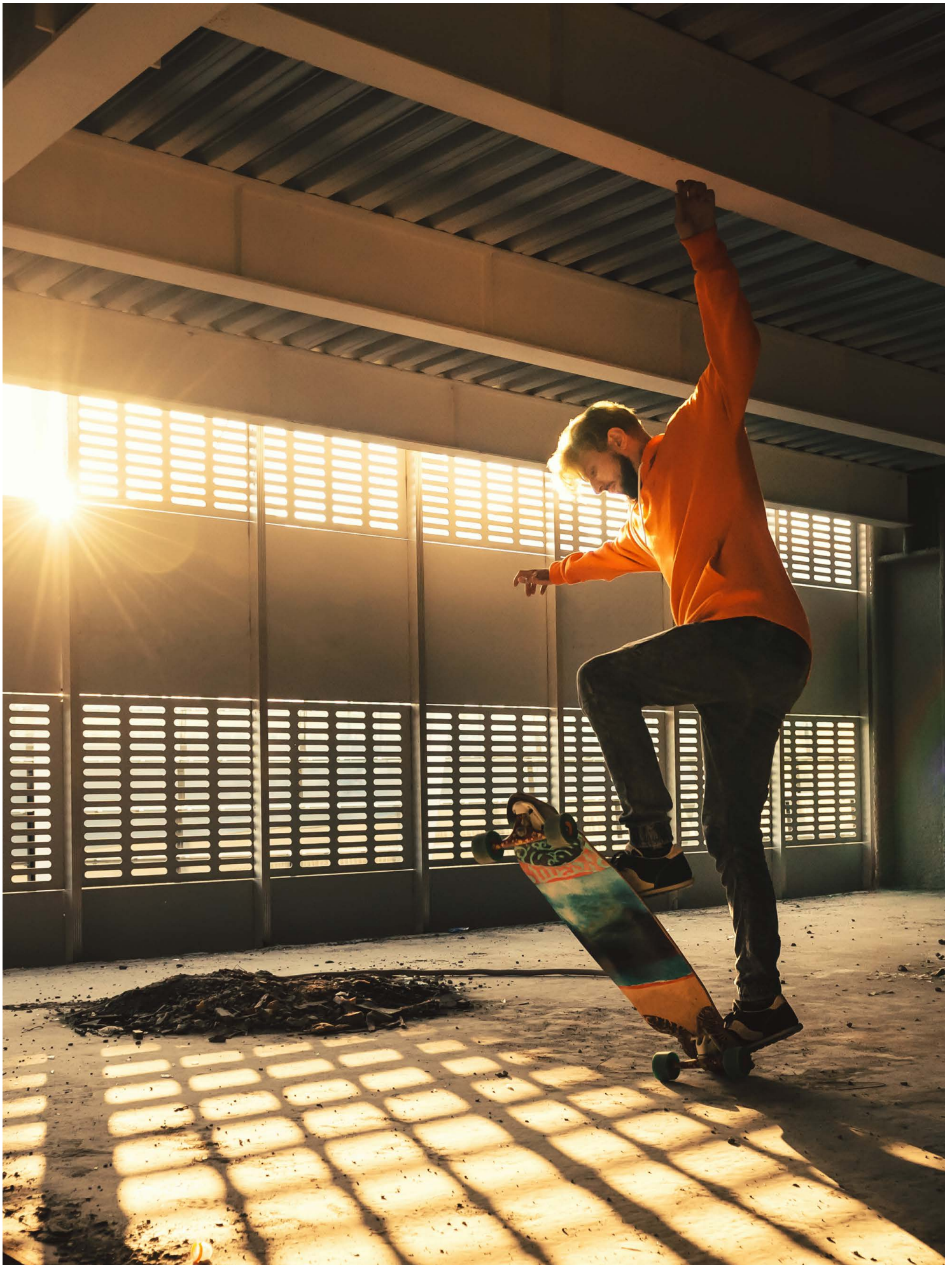
Et mål for SaLTo-samarbeidet er å få unge mennesker ut av kriminalitet. For å måle dette ser vi på hvordan det går med de unge gjengangerne under 18 år i årene etter at vi registrerer dem som gjenganger. Tabell 14 viser i hvilken grad vi ser de unge gjengangerne igjen i registreringen i Oslo kommune i inntil fire år etter at de ble registrert som ung gjenganger.

Senere i 2019 vil det som nevnt bli gjort en mer omfattende undersøkelse og analyse av samtlige gjengangere siden 2015. Inntil den undersøkelsen er ferdigstilt må vi se tilbake på fjorårets rapport, der vi så nærmere på bakgrunnsfaktorer for en liten

gruppe gjentatte gjengangere første halvår 2017 (36 personer). Noe av det som utpekte seg for den lille gruppen, var at de i stor grad hadde foreldre som var født i andre land, men at de aller fleste var norske statsborgere, og også født i Norge. Etnisk bakgrunn og fødeland forklarer ingenting om kriminalitet, men sier noe om andre mulige bakgrunnsfaktorer, som blant annet fattigdom, språkutvikling, hjelp til skolearbeid, og foreldrenes forhold til det offentlige hjelpeapparatet dersom barna får utfordringer.

Et stort flertall av de gjentatte gjengangerne fra fjorårets rapport hadde separerte eller skilte foreldre, mange av dem hadde fire eller flere søsken, og de aller fleste bodde i leiligheter. Omtrent halvparten var tvangsplassert av barnevernet. En stor andel ble registrert med forhold allerede før de fylte 15 år. Flere hadde også storesøsken som var mye registrert hos politiet. En annen sentral faktor er at man så et betydelig innslag av at disse barna hadde vært ofre for vold i nære relasjoner, annen vold eller overgrep. Dette ser vi imidlertid ikke like tydelig i oversikten i tabell 12. Dette skal undersøkes nærmere senere i 2019.

Straffereaksjonene til de gjentatte gjengangerne fra første halvår 2017 viste at de første reaksjonene de fikk etter fylte 15 år i stor grad var henleggelse eller påtaleunntatelse uten vilkår, til tross for en lang historikk i politiets registre. Tidsfaktoren før de unge får en reaksjon er viktig. Det tar ofte lang tid før sakene blir avgjort, noe som er uheldig. Tidsbruken skyldes blant annet koordinering av sakene hos politiet, personundersøkelse for mindreårige som gjøres av kriminalomsorgen, beramning av rettsaker og eventuelle utsettelse.

Kapittel 6

Faktorer som påvirker kriminalitetsbildet

I dette kapitlet skal vi peke på noen momenter som påvirker kriminalitetsbildet i Oslo. Dette er ingen fasit, men informasjonen er et grunnlag for videre diskusjon, og peker på faktorer som bør undersøkes nærmere enten av politiet, Oslo kommune eller av forskningsmiljøer.

Barne- og ungdomskriminaliteten er en dynamisk størrelse som påvirkes av mange elementer. Det er forventet og normalt med variasjon i den registrerte kriminaliteten. Det er viktig å holde fast ved at den store majoriteten, i 2018 over 97 % av barn og unge i Oslo mellom 10 og 17 år, ikke er registrert med lovbrudd. Kriminalstatistikken påvirkes også av en lang rekke faktorer som kreves før en handling registreres som kriminalitet og knyttes til en ungdom i aldersgruppen. Det er derfor ikke formålstjenlig automatisk å trekke en linje fra registreringsnivået de siste par årene, til en fortsatt økning i årene som kommer.

Oslo politidistrikts trendrapport fra 2018³² hadde likevel som en av sine konklusjoner at det for de nærmeste årene sannsynligvis blir mer ungdomskriminalitet og mer kriminalitet blant unge knyttet til kriminelle nettverk. Trendrapporten utforsket bakgrunnsfaktorer som har potensiale til å påvirke både befolkningens bevegelsesmønster, befolkningens vilje til å begå kriminelle handlinger og samfunnets bevegelse i forståelsen av hva som skal påtales som kriminelle handlinger.

Alle slike faktorer er av betydning for den negative utviklingen i ungdomskriminalitet vi har sett i Oslo – særlig de to siste årene. Det er for eksempel viktig for vår forståelse av den registrerte kriminaliteten at det ikke er tilfeldig hvem som er til stede i det offentlige rom. I tillegg foregår det en kontinuerlig utvikling som påvirker ungdommers valg i ulike situasjoner. Teoriene om rutineaktivitet og rasjonelle valg³³ blir derfor viktige for å forstå utviklingen i ungdomskriminalitet.

I fjorårets rapport så vi at den lille gruppen av ungdommer som hadde begått kriminalitet over flere år, gjentatte gjengangere, ikke representerte et gjennomsnitt av ungdomspopulasjonen. Dette var hovedsakelig ungdom fra familier som skårer lavt på sosioøkonomiske faktorer og ungdom som fra tidlig alder har tung "bagasje". De har ofte ikke det trygge hjemmet som det store flertallet barn og unge har. Gata, og nettverkene de er en del av der, kan ha stor påvirkningskraft både for hvor de er og hva de gjør. Det trygge hjemmet, eller mangelen på det, legger føringer for ungdommenes bevegelser og valg.

Vi vil i det videre se nærmere på noen av faktorene som hadde betydning for utviklingen av barne- og ungdomskriminaliteten i 2018, og som er høyst aktuelle også for 2019 og årene som kommer.

³² Oslo Politidistrikt (2018).

³³ Se for eksempel Lie (2011).

Skjev fordeling av beskyttelses- og risikofaktorer, en delt by

Beskyttelses- og risikofaktorer³⁴ er elementer rundt ungdommen som enten styrker eller svekker deres muligheter i livet. Beskyttelsesfaktorer er positive elementer i hverdagen til den enkelte, som er med på å styrke evnen til å foreta gode valg. Eksempler på dette er en tett og god relasjon til foreldre og foresatte, samt foreldre og foresatte som er engasjert i de unges liv. En annen beskyttelsesfaktor kan være andre viktige voksenpersoner som slektninger, en nabo, lærere, trenere, instruktører eller andre som spiller en rolle i de unges liv, og som bryr seg om og ser den enkelte. Det kan også være gode ferdigheter innen skole, idrett, musikk eller lignende og en sosial forståelse og tilnærming som bygger opp under gode relasjoner, samarbeid, tilhørighet og god kommunikasjon. Det er i tillegg godt dokumentert at mestringsarenaer er viktig for selvfølelse, utvikling og motivasjon. I tillegg er alle slike arenaer viktige alternativer til å være på gata, og beskytter i seg selv mot tilstedeværelse i situasjoner der feil valg lett kan tas.

Tradisjonelle risikofaktorer kan finnes hos individet selv eller i miljøet rundt, og kan ha mange ulike former. Eksempler på risikofaktorer er en dysfunksjonell familie, dårlig selvtilitt og selvbylde, mangelfull emosjonell kontroll og eksponering for vold. Dersom man blir utsatt for flere av disse risikofaktorene, øker risikoen for uønsket atferd og mulige kriminelle handlinger.

Forskjellene på rike og fattige i Norge øker, spesielt i Oslo, og andelen barn og unge som lever i familier som er fattige over tid, øker også.³⁵ Fattigdom og trangboddhet er ingen direkte årsak til kriminalitet, men kan være en risikofaktor. Noe av årsaken er at mange av ungdommene i familier med dårlig råd over tid, spesielt guttene, tilbringer mye tid i det offentlige rom. Der ute er det, i motsetning til innenfor husets fire vegger, større sann-

synlighet for å havne i uønskede situasjoner som kan utarte seg til kriminelle handlinger. I tillegg gjør politi- og bekymringsblikket³⁶ seg gjeldende i det offentlige rom.

Det er kun en liten gruppe ungdommer som blir registrert med mange straffbare forhold, selv om vi har sett en bekymringsfull økning i antallet de to siste årene. Erfaringsmessig opplever politiet og kommunen at flertallet av disse unge ofte er utsatt for flere risikofaktorer. Blant annet er mange offer for mishandling i nære relasjoner, de har få mestringsarenaer og de mangler rollemodeller som har tid, interesse og evne til å rettlede dem.

Ung i Oslo³⁷ skriver om en mindre gruppe ungdom som de kaller gjengangere ut fra selvrapportert adferd. Dette er en liten gruppe ungdom, men de står for en stor del av den samlede problematferden, for eksempel å skulke skolen eller snike seg unna ulike situasjoner. De skriver at disse unge ofte har flere tilleggsproblemer som ustabile hjemmeforhold, svak psykisk helse, dårlig skoletilpasning og rusproblemer. Andelen gutter som inngår i denne gruppen er nesten doblet fra 2015 til 2018.

Ung i Oslo utfyller bildet av en geografisk delt by. Undersøkelsen viser at ungdom som vokser opp med mange ressurser hjemme, gjennomgående er mer fornøyd med foreldre, skole, fritid og venner. Ungdommene som vokser opp i Groruddalen og Søndre Nordstrand er mindre fornøyd med lokal-miljøet sitt enn ungdom andre steder. Det er flere i østlige bydeler enn i vest som rapporterer at de har vært i slåsskamp og som truer eller mobber andre. Samtidig er det langt flere ungdommer i vest og de indre bydelene som bruker cannabis og drikker alkohol.

Ungdomstid og testing av grenser

Det er ikke noe nytt at voksne er bekymret for ungdommen. Det å teste grenser og å utforske ulike felt

³⁴ Bjørge, T. (2015).

³⁵ Oppvekstrappporten (2017) og Ljunggren m. fl. (2017).

³⁶ Finstad, L. (2000) og Henningsen, E. (2009).

³⁷ Ung i Oslo 2018

er en naturlig og til dels ønsket del av det å vokse opp. Utfordringen kommer idet noe av utprøvingen omfatter kriminalitet.

For et par år siden var det mye fokus i media og i ulike forskningsmiljøer på det som ble kalt generasjon lydig og generasjon prestasjon³⁸. Disse benevnelsene har ikke så stort fokus lenger, men er trolig like aktuelle i dag. Allerede fra ung alder er det fokus på å prestere. Fokuset på prestasjoner er ikke bare på ett område, men gjerne både på skolen, i idrett, med kropp og utseende og blant venner i og utenfor sosiale medier. Arbeidsmarkedet som venter fordrer i stor grad høy utdanning og setter store krav til ungdommene. Kunnskapssamfunnet er tidlig med på å dele mennesker inn i ulike bårer, og sosial mobilitet fordrer høy innsats fra tidlig alder.

Ung i Oslo³⁹ er en anonym selvrapporteringsundersøkelse som gjennomføres på skolen. Undersøkelsen er svært interessant for å utfylle bildet av barn og unge i Oslo og deres hverdag. Det er imidlertid verdt å merke seg at ungdommer som av ulike grunner ikke var til stede på skolen, ikke har svart på undersøkelsen. Eksempler kan være unge som har sluttet på skolen, noen var på skolen, men ønsket ikke å delta, noen var borte på grunn av syk-

dom og noen er lærlinger. 74 % av ungdommene som ble spurt om å delta, svarte på hele eller deler av undersøkelsen.

Et av hovedfunnene fra Ung i Oslo 2018 er at de aller fleste ungdommene i Oslo har det bra. Imidlertid viser undersøkelsen brudd i skikkelighetstrenden som har preget ungdomsgenerasjonene de siste årene. Undersøkelsen viser en markant økning i unge som involverer seg i ulike former for problematferd. I tillegg er det langt flere som har prøvd cannabis i 2018 enn tidligere år. Flere er blitt utsatt for vold, og flere blir plaget eller frosset ut. Det er videre en markant nedgang på hvor mye tid ungdom bruker på lekser.

Årsakene til denne utviklingen er store og omfattende spørsmål som det kreves forskning for å forklare. Det er også betimelig å reflektere over om det er endringer i tilbøyeligheten og terskelen for å mene seg utsatt for vold eller mobbing. Om flere blir utsatt for vold, og i tilfelle hvilken type vold, er uklart. Både skolevesenet og politiet har hatt kampanjer med fokus på å si ifra, og at man ikke skal finne seg i å bli dårlig behandlet. Kan det ha medført at vi er blitt flinkere til å snakke om disse temaene, og at det derfor avdekkes mer vold, mobbing og utfrysning?

³⁸ Øia, T. og Vestel V. (2014) og Hegna, K., Ødegård, G. og Strandbu, Å. (2013).

³⁹ Ung i Oslo 2018.

Fra trender til endret forståelse og andre valg

Unges forståelse av verden kan være svært forskjellig fra voksnes oppfatning. Ungdomskulturen utvikler seg ofte på egne premisser. Når ungdom tar valg er det ofte ut fra sin egen forståelse av verden, og ikke nødvendigvis fra den rasjonalitet voksne legger i valget. Når det skjer større endringer i ungdommers forståelse av for eksempel farligheten av rusmidler, vil dette også påvirke valgene i en situasjon der rusmiddelbruk er aktuelt.

Hjerneforskning viser at menneskers forståelse og valg forenklet sett kan baseres på bruk av to systemer. Det ene er det intuitive, som brukes for å ta raske avgjørelser, det andre systemet er det logiske, som kan overstyre det intuitive. En utfordring i ungdomstiden kan være at mange valg tas uten at de unge bruker sitt logiske system, med fare for skjevurderinger av situasjonen. Kahneman og Tversky så på hvordan slike skjevurderinger oppstår, og fant at selv dyktige forskere gjorde feilurderinger.⁴⁰ En av skjevhetene Kahneman og Tversky fant var at menneskers forståelse av virkeligheten ofte blir dominert av én eller noen få hendelser som i en større forståelse er sjeldne og ekstreme. Menneskers oppfatning av statistiske realiteter vil selv når de presenteres, vanskelig overstyre det selvopplevde.

En farlig verden?

Store medieoppslag om de alvorligste hendelsene dominerer mange menneskers inntrykk av verden. I Oslo vil ofte selv mindre alvorlige hendelser få mye medieoppmerksomhet. Fokuset på ungdomskriminalitet, «farlige» ungdomskriminelle og bruken av kniv har det siste året sannsynligvis forsterket ungdommers forståelse av farligheten. Faren er at noen ungdommer da kan agere med å bevæpne seg selv, fordi de har et inntrykk av at «alt» er farlig. Dermed kan man ende opp med en selvoppfyllende

profeti av farlighet.

Politiets eget forsterkede fokus på beredskap, samt en tendens til å komme inn i situasjoner utenfra uten å kjenne de involverte personene og den reelle situasjonen, gjør at også politiet risikerer å ta høyde for en større farlighet enn realiteten tilsier. Politiets atferd kan således bli en faktor som påvirker ungdommers atferd. Erfarne politifolk beklager at de ofte må kjøre fra oppdrag til oppdrag, og ikke rekker å snakke med ungdommene ut over å løse situasjonen der og da. Faren er at ungdommene står igjen med en oppfatning av en farlig situasjon i sitt nærområde, og at de også oppfatter politiet som bryske og avvisende, selv om de i utgangspunktet bare gjorde jobben sin. Denne ukorrigerte forståelsen tar ungdommene med seg videre, med fare for å misforstå neste situasjon.

POP-up

Oslo politidistrikts trendrapport fra 2018 lanserte begrepet pop-up kriminalitet, som viser til at trender kan spres svært fort i det digitale samfunn vi lever i. Trender fra andre land kan oppfattes av ungdom i Oslo, som tester «det nye» her hjemme. Fenomener kan komme fort for så å forsvinne igjen like fort. Kunnskap om et fenomen spres svært raskt og ukontrollert med svært lite kildekritikk. Med en ungdomsbefolkning som både bruker alternative kilder til kunnskap og er mer tilbøyelig til å teste grenser, vil dette kunne medføre flere handlinger som går over grensen til kriminalitet.

En konkret utvikling vi ser, og som har bakgrunn både i kjapp spredning og skjev virkelighetsforståelse, er utviklingen i kriminelle handlinger med flere involverte gjerningspersoner. De senere årene har vi sett flere eksempler på hvordan sosiale medier sprer informasjon fort, og at ungdommene brukte ulike plattformer for å mønstre mange folk på kort varsel. Vi har sett planlagte slåsskamper, såkalt beefing, hvor flere titalls ungdommer var til

---

⁴⁰ Kahneman, D. (2013).

stede. De unge har da ofte forståelsen av at det er den andre parten som har begått feilen, og som skal straffes. Det er også en del grupper i sosiale medier som deler filmer av voldelige hendelser, der de mest alvorlige gir mest kredibilitet.

Det er mulig en slik voldsforherligelse også gir forskyvninger i normer, men ut fra Kahneman og Tversky er det også mulig at ungdommene tar med seg en forforståelse inn i situasjonen om at slåssing med spark og slag er vanlig. Passive tilskuere i slike voldssituasjoner som heier på én part, kan selv bli anmeldt for medvirkning. I 2018 erfarte politiet også at det i større grad oppstår en form for gruppepress eller gruppedynamikk, som krever at alle som er til stede må delta aktivt i den straffbare handlingen for at ingen i ettertid skal kunne sladre til politiet eller andre.

Politi og kommunalt ansatte har erfart at noen grupper ungdommer, ofte gutter, skaper en sterk tilknytning, lojalitet og samhold seg imellom. Mange tilbringer svært mye tid med jevnaldrende, og desto mindre tid med voksne rollemodeller – og verken får eller ønsker voksenkorrigering. Noen ganger kan ungdommenes bilde av sannheten skapes i disse gruppene eller miljøene. En av ungdommenes deler gjerne sin opplevelse med vennene sine, og skaper grunnlaget for deres bilde av for eksempel politi og barnevern. Det kan være utfordrende for voksne, være seg politi, ansatte i barnevernet eller i skolen, å korrigere dette bildet. Man er da avhengig av å bygge relasjoner og tillit over tid for å skape en god dialog.

Ekstreme holdninger og handlinger

En annen del av kunnskap og tanker som spres på internett og i sosiale medier er de lukkede boblene der man kan få bekreftet sine egne tanker og ideer. Boblene finnes også i fysiske miljøer, der de med samme tankesett søker sammen. En konsekvens kan være at en person som har «feil kunnskap»

ved bruk av sitt logiske system, vil kunne gjøre handlinger som er logiske i sin egen lukkede kontekst, men som er ulogiske og kriminelle i samfunnets kontekst. Dette er aktuelt for de som radikaliseres og er på vei til å begå svært alvorlige handlinger, men også aktuelt for forståelsen av negative ytringer i sosiale medier både av og mot ungdom. Siste rapport om hatkriminalitet fra Oslo politidistrikt⁴¹ viser at hovedtyngden av de anmeldte er godt voksne menn, men at det blant de som begår hatkriminalitet mot homofile menn, er en overvekt av unge menn som er født i et afrikansk land.

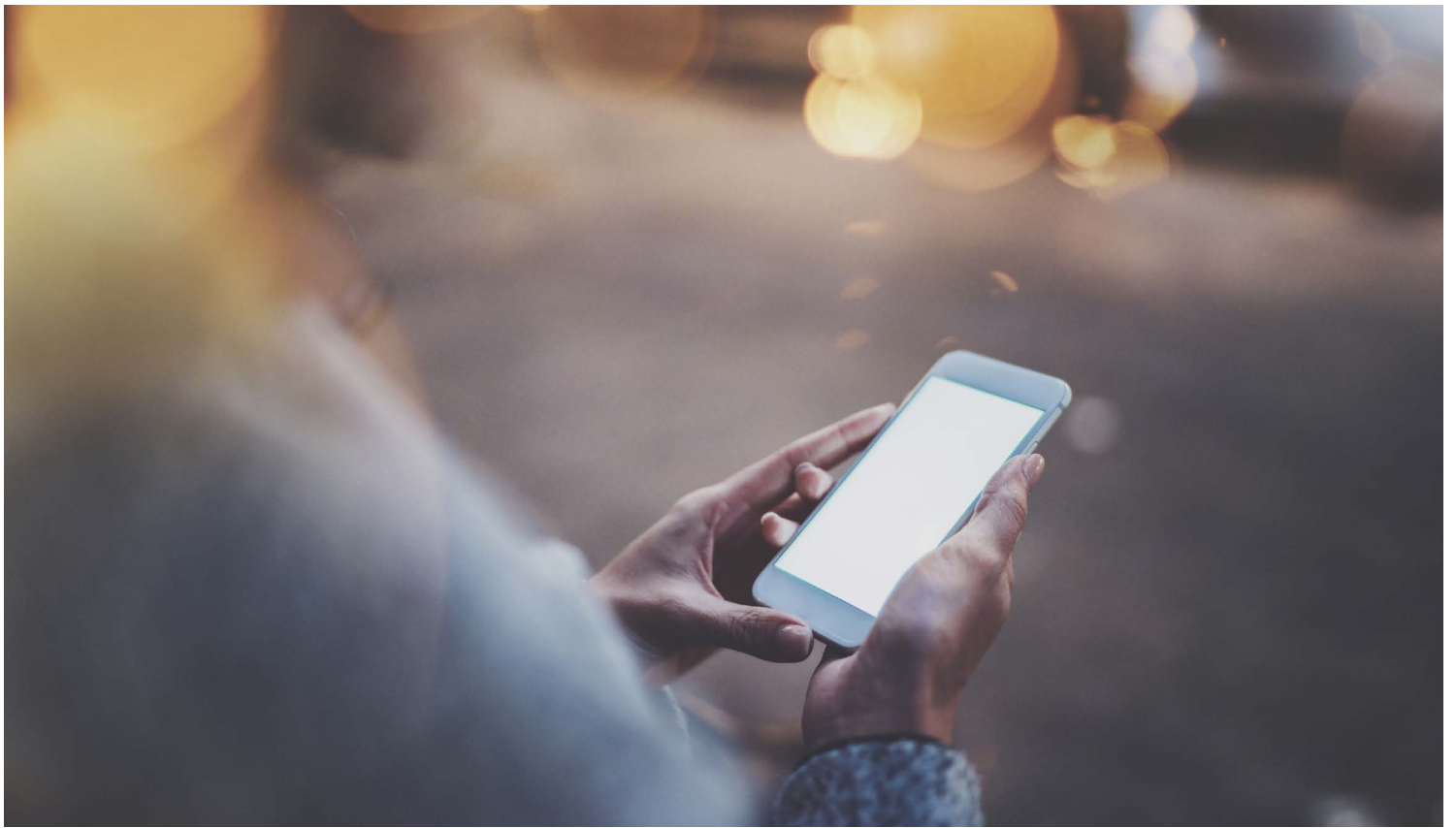
Straffereaksjoner

Begrunnelsene for å straffe er ofte todelt, straff pålegges for å virke individ- eller allmennpreventivt. En individualpreventiv straff er tenkt å påvirke individet til å avstå fra fremtidige kriminelle handlinger ved å virke rehabiliterende, mens en allmennpreventiv straff er tenkt avskrekkende og holdningsskapende for allmennheten.

Dersom straff skal ha reell allmennpreventiv effekt mot ungdomskriminalitet, er vi ut fra den tidligere nevnte hjerneforskning, avhengig av at ungdommen oppfatter at straff er et reelt alternativ. Tilbakemeldinger fra ungdommer som for første gang idømmes strenge straffer, er at det kommer som et sjokk på dem. Den straffbare lavalderen i Norge er 15 år, det vil si at lovbrudd som blir begått før fylte 15 år, ikke kan påtales eller straffes. Straffbare forhold for de under 15 år henlegges ofte uten reell etterforskning, da man prioriterer å bruke ressurser på de over 15 år. En del av de unge gjengangerne starter tidlig og blir registrert med kriminalitet i god tid før fylte 15 år, og kan bli vant til at mye henlegges.

For aldersgruppen fra 15 til 17 år viser de avgjorte forholdene de senere årene en nedgang i andel som ender med domfellelse. Av de avgjorte forholdene i 2018 ble 15 % avgjort med domfellelse.

⁴¹ Oslo Politidistrikt (2019).

Av disse endte 43 % med samfunnsstraff og 38 % med ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Av de forholdene som ble avgjort av påtalemyndigheten i straffesakskjeden i 2018, endte 50 % med henleggelse, 39 % med påtaleunndatelse, 9 % med forelegg og 1 % med konfliktråd. I den siste femårsperioden steg andelen henleggelse, mens det var en reduksjon i andelen forhold som ble avgjort i konfliktråd.

I tillegg til at straffen kommer sjeldnere, har det de siste årene tatt svært lang tid i de alvorligste sakene før avgjørelsen er rettskraftig. Etterforskning og påtale, utredninger og to rettsinstanser gjør at ventetiden kan bli lang. Barn og unge har generelt kortere tidshorisont, og for de ungdommene som har store utfordringer i livene sine, er dette ikke innenfor tidshorisonten de tenker på – og den individualpreventive effekten utsettes eller blir fraværende.

Det er i dag kun dom på forelegg/bot, fengsel eller forvaring som ikke krever et element av samtykke fra ungdom/foresatte. Ungdom som ikke samtykker til ulike straffearter av lite inngripende karakter, kan bli gående og vente til de har «samlet opp» nok straffesaker til at først betinget fengsel

og deretter ubetinget fengsel blir eneste alternativ.

Summen av disse bevegelsene er at en god del ungdommer sitter igjen med et inntrykk av at det har liten betydning å bli etterforsket av politiet – og i mange tilfeller har de rett.

Dialog og tillit

Forebygging og det å være i forkant er nøkkelfaktorer for å hindre en negativ utvikling av ungdomskriminalitet. Godt forebyggende arbeid krever god kommunikasjon, tilstedeværelse og tillitsbygging. Det er viktig å skille mellom forebygging og kriminalitetsforebygging. Aktørene i SaLTo-samarbeidet har ulike roller, samtidig er det helt grunnleggende at samarbeidet fungerer. Når det gjelder ungdom med sammensatte utfordringer, er behovet for samarbeid enda viktigere.

For at politiet skal gjøre en god jobb, er de avhengig av tillit og samarbeid med befolkningen, også barn og unge. For å bygge tillit er det viktig med tilstedeværelse i lokalmiljøene, god dialog og gjensidig samarbeid. Etter terrorangrepet i 2011 og påfølgende reformarbeid er det i politiet blitt stort fokus på beredskap, kort uttrykningstid og egensikkerhet. Dette er viktige forutsetninger

for godt politiarbeid, samtidig skaper utviklingen utfordringer ved at det går ut over tilstedeværelse utenfor de konkrete hendelsene. Dette påvirker både politiets evne til tillitsbygging og graden av samarbeid og dialog.

Politiet i Oslo ansatte en god del nye forebyggere i løpet av 2018, hovedsakelig i Stovner og Manglerud kretser. Det tar imidlertid tid å bli kjent i lokal-miljøene, bygge relasjoner og å få til en god dialog. Erfaringsmessig er det vanlig å se en økning i den registrerte kriminaliteten i tiden etter ansettelser av mange nye medarbeidere, for deretter å få en nedgang i den registrerte kriminaliteten. Effekten av nyansettelsene vil trolig ha større effekt i 2019 enn i 2018. Det er interessant å merke seg at Manglerud krets har hatt stabile tall for de under 18 år siden 2017, mens det i Stovner krets har vært en klar økning. I aldersgruppen over 18 år er det en nedgang i Manglerud krets, mens Stovner krets har en svak økning.

Et for ensidig fokus på de aller alvorligste hendelsene og de farligste kriminelle nettverkene har også et annet faremoment. I en kronikk i Klassekampen⁴² trekker Politimester Sjøvold i Oslo fram erfaringer gjort i Stockholm, der de erkjenner at de så seg blinde på kriminelle strukturer, og dermed ikke så hva som skjedde med tilveksten av unge på vei inn i kriminalitet.

Lovbrudd mot offentlig tjenestemann, som inkluderer både vold, trusler, hindring og forulemping, har økt betydelig de senere årene. Vi har vist til at polititjenestemenn erfarer at de i for stor grad kjører fra oppdrag til oppdrag. Dette gir økt fare for at man blir kjent med færre ungdommer, og i stedet kommer utenfra og kontrollerer. En forklaring på økningen kan derfor være tretthet i kontrollsituasjoner, både for de unge og for politiet. Dersom man gjentatte ganger blir kontrollert av politiet, kan det skape tretthet for slike situasjoner, noe som lett kan føre til aggresjon og misnøye. Til-

svarende tretthet kan oppstå hos politibetjenter når de kontrollerer ungdommer de opplever som respektløse og lite samarbeidsvillige. Det kan medføre at man finner seg i mindre, og lettere oppretter anmeldelse mot ungdommene. Dette kan forhindres ved god dialog og tillitsbygging. Tilstedeværelse og god kommunikasjon er nøkkelfaktorer.

I tillegg vet vi at ungdommene som befinner seg oftest i det offentlige rom ikke gjenspeiler det store spekteret av ungdom i Oslo. Enkelte forskere har pekt på at «politiblikket» heller ikke alltid er nøytralt, noe som kan føre til en ytterligere forsterket sorteringsmekanisme⁴³. Med andre ord, utvalget som kontrolleres gjenspeiler ikke nødvendigvis mangfoldet av unge i Oslo. Som tidligere nevnt er en gruppe ungdommer i stor grad tvunget til å tilbringe mye tid i det offentlige rom. De bor ofte i små leiligheter med en stor søskenflokk, og de eldste barna trekker da ut. I det offentlige rom tilbringer de tid med sine venner, og kan bli involvert i kriminelle handlinger.

Uteseksjonen i Oslo sentrum opplever ikke det samme konfliktnivået mellom sine ansatte og ungdommene de er i kontakt med. Det er interessant da det er grunn til å anta at mange av ungdommene det er snakk om, er de samme som politiet kommer i konflikt med. Det er imidlertid viktig å huske at utgangspunktet for kontakten ofte kan være forskjellig. Politiet kommer i stor grad til stede for å løse en pågående konflikt eller for å kontrollere og avdekke lovbrudd, mens Utekontakten gjerne oppsøker ungdomsmiljøer for å bygge relasjoner. Utekontaktene har fokus på relasjonsbygging, kommunikasjon, tillit og tilstedeværelse. De opplever at ungdom de har kontakt med hjelper de til å bli kjent med nye ungdommer. Utekontaktene ønsker seg en mer dialogbasert tilnærming fra forebyggende politi.

⁴² Klassekampen 25. februar 2019
⁴³ Solhjell m.fl. (2018).

English summary

More than 97 % of children and youths in Oslo aged 10-17 are not registered for crime in Oslo in 2018. The proportion increased slightly from 2017 and has remained above 97 % for the last nine years. The youth population increases and the proportion of children registered with crime is more stable than the impression given by later years increase in the number of criminal offenses. Most children and young people in Oslo are law-abiding, also measured for smaller age groups and in smaller parts of the city

In 2018, 1337 persons in the age group 10-17 years were registered for 2951 criminal offenses. The number of persons has decreased from 1483 in 2017, while the number of criminal offenses has increased from 2795 in 2017. For the age group 18-22, there was a slight increase in the number of registered persons, but a decrease in the number of criminal offenses.

Drug offenses and shoplifting are two control-initiated categories of offenses, which the police and security officers to a large extent produce, and these had a major impact on the increase in 2017. There was a small increase in drug offenses in 2018, but a larger decline in shoplifting. This indicates that the increase in criminal offenses in 2018 came from other types of offense; There has been an increase in violent crime and robbery, and there are also more frequent registrations of offenses with many involved perpetrators. The young repeat

offenders' share of registered crime also increased from 2017 to 2018.

Youths who commit repeated crime

There was an increase in the number of young repeat offenders under the age of 18 with four or more registered offenses in 2018. There was also an increase in numbers of young repeat offenders in 2016 and 2017. These young repeat offenders accounted in 2018 for almost half of the criminal offenses in the age group 10-17 years.

In 2018, 182 young repeat offenders under the age of 18 were registered. These 182 youths were registered with 1385 criminal offenses in. After a record low in 2015, the crime rate of young repeat offenders has more than doubled. Of the 182 young repeat offenders, 38 persons (11 more than in 2017) had 10 criminal offenses or more. These alone accounted for 20 % of the criminal offenses in the age group in 2018.

In 2018, young repeat offenders were involved in 2/3 of the offenses where several offenders under the age of 18 were registered. The effect on youth crime will be large if society succeeds working purposefully with young people who commit repeated crime.

In the age group 18-22 years, slightly fewer repeat offenders registered in 2018 (321) than in 2017 (329). In this age group the repeat offenders accounted for 45 % of the criminal offenses

registered. A slightly smaller proportion than the young repeat offenders under the age of 18. Of the 321 repeat offenders, 59 persons (24 fewer than in 2017) had 10 criminal offenses or more. These alone accounted for 17 % of the criminal offenses in the age group in 2018.

Increase in physical violence, mass violence and offenses against the police

There was an increase in registered physical violence among children and youths under the age of 18 in 2018. There has been an increase every year since 2013 and the increase has been particularly large in the last three years. The increase in 2018 can be limited to the age group 15–17, while there is a slight decrease among those under 15 years. One of the factors contributing to the increase is the number of crimes involving several perpetrators.

Young repeat offenders are often involved in violence. They are registered with more than 50 % of the registered offenses of violence in the age group and they are registered in many of the violence reports with several perpetrators. There is also an increase in the number of offenses in which a public official is exposed to violence, threats, obstruction or molesting. The vast majority of these offenses are against the police. Of the four categories, the increase is largest for threats, obstruction or molesting of the police officer. Violence increased modestly from 2017 to 2018, and young repeat offenders are involved in 70 % of these offenses. This may indicate tiredness of control amongst both youths and the police.

Robbery

The number of people reported for robbery and the number offenses for robbery under the age of 18 rose sharply in 2018, especially in the autumn. The increase is evident for both the age groups 10–14 years and 15–17 years. A large proportion of the

robberies took place in the Majorstua circuit and the young repeat offenders accounted for 65 % of the offenses. Many of the robberies took place along public transport in the evenings and were performed by many together.

In the age group 18–22 years, the number of offenses and persons suspected of robbery is much smaller than for those under the age of 18. The number of offenses decreased every year from 2012 through 2017, but increased in 2018.

Control aspect

The police and private security companies are the ones who most often uncover and report shoplifting and drug law offenses. Their priorities, focus areas and strategies varies. An increased number of offenses may be positive as more offenders are uncovered, while at the same time increased registration may give the impression that actual crime increases without it having to be the case.

Only to a small degree have young girls been registered with drug offenses in 2018. But we know based on, among other things, the self-reporting study “Ung i Oslo” (Young in Oslo), that young girls both use and are involved with drugs. For shoplifting, there is a large decline among the girls under the age of 15 and a slight decrease from the girls in the age group 15–17. The activities of the police and security officers as well as their efforts, focus areas and priorities, are thus reflected in police records.

Litteraturoversikt

Bakken, Anders (2018): **Ung i Oslo 2018**. NOVA Rapport 6/18. Oslo: NOVA.

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (2017): **Oppvekstrapporten 2017**.
Red: Stian Carstens Bendiksen, Sverre Helseth og Charlotte Lundgren.

Bjørge, Tore (2015): **Forebygging av kriminalitet**. Oslo. Universitetsforlaget.

Brattbakk, Ingar og Bengt Andersen (2017): **Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring**. AFI Rapport 02:2017.

Bretteville-Jensen, Anne Line, Jasmina Burdzovic, Andreas Håvard Furuhaugen og Hallvard Gjerde (2017): **Utelivsstudien 2017: Rusmiddelbruk blant folk «på byen» i Oslo og seks andre byer på Østlandet**. Folkehelseinstituttet, Notat 2019.

Chabchoub, Jonas (2019): **Unge på Oslo sentralstasjon – En kartlegging av et ungdomsmiljø**. HKH-rapport fra Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo Kommune.

Edland-Gryt, Marit, Sveinung Sandberg & Willy Pedersen (2017). From ecstasy to MDMA: **Recreational drug use, symbolic boundaries, and drug trends**. International Journal of Drug Policy.

Finstad, Liv (2000): **Politiblikket**. Oslo. Pax forlag.

Hegna, Kristinn, Guro Ødegård & Åse Strandbu (2013): **En “sykt seriøs” ungdomsgenerasjon?** Tidsskrift for Norsk Psykologiforening.

Henningsen, Erik (2009): **Bekymringsblikket**. I: Tidsskrift for ungdomsforskning 2009/9.

Hyggen, Christer, Inger Brattbakk og Elling M. Borgeraas (2018): **Muligheter og hindringer for barn i lavinntekstfamilier. En kunnskapsoppsummering**. NOVA Rapport 11/2018. Oslo. NOVA.

Kahneman, Daniel (2013): **Tenke, fort og langsomt**. Oslo. Pax forlag.

Lie, Elisabeth Myhre (2011): **I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid.** Oslo. Gyldendal Akademisk.

Ljunggren, Jørn, Maren Toft & Magne Flemmen (2017): **Geografiske klasseskiller. Fordelingen av goder og byrder mellom Oslos bydeler.** I Ljunggren, Jørn (red.), Oslo - ulikhetenes by (s. 359-376). Cappelen Damm Akademisk.

Myhre, Jan Eivind (1994): **Barndom i storbyen. Oppvekst i Oslo i velferdsstatens epoke.** Oslo: Universitetsforlaget.

Oslo politidistrikt (2018): **Trender i kriminalitet 2018-2021. Digitale og glokale utfordringer.**

Oslo politidistrikt (2019): **Anmeldt hatkriminalitet 2018.**

Solhjell, Randi, Elsa Saarikkomäki, Mie Birk Haller, David Wästerfors og Torsten Kolind (2018): **«We are seen as a threat»: Police stops of young ethnic minorities in the Nordic Countries.** Critical Criminology.
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2507660/we_are_seen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sundsbø, Stine Marit (2013): **Unge voksne – en kartlegging av aldersgruppen 18-25 år.** Uteseksjonens skriftserie 02/2013. Velferdsetaten, Oslo.

Sundsbø, Stine Marit (2016): **Under brua: en kartlegging av unge menn som selger rusmidler på Vaterland,** HKH-rapport fra Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo Kommune.

Thorsen, Lotte R., Stian Lid & Reid J. Stene (2009): **Kriminalitet og rettsvesen 2009.** Statistisk sentralbyrå.

Tilley, Nick (2009): **Crime Prevention.** Devon: Willian Publishing.

Unosen, Hilde (2018, 4. september) **Marerittvinter ble drømmesommer.** Dagsavisen.
Hentet fra www.dagsavisen.no

Utheim, Mari Nythun (2012): **Innenfor utenfor: en kartlegging av et alternativt ungdomsmiljø i Oslo sentrum.** Uteseksjonens skriftserie 01/2012. Velferdsetaten, Oslo 2012.

Wigenstad, Skule (20019): **Føre Var Oslo 2018.** Kompetansesenter Rus – Oslo.

Øia, Tormod & Viggo Vestel (2014): **Generasjonskløfta som forsvant.** Tidsskrift for Ungdomsforskning.

Prosjektledere og redaktører:

Bjørnar Ludvigsen Kjenn og Anne Bakosgjelten,

Stab for virksomhetsstyring, Oslo politidistrikt

Bidragstydere:

Hege Bøhm Ottar,

SalTo-sekretariatet, Velferdsetaten, Oslo kommune

Bjørnar Bergengen,

Kompetansesenter rus – Oslo, Velferdsetaten, Oslo kommune

Anja Merete Møllerud, Mai Britt Olsen, Daddy Omari Hassan,

Turi Traaen, Børge Erdal og Nana Mensah,

Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo kommune

Takk til alle i Oslo politidistrikt og Oslo kommune som har delt sin kunnskap med oss.

Se www.salto.oslo.no for tidligere publikasjoner, andre rapporter og ytterligere data om kriminalitet for barn og unge i Oslo.

Design: Kikkut Kommunikasjon. Trykk: Zoom Grafisk.

Oslo kommune

SaLTo-sekretariatet, Velferdsetaten
Postboks 30, Sentrum, 0101 Oslo
Maridalsveien 3
Telefon 21 80 21 80/23 47 51 64
postmottak@oslo.kommune.no
www.oslo.kommune.no

Oslo politidistrikt

Postboks 8101 Dep.
0032 Oslo
Telefon 02800
post.oslo@politiet.no
www.politi.no/oslo

Les mer på våre nettsider:
www.salto.oslo.no